

Ainutlaatuinen
TURKU

Ainutlaatuinen **TURKU**

Ajatuspaja Toivo
Kansakoulukuja 3A
00100 Helsinki

www.toivoajatuspaja.fi

Tervetuloa ajattelemaan uudesti!

Kannet: Kristian Tervo
Taitto: Satu Winqvist, Takomo Tuotanto Oy
Paino: Painotalo Trinket Oy
Painettu Suomessa

ISBN: 978-952-7402-02-3

Sisältö

Lukijalle, <i>Sini Ruohonen</i>	4
Kirjoittajat	6
Katse kohti vuotta 2029, <i>Minna Arve</i>	10
SIVISTYS	
Meillä ei ole varaa menettää yhtäkään nuorta, <i>Janika Takatalo</i>	16
Turku – sivistyksen kehto, <i>Kaija Hartiala</i>	24
Korkeakoulutus Turussa, <i>Saara-Sofia Sirén</i>	32
HYVINVOINTI	
Sosiaali- ja terveydenhuollon tulevaisuus Turussa, <i>Pentti Huovinen</i>	36
Ikäihmiset – Turun kaupungin aktiivinen voimavara <i>Ulla-Maija Vierimaa</i>	42
Mitä teet viikonloppuna? Vapaa-ajan menestystarina, <i>Sini Ruohonen</i>	48
The Flying Finn, <i>Ilkka Kanerva</i>	56
YMPÄRISTÖ	
Voiko kaupunkimaisuus pelastaa Turun? <i>Alvar Euro</i>	62
Kiinnostavat ja kehittyvät kaupungit menestyvät, <i>Niko Aaltonen</i>	68
Kaupungissa luonto voi paremmin, <i>Ville Laakso</i>	76
Älykäs kaupunkijokilautta – 2020-luvun Belle Époque -syndrooma, <i>Lauri Kattelus</i>	84
TALOUS	
Turulle terve ja vahva talous, <i>Ville Valkonen</i>	90
Työllisyys ja maahanmuutto, <i>Muhis Azizi</i>	102
Poliittisen vaikuttamisen pitkä oppimäärä, <i>Olli A. Manni</i>	108
Turku voi päihittää Wienin, <i>Petteri Orpo</i>	116
Johtopäätökset: Kaupungit koronan jälkeen, <i>Sini Ruohonen</i>	120

Lukijalle

Loppuvuodesta 2019 Ajatuspaja Toivo käynnisti kunnianhimoisen projektin: ehdotimme **suurimpien kaupunkien kokoomuksen valtuustoryhmille kokoelmakirjan kirjoittamista oman kotikaupunkinsa tulevaisuudesta.**

Kymmenien kirjoitusten deadline asetettiin maaliskuulle ja kirjojen julkistaminen ajoitettiin alkukesään. Onnistuimme. Siitä kiitos kaikille kirjoittajille ja ennen kaikkea kokoomuksen poliittisille sihteereille Elli-Nora Vehmaselle, Alvar Eurolle, Neea Loimuvirrälle ja Roope Tukialle. Ilman täsmällistä koordinaatiotyötä tämä ei olisi luonnistunut. Kiitokset myös editointiavusta Jutta Wirénille, taittotyöstä Takomo Oy:n Satu Winqvistille ja kansista Kristian Tervolle.

Kirjoittajien tehtävä oli visioda yhden kiinnostavan aihepiirin tulevaisuutta. Osallistuja valitsivat kiinnostavia aiheita digitalisaatiosta poliittisen päätöksenteon kehittämiseen. Teksteistä näkyy, kuinka monilla kirjoittajilla on pitkä kokemus eri sektoreilta luottamushenkilöinä ja myös monipuolista asiantuntemusta. Ennen kaikkea kirjoituksista välittyy innostus vaikuttaa oman kotikaupunkinsa tulevaisuuteen.

Pyysimme osallistujia kertomaan onnistumisia ja kehityskohteita – sekä tekemään konkreettisia ehdotuksia. Kukin teksti sai olla kirjoittajansa näköinen ja ne julkaistaisiin jokaisen omissa nimissä. **Kirjat eivät ole poliittisia ohjelma-asiakirjoja**, mutta saattavat hyvin auttaa myös siinä työssä.

Tavoitteena oli luoda kattava kuva siitä, miten ja millaista kaupunkipolitiikkaa tehdään kaupungeissa. Liian usein pohdintoja käydään valtionhallinnon tasolta, jolloin suurten kaupunkien erityisasema ja -piirteet hämärtyvät. Fokus ollut kuntauudistuksissa tai valtio-osuusjärjestelmän uudistamistarpeesta, vaikka nekin ovat erittäin tärkeitä asioita. Tässä kirjassa kaupunkipolitiikan varsinaiset tekijät jakavat tietoa omien kotikaupunkiensä hyvistä käytännöistä ja kertovat siitä, mitä, miksi ja miten kaupungeissa pitäisi uudistaa.

Kieltämättä jouduimme maaliskuussa kuumottavaan tilanteeseen, kun koronavirus aiheutti maailmanlaajuisen poikkeustilan. Myös kaupungeissa tehtiin akuutteja toimenpiteitä esimerkiksi digitaalisuuden ja etäopetuksen osalta sekä tietenkin massiivisia sosiaali- ja terveyssektorin uudelleenjärjestelyjä. Kansalaisten ja kaupunkilaisten turvallisuus asetettiin etusijalle, mutta toki samaan aikaan alkoivat arviot ennennäkemättömien rajoitustoimien taloudelli-

sista vaikutuksista – jotka ilman muuta koskettaisivat myös kaupunkeja niin lyhyellä kuin pitkällä aikavälillä.

Kirjaprojektimme oli kulminaatiopisteessä; **kestävätkö kirjoitusten visiot aikaa siten, että näkemykset kaupunkien tulevaisuudesta ovat valideja vielä kriisin jälkeen?** Olivatko ne liian sidoksissa taloudelliseen nousukauteen vai esitettiinkö ideoita, jotka olisivat toteutuskelpoisia myös uudessa tilanteessa? Ei olisi mieltä julkaista kirjoja, jotka joutaisivat suoraan arkistoon.

Uuden tilanteen keskellä luimme tekstejä editoinnin merkeissä ja huomasimme iloksemme kirjoituksissa esitettyjen ajatusten kestävän. Useimpia kokoomuksen arvopohjalta laadittuja **tekstejä leimasi katse pidemmälle tulevaisuuteen.** Monissa teksteissä lähdettiin toimintatapojen uudistamistarpeesta.

Aluksi projektissa oli mukana kaikki kuusi suurinta kaupunkia, mutta kevään edetessä espoolaiset päättivät siirtää kirjansa julkaiseminen tuonemmaksi. Nyt meillä on siis käsissämme viiden kaupungin visiot; Helsingin, Oulun, Tampereen, Turun ja Vantaan.

Kirjat muistuttavat meitä yhtäältä siitä tilanteesta, joka kaupungeissa vallitsi hetkeä ennen koronaa. Toisaalta ne osoittavat, millaisia kehitystarpeita suurimmissa kaupungeissa on kriisistä riippumatta.

Haastamme lukijat pohtimaan, **mitkä kirjassa esitetyistä ehdotuksista ovat toimivia riippumatta koronan vaikutuksista.** Mitä toimenpiteistä pitää kiirehtiä ja mitä tavoitteita voidaan siirtää pidemmälle tulevaisuuteen? Millaisia suuntaviivoja kaupunkipolitiikalle voidaan asettaa näiden kirjoitusten ja suuren murroksen pohjalta. **Mitä teemme seuraavaksi?**

Ajatuspaja Toivon tehtävä on tuottaa tietoa ja näkemyksiä poliittisen päätöksen tueksi. Katseen on yltävä päivänpolitiikkaa pidemmälle. **Alati muuttuvassa maailmassa työ ei ole helppoa, ja siksi visiot ovat aina osittain kiinni kirjoitushetkessä, osittain ennalta-arvaamattomassa tulevaisuudessa.** Julkaisumme ovat keskustelunavauksia ja näin on myös tämän kirjasarjan kohdalla. Tutustu kirjoituksiin osoitteessa www.toivoajatuspaja.fi/kaupunkivisio2030 ja tervetuloa osallistumaan keskusteluun: #kaupunkivisio2030.

Turussa, etätyöpisteellä 30.4.2020

Sini Ruohonen

Ajatuspaja Toivon toiminnanjohtaja

Kirjoittajat

Niko Aaltonen on toiminut Turun kaupunginvaltuustossa vuodesta 2010 lähtien. Tällä hetkellä hän on myös kaupunginhallituksen jäsen sekä Varsinais-Suomen Sairaanhoidopiirin valtuuston puheenjohtaja. Koulutukseltaan Aaltonen on tradenomi.

Vuodesta 2017 Turun kaupunginjohtajana toiminut **Minna Arve** on kokenut kaupunkivaikuttaja. Ennen kaupunginjohtajuutta Arve on työskennellyt muun muassa Turun kauppakamarin toimitusjohtajana sekä Kokoomuksen puoluesihteerinä. Koulutukseltaan Arve on kauppatieteiden maisteri sekä sairaanhoitaja.

Monikulttuurisuusasiantuntija **Muhis Azizi** on istunut Turun kaupunginvaltuustossa vuodesta 2012 lähtien. Hän on tällä hetkellä monikulttuurisuusneuvoston puheenjohtaja ja kaupunginhallituksen varajäsen. Hän työskentelee kotoutumisasiantuntijana Turun kaupungilla.

Alvar Euro on Turun kaupunginvaltuuston nuorin jäsen. Hän työskentelee Turun Kokoomuksen poliittisena sihteerinä sekä valtuuston lisäksi toimii Turun kaupunkiympäristölautakunnan jäsenenä. Samalla hän opiskelee valtiotieteitä Helsingin Yliopistossa.

Lastentautien erikoislääkäri, LKT **Kaija Hartiala**, on vaikuttanut Turun kaupunginvaltuutettuna ja kaupunginhallituksen jäsenenä vuodet 1997–2000, apulaiskaupunginjohtajana vuosina 2001–2007 ja valtuutettuna sekä kasvat- ja opetuslautakunnan puheenjohtajana vuodesta 2013 alkaen. Hän työskentelee lastenlääkärinä Mehiläisessä.

Professori **Pentti Huovinen** on toiminut Turun kaupunginvaltuuston jäsenenä vuodesta 2009. Nykyään hän toimii kaupunginvaltuuston ensimmäisenä varapuheenjohtajana. Koulutukseltaan hän on lääkäri ja toimii bakteeriotieteen professorina Turun Yliopistossa ja ylilääkärinä TYKSissä.

Eduskunnassa pitkäaikaisimmin istunut kansanedustaja, ministeri, VTM **Ilkka Kanerva** on myös Turun kaupunginvaltuuston konkari. Perspektiiviä Turun asioihin hän on saanut kaupunginvaltuustosta jo vuodesta 1972 lähtien.

Lauri Kattelus on Turun kaupunginhallituksen täysipäiväinen puheenjohtaja. Koulutukseltaan Kattelus on lakimies. Kaupunginhallituksen pöydässä ja valtuustossa hän on istunut vuodesta 2013. Aiemmin Kattelus on työskennellyt mm. Kokoomuksen eduskuntaryhmän poliittisena sihteerinä.

Oikeusnotaari **Ville Laakso** viimeistelee oikeustieteen opintojaan Turun yliopistossa. Hän on toiminut Turun kaupunginvaltuutettuna vuodesta 2017. Vapaa-ajallaan Ville on monipuolinen luontoharrastaja.

Pitkän linjan kokoomuspoliitikko **Olli A. Manni** on Turun Kokoomuksen valtuustoryhmän puheenjohtaja sekä kaupunkiympäristölautakunnan varapuheenjohtaja. Aikaisemmin hän on ollut mm. apulaiskaupunginjohtaja ja kaupunginhallituksen kokopäiväinen puheenjohtaja.

Petteri Orpo on istunut Turun kaupunginvaltuustossa jo useaan otteeseen vuodesta 1997 alkaen. Orpo on Kokoomuksen puheenjohtaja sekä kansanedustaja. Koulutukseltaan hän on valtiotieteiden maisteri Turun Yliopistosta.

Valtiotieteiden maisteri **Sini Ruohonen** on toiminut Turun kaupunginvaltuutettuna ja kaupunginhallituksen jäsenenä vuodesta 2017. Hän työskentelee Ajatuspaja Toivon toiminnanjohtajana ja tekee väitöskirjaa poliittisesta viestinnästä Turun Yliopistossa.

Kansanedustaja **Saara-Sofia Sirén** on ollut Turun kaupunginvaltuutettu vuodesta 2008. Eduskunnassa hän työskentelee ympäristövaliokunnan jäsenenä. Sirén toimii myös mm. Kokoomusnaisten ja YK-liiton puheenjohtajana. Koulutukseltaan Sirén on kauppatieteiden sekä tulevaisuudentutkimuksen maisteri.

Janika Takatalo on valtiotieteiden maisteri, joka tekee väitöskirjaa Turun yliopistossa. Päivätyöksensä hän toimii Suomen nuorisovaltuutettokattojärjestö Allianssissa kansainvälisen vaikuttamisen asiantuntijana. Janika on Turun kaupunginvaltuutettu ja nuorisolautakunnan puheenjohtaja.

Varsinais-Suomen Kokoomuksen puheenjohtaja **Ville Valkonen** on Turun kaupunginvaltuutettu, rakennuslautakunnan puheenjohtaja ja VSSHP:n hallituksen varapuheenjohtaja. Valkonen on koulutukseltaan KTM ja työskentelee Suomen Vuokranantajien yhteiskuntasuhdepäällikkönä.

Ulla-Maija Vierimaa on pitkäaikainen Turun kaupunginvaltuutettu. Hän on tällä hetkellä myös kaupunginhallituksen jäsen sekä Turun vanhusneuvoston puheenjohtaja. Koulutukseltaan hän on filosofian maisteri, ja teki työuransa perusopetuksen ruotsin sekä englannin kielen lehtorina Turussa.

KOHTI VUOTTA 2029

Minna Arve

Viime vuosina Turussa on tapahtunut paljon. Kaupunki kasvaa vauhdilla, alueelle syntyy uusia työpaikkoja ja työllisyys on korkeampaa kuin koskaan. Samaan aikaan työttömyyttä on edelleen, vaikka työvoimapula vaivaa suurinta osaa yrityksistä. Lääketeollisuus, meriteollisuus, valmistava teollisuus, cleantech ja matkailu ovat olleet Turun veto-voiman ja osaamisen kulmakiviä ja tulevat olemaan tulevallakin vuosikymmenellä menestyksemme perusta.

Yhdessä tekeminen on Turun menestyksen salaisuus. Me olemme oppineet asettamaan tavoitteemme yhdessä niin yliopistojen, korkeakoulujen ja elinkeinoelämän kanssa kuin muidenkin toimijoiden kanssa koko alueella ja uskon vahvasti, että se on ollut todellinen menestyksen avain.

Yhdessä saavutimme yhden alueen suurista tavoitteista, tekniikan yliopistokoulutuksen laajentamisen. Diplomi-insinöörien kouluttaminen ja teknillisen tutkimusalan luominen tulee synnyttämään hyvinvointia uusien yritysten ja paremman kilpailukyvyn myötä. Se vahvistaa yritysten tuotekehitysosaamista, tuo uusia investointeja alueelle ja lisää myös alueemme nuorten mahdollisuuksia suorittaa opintonsa kotiseudullaan. Samalla tavalla yhteisenä tavoitteena on Tunnin juna, joka etenee nyt harppauksin.

Yhdessä tekemisen lisäksi onnistuminen edellyttää, että alueemme ja kaupunkimme on kiinnostava. Turkulaisuus ei ole poissulkevaa, vaan luokseen kutsuvaa. On hyvin tärkeää, että jokainen Turussa asuva voi kokea olevansa turkulainen ja että kaupunki näyttäytyy uusille asukkaille, yrityksille, investoijille ja vaikka matkailijoille houkuttelevana.

Kaupunki voi palveluillaan lisätä houkuttelevuutta ja parantaa kaupunkilaisten elämää. Kuntatalouden tilanne yleisesti ja myös Turussa asettaa haasteen palveluiden kehittämiselle – ei ole mahdollista lisätä uutta vanhan päälle. Sen sijaan teemme rakenteellista uudistamista, jolle selkänogan antaa viime syksynä hyväksytty sopeuttamisohjelma. Ohjelma ei ole pikaratkaisu, vaan rakenteellisten uudistusten vaikutukset näkyvät osin vasta vuosien päästä. Siksi sitoutumisella ja päätösten toimeenpanolla on erityinen merkitys.

Kaupunkien palvelutuotantorakenteet ovat muodostuneet vuosikymmenien aikana. Monesti huomaamme, että pitkän ajan kuluessa muodostunut toimintatapa ei välttämättä lähdekään asukkaan tai asiakkaan tarpeesta, vaan omaan organisaatioon vakiintuneesta tavasta. Tämän on muututtava.

Asukas- ja asiakaslähtöinen tapa ajatella ja toimia luo läpinäkyvyyttä ja luotamusta sekä kaupunkiin organisaationa, että päätöksentekoon kokonaisuutena. Vaikka hallinto ei ole asukkaista kovin kiinnostavaa, sen sujuvuus tai toimimattomuus kyllä huomataan. Siksi hallinnon tulisi olla sujuvaa, neuvovaa ja oikeudenmukaiseksi koettua. Se on päätavoitteeni hallinnon uudistamisessa ja sillä on merkitystä siihen, minkälaisena näemme Turun ja sen asukkaiden tulevaisuuden.

Kaupunginvaltuusto päätti syksyllä, että Turussa siirrytään pormestarimalliin. Seuraavien kuntavaalien jälkeen Turkuun valitaan pormestari, eli jään viimeiseksi kaupunginjohtajaksi. Omasta mielestäni pormestarimallissa tärkeimmäksi asiaksi nousee asukkaiden näkökulman ja äänen vahvistaminen päätöksenteossa. Kaupunkilaiset saavat vaaleissa suoraan vaikuttaa valittavaan pormestariin ja pormestariohjelmaan, vaikka suoraan eivät vielä pormestaria saakaan äänestää.

On oikein, että puolueet asettavat ehdokkaansa ja omat pormestariohjelmansa etukäteen turkulaisten arvioitavaksi. Edustuksellisen demokraattisen päätöksenteon rinnalle on tuotava uudenlaisia tapoja vaikuttaa. Aidon kaupunkilaisten kuuntelemisen kansalaisraatien ja osallistamisen kautta parempien ratkaisujen etsimiseksi pitäisi olla luonteva osa päätöksenteon valmistelua.

KESTÄVÄ KASVU, KESTÄVÄ TALOUS

Kaupungin oma taloustilanne on ollut haastava. Samalla kun alueella yrityksillä menee hyvin, asukasmäärä kasvaa ja työllisyys kohenee, kaupungin talous ei paranekaan. Siihen lienee monta syytä, mutta keskitymme Turussa niihin asioihin, joihin voimme itse vaikuttaa. Oman tekemisen on oltava asukas- ja asiakaslähtöistä ja samalla myös tehokasta. Teemme isoja rakenteellisia uudistuksia, erityisesti terveyspalveluissa ja vanhustenhuollossa. Tarkoituksena on parantaa hoitopääsyä ja mahdollistaa uudenlaiset, yhteisölliset asumisen muodot. Nämä ovat hyviä esimerkkejä siitä, miten tekemistä uudistamalla saadaan myös laadukkaampaa palvelua.

Kaupungin kasvun tulee olla kestävää taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristön näkökulmasta. Tarvitsemme lisää uusia turkulaisia veronmaksajia. Siksi panostamme muun muassa Tiedepuistoon, jonne rakentuu viihtyisä, uusi kaupunkialue. Tiedepuiston ytimessä on koulutuksen keskittymä yliopistojen, ammatikorkeakoulukampuksen ja ammatillisen kampuksen sijoituessa alueelle.

Yritysten, tutkimuksen ja koulutuksen, viihtyisyyden ja saavutettavuuden yhdistelmällä alueesta tulee todella vetovoimainen osaamisen keskus ja kokonaan uusi kaupunginosa, joka on sekä viihtyisä, että urbaani.

Kaupungin menot ovat kasvaneet enemmän kuin tulot. Se ei ole kestävää taloudenpitoa, joten valitettavasti meidän on myös karsittava kuluja ja lisättävä tuloja. Samaan aikaan on mietittävä sellaisia tuottavia investointeja, joilla kaupungin tulopohjaa vahvistetaan. Ratikka on esimerkki tuottavasta investoinnista, joka ei ainoastaan maksa itseään takaisin vaan tuottaa uutta kasvua pitkälle tulevaisuuteen.

Ratikka on tapa luoda kestävää kasvua Turkuun. Se synnyttää uusia, yksityisiä investointeja ja lisää verotuloja. Ratikka luo uutta, kaupunkimaista ympäristöä, joka houkuttelee Turkuun uusia veronmaksajia. Sen on mahdollista maksaa itsensä takaisin maankäyttötuloina ja veroina, jos osaamme hyödyntää sen oikein kaupunkisuunnittelun osana. Reitti satamasta keskustan kautta Tiedepuistoon ja Varissuolle mahdollistaa kaupungin kehittämisen monella tavoin.

Ratikka on myös osa Turun ilmastotyötä, jossa olemme kansainvälisenkin huomion kohteena. Turku on jo tähän päivään mennessä vähentänyt päästöjä 30 % vuoden 1990 tasosta ja vuoteen 2021 vähennämme päästöjä 50 %. Samaan aikaan kaupungin alueella talous kasvaa, eli talouden kasvu ja aktiivinen ilmastopolitiikka eivät ole toisiaan poissulkevia asioita. Turku täyttää 800 vuotta vuonna 2029 ja tärkein lahja turkulaisille on hiilineutraali Turku.

Mitä sitten olemme tehneet? Olemme investoineet lähes 500 miljoonaa euroa ja muuttaneet energiajärjestelmämme kokonaan uusiutuviin energiamuotoihin pohjautuvaksi ja ensi vuoden aikana luovumme hiilen polttamisesta kokonaan. Olemme kehittäneet joukkoliikennettä seudullisesti ja parantaneet pyöräilyn ja kävelyn olosuhteita. Turussa otettiin käyttöön kaupunkipyörät pari vuotta sitten ja talvipyöräilyn olosuhteita on parannettu. Olemme myös aktiivisesti lisänneet hiilinielujen määrää ja samalla varaudumme ilmastomuutoksen aiheuttamiin sääilmiöihin. Tämä näkyy meidän jokaisen arjessa esimerkiksi siten, että arki on sujuvampaa paremman joukkoliikenteen ansiosta, hiiltä ei kohta enää polteta, ilma on puhtaampaa ja Saaristomeren vesi kirkaampaa.

TURKU 2029 – 800 VUOTTA TURKULAISUUTTA

Turulla on edessään vahva vuosikymmen ja odotus 800-vuotisjuhlasta, johon mennessä moni asia tulisi saada valmiiksi. Tavoitteita tarvitaan ja tällainen juhlavuosi on hyvä sellainen niin hiilineutraaliudelle kuin monelle konkreettiselle rakennushankkeellekin. Turku on kuitenkin elävä kaupunki, jonka tulevaisuutta rakennetaan vielä satoja vuosia meidän jälkeemmekin. Meillä on oma velvollisuutemme ja tilaisuutemme tehdä oman aikamme kerroksesta kestävä, ihmisiä ja tulevaisuutta varten rakennettu. Turkulaisuus on elämän parasta aikaa. ■

Minna Arve

MEILLÄ EI OLE VARAA MENETTÄÄ YHTÄKÄÄN NUORTA

Janika Takatalo

Mitä vähemmän Suomessa syntyy lapsia ja nuoria, sitä tärkeämpää heistä on huolehtia. Meillä ei yksinkertaisesti ole enää varaa yhteenkään syrjäytyneeseen nuoreen. Nuorten hyvinvointi syntyy muun muassa mukavista harrastuksista, kavereista, luotettavista nuorisotyön ammattilaisista, vanhemmuuden tukemisesta, laadukkaasta peruskoulutuksesta sekä monipuolisista mahdollisuuksista toisen asteen ja korkea-asteen koulutukseen ja sen jälkeen työelämään.

Kaupunki on juuri niin vahva kuin miltä sen tulevaisuus nuorten näkökulmasta vaikuttaa. Hyvin tehty pohjatyö kantaa hedelmää myöhemmin syntyvinä innovaatioina ja koulutettuna aikuisväestönä, joka voi hyvin ja haluaa jäädä valmistumisen jälkeen seudulle.

SYRJÄYTYMISEN TAUSTALLA YLISUKUPOLVISTA ONGELMIEN KASAUTUMISTA

Kouluterveyskyselyn mukaan turkulaiset lapset ja nuoret ovat tyytyväisiä elämäänsä, näin vastasi 89 % alakoululaisista, 73 % yläkoululaisista, 74 % ammattikoululaisista ja 75 % lukiolaisista. Suuri osa lapsista ja nuorista koki, että heillä on hyvä keskusteluyhteys vanhempiensa kanssa. Yli puolet perusopetuksen 8. ja 9. luokkaa käyvistä nuorista ja noin kolme neljästä perusopetuksen 4. ja 5. luokkaa käyvistä lapsista ja toisella asteella opiskelevista nuorista kertoi pitävänsä koulunkäynnistä.¹

Lisäksi Kouluterveyskyselyn mukaan nuorten humalahakuinen juominen on vähentynyt viimeksi kuluneen vuosikymmenen aikana. Noin joka neljäs ammatillisissa oppilaitoksissa opiskeleva nuori kertoi kuitenkin juovansa tosihumalaan vähintään kerran kuukaudessa. Poikien humalahakuinen juominen oli yleisempää kuin tyttöjen kaikilla tarkastelluilla luokka-asteilla.

Syrjäytymisen taustalla on usein riskitekijöiden kasautumista ja ylisukupolvisia toimeentulo- ja hyvinvointiongelmia. Suomalaisen, pitkään seurantaan perustuvan Health and Social Support -väestötutkimuksen mukaan vakavat ristiriitaisuudet lapsuuden perheessä, lapsuudessa koettu jatkuva pelko, päihdeongelmat perheessä ja huomattavat taloudelliset vaikeudet lisäävät riskiä aikuisiän mielenterveyshäiriöihin ja työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymiseen.²

1 Kouluterveyskysely 2019 (<https://thl.fi/fi/tilastat-ja-data/tilastat-aiheittain/lapset-nuoret-ja-perheet/lasten-ja-nuorten-hyvinvointi-kouluterveyskysely-2019>)

2 KELA, tutkimusblogi 6/2019 (<https://tutkimusblogi.kela.fi/arkisto/5001>)

Mielenterveyshäiriöt ovat yleisiä ja monet mielenterveyshäiriöt ilmaantuvat ensi kertaa nuoruudessa. Eri tutkimusten mukaan noin 20–25 prosenttia nuorista kärsii jostain mielenterveyden häiriöstä, jotka ovat koululaisten ja nuorten aikuisten tavallisimpia terveysongelmia. Erilaisia häiriöitä voi olla useampia yhtä aikaa.³

Paitsi että syrjäytyminen on inhimillisesti valtava tragedia, sillä on myös laajoja vaikutuksia kansantalouteen. Sairausperusteisia toimeentuloturvaetuksia, kuten työkyvyttömyyseläkettä, saaneiden nuorten osuus on 20 vuoden aikana tuplaantunut.⁴

Turussa riittää töitä syrjäytymisen ja alueellisen eriytymisen ehkäisemiseksi. Turun kaupungin ja Me-säätiön laskelmien mukaan Turussa on 2 916 syrjään jäänyttä 15–29-vuotiasta nuorta.⁵ Alueellinen eriytyminen on Turussa selkeästi havaittava ilmiö, joka näkyy muun muassa eroina asukkaiden hyvinvoinnissa ja turvallisuuden tunteessa sekä kaupungin vetovoimassa. Turun kaupunginvaltuusto hyväksyi tammikuussa 2019 mittavan ohjelman syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Toimenpiteissä hyödynnetään kohderyhmään ja asuinalueisiin liittyviä mittareita, data-analytiikkaa ja tutkimustuloksia.

Tilastokeskuksen tuoreimman väestöennusteen⁶ mukaan Suomessa olisi vuonna 2030 alle 15-vuotiaita henkilöitä 760 000, mikäli syntyvyys pysyisi nykyisellä tasolla. 2050-luvulla määrä putoaisi jo alle 700 000 nuoren. Yhtä vähän lapsia on syntynyt viimeksi nälkävuosina. Mikäli syntymisen trendi ei tästä käännä, on väestörakenteen muutoksella suuria vaikutuksia yhteiskuntaan.

Sama valtakunnallinen trendi näkyy myös Varsinais-Suomessa, jossa syntyy vuositasaalla noin tuhat ihmistä vähemmän kuin kuolee⁷. Tämä tarkoittaa, että maksajia yhteiskunnassa on yhä vähemmän ja huollettavia yhä enemmän. Meillä ei yksinkertaisesti ole varaa antaa yhdenkään nuoren syrjäytyä. Työperäisen maahanmuuton lisäksi hyvinvointiyhteiskuntamme ainut toivo lepää näiden harvojen nuorten harteilla.

3 THL 2019: Nuorten mielenterveyshäiriöt
(<https://thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyshairiot/nuorten-mielenterveyshairiot>)

4 KELA, tutkimusblogi 9/2017 (<http://tutkimusblogi.kela.fi/arkisto/4129>)

5 Me-säätiö 2019: pohjautuu tilastokeskuksen työssäkäyntitilastoon

6 Tilastokeskus, Väestörakenne, 2019.

7 Varsinais-Suomi / Maakunnan tila 2019.
<https://www.lounaistieto.fi/wp-content/uploads/2019/05/maakunnan-tila-kev%C3%A4t-2019.pdf>

Moni on yrittänyt ratkaista mysteeriä Z- ja Y -sukupolvien (1980- ja 1990-luvuilla syntyneet) toiveista ja tarpeista. Mitä me toivomme työelämältä ja elämältä ylipäänsä? Mikä tekee meidät onnelliseksi ja saa sitoutumaan esimerkiksi yhteen paikkakuntaan tai työnantajaan? Näitä kysymyksiä ratkotaan vuosittain ilmestyvien Nuorisobarometrien avulla. Lisäksi tänä vuonna ilmestyi EVA:n mielenkiintoinen pamfletti “Nuoriso, pilalla”⁸, joka avasi nykynuorten ja nuorten aikuisten arvoja ja asenteita. Niitä tutkimalla voidaan saada pientä kuvaa siitä, mihin tulevaisuus on kulkemassa.

Jokainen sukupolvi on varmaan vuorotellen ajatellut nuorison olevan pilalla, mutta usein kyse on vain väärinkäsityksistä ja sopeutumisesta maailman nopeaan muutokseen. Lopulta kun nuorten mielipiteitä kysytään, toiveet ovat melko perinteisiä; että olisi töitä ja varmuutta niiden jatkumisesta. Varaa kohtuuhintaiseen asuntoon. Mahdollisuuksia kouluttautua. Ystäviä ja mielekästä tekemistä. Näitä toiveita poliitikkojen kannattaa kuunnella, sillä kaupungille arvokkaista nuorista on tärkeää pitää kiinni ja varmistaa heidän hyvinvointinsa.

NUORISOTYÖN JA VAPAA-AJAN PALVELUIDEN MERKITYS KAUPUNGISSA

Meillä Turussa on nuorisotyöllä todella vahva asema ja juuret syvällä. Kaupunki on tuottanut nuorisopalveluja jo vuodesta 1946 ja työpajatoimintaakin on ollut jo yli 30 vuotta, nuorisotiedotusta 15 vuotta ja etsivää nuorisotyötä yli 10 vuotta.

Turussa on rohkeasti kokeiltu erilaisia nuorisotyön muotoja. Meillä esimerkiksi musiikkitoiminta aina ollut vahvaa ja vedämme valtakunnallista Rock Academy -hanketta, jota opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittaa. Myös Turku Game Academy on nostanut e-urheilun asemaa Turussa.

Turussa nuorisotyötä tehdään laajasti, nuorimmat asiakkaat ovat nollavuotiaita lasten kulttuurikeskus Seikkailupuistossa ja vanhimmat ovat alle 29-vuotiaita nuorten työpajoilla, etsivässä työssä ja skeittihalli Cubessa. Rakenteilla on myös useita monitoimitiloja, jotka tuovat nuorisotyöhön mahdollisuuden uudenlaiseen yhteistyöhön muun muassa kirjastojen ja koulujen kanssa.

Turussa nuorisovaltuustolla on hyvin toimintarahaa ja nuorisovaltuutetut ovat vihdoin saaneet edustuksen myös lautakuntiin. Erilaisia paikallisdemokratian

8 Siltamäki 2020: Nuoriso, pilalla. Evan pamfletti.
(<https://www.eva.fi/blog/2020/02/27/nuoriso-pilalla-sukupolvipamfletissa-tyrmataan-identiteettipolitiikka/>)

muotoja on kehitetty juuri nuorten parissa, kun esimerkiksi nuorisotilojen hankinnoista on päässyt äänestämään osallistuvan budjetoinnin avulla.

Turun kaupungin poliittinen johto on myös verrattain nuorta, jos katsotaan kaupunginhallituksen puheenjohtajistoa, useamman valtuustoryhmän johtoa ja lautakuntien puheenjohtajia. Turku on nuorisovaltainen kaupunki ja se näkyy monessa mielessä.

ISLANNIN MALLISTA TURUN MALLIIN

Minulla oli ilo Turun nuorisolautakunnan puheenjohtajana vierailla Reykjavíkissa syksyllä 2019. Matkan tarkoituksena oli tutustua Islannin malliin, ja paljon eväitä ja ajatuksia tulikin reissulta kotiin vietäväksi. Pienessä saarivaltiossa käy nyt paljon väkeä, kun kaikki haluavat kuulla, miten Islannin ihme toteutettiin. Kolmessa vuosikymmenessä Euroopan huonoiten voineista nuorista on tullut parhaiten voivia. Myös Suomessa mallista on kiinnostuttu niin paljon, että se on kirjattu hallitusohjelmaamme asti. Tässä kappaleessa pohditaan, mitä Suomi ja Turku voivat oppia Islannin mallista.

Ensinnäkin Islannin malli perustuu vahvasti tutkimukseen. Suurin ongelma, johon haluttiin Islannissa ratkaisuja, oli nuorten juopottelu ja kaduilla hengailu. 1990-luvulla aloitettu ohjelma on vähentänyt alkoholia käyttävien nuorten määrää 42 prosentista viiteen prosenttiin⁹. Tutkimuksissa selvisi, että nuorten ongelmallista päihteiden käyttöä voidaan hillitä pitämällä nuoret aktiivisina harrastusten parissa. Myös raitis kaveripiiri ja vanhempien kanssa vietetty aika vähentävät alkoholinkäyttöä. Nuorten hyvinvointitutkimuksia järjestetään Islannissa säännöllisesti ja alueittain – pyrkien tasoittamaan myös eri asuin-alueiden välisiä eroja.

Mielestäni Suomen ei tule kopioida samaa mallia suoraan Islannista, koska ongelmat, joihin halutaan löytää ratkaisuja, eivät ole identtiset. Suomen suurimpina ongelmoina voidaan nähdä nuorten syrjäytyminen, yksinäisyys ja mielenterveysongelmat. Myös meidän tulee tehdä tarkkaa alueellista tutkimusta ongelmien esiintyvyydestä ja hakea tietoperustaiset ratkaisut näihin ongelmiin. Onneksi esimerkiksi kouluterveyskyselyn avulla dataa jo on olemassa.

9 The Icelandic Centre for Social Research and Analysis (ICSRA). 2019.

Islannissa on panostettu rahallisesti nuorten vapaa-aikaan todella paljon. Urheilu- ja kulttuuriharrastuksiin käyvä kortti antaa tällä hetkellä 452 euroa harrastustukea vuodessa nuorta kohti. Sen avulla vanhemmat rekisteröityvät nettiportaaliin, jossa he ilmoittavat lapsensa harrastuksiin. Edullisempia harrastuksia saa kortilla useamman vuodessa, kalliimmista harrastuksista ylimenevän osan maksavat perheet itse.

Mallissa jokaisella lapsella ja nuorella on varaa ainakin yhteen mielekkääseen harrastukseen. Ehdot portaaliin pääsevälle harrastukselle ovat melko tiukat. Järjestäjän tulee olla virallisesti hyväksytty taho, jolla on koulutettu ja täysi-ikäinen ohjaaja ja jonka kurssi kestää vähintään 10 viikkoa. Bussit kuljettavat lapset ja nuoret koulusta harrastuksiin ja harrastukset päättyvät viimeistään alkuiltaan. Näin perheille jää enemmän iltaisin aikaa yhdessäololle.

Myös Suomessa ja Turussa olisi kiinnostavaa nähdä, mitä ”raha seuraa nuorta”-periaate tekisi harrastusmahdollisuuksille. Erilaisia harrastusaseteleitä ja -passeja onkin jo ollut kokeilussa. Isompi muutos vaatisi selvää panostusta valtion taholta, jotta jokaisessa kunnassa olisi yhtäläiset mahdollisuudet toteuttaa harrastuksia lapsille.

Helposti Islannin mallista puhuttaessa keskustelu jää kuitenkin vain nuorten harrastustakukseen. Vapaa-ajan kortti on iso osa ohjelmaa, mutta ei suinkaan kaikki. On paljon toimia, joita voidaan toteuttaa muuttamalla kulttuuria ja parantamalla kodin, koulun ja viranomaisten yhteistyötä. Islannissa esimerkiksi vanhemmat kirjoittavat sitoumuksen, joka luo raamit hyvälle vanhemmuudelle. He esimerkiksi lupaavat, että nuorille ei osteta alkoholia ja nämä eivät saa pitää bileitä ilman vanhempien valvontaa. Kodit myös sitoutuvat kaikille yhteisiin kotiintuloaikoihin ja käyvät aktiivisesti vanhempainilloissa. Myös nuorisotiloilta pidetään puhelimitse tiivistä yhteyttä nuorten vanhempiin ja tieto viranomaisten välillä liikkuu joustavasti.

Kaikki Islannin mallin toimista eivät siis vaadi isoa rahaa, vaan asenne- ja toimintakulttuurin muutosta. Kotiintuloajat jakavat voimakkaasti mielipiteitä Suomessa, mutta jonkinlaiset yhdessä sovitut pelisäännöt vanhemmuudelle eivät varmasti olisi pahitteeksi meilläkään.

Islannissa koko yhteiskunta seisoo vahvasti sen näkemyksen takana, että nuoriin panostaminen on tulevaisuuteen panostamista. Nuorisosektorille käytetty raha on verrokkimaita suurempi ja esimerkiksi vapaa-ajan kortin budjetti on ohjelman myötä vuosittain kasvanut, ei vähentynyt. Islannissa

malliin ei ole suhtauduttu yksittäisenä hallituskauden mittaisena hankkeena, vaan se on vaatinut päättäjiltä usean vuosikymmenen ajan sitoutumista nuorten hyvinvoinnin parantamiseen. Suomessa tähän on päästy puheiden tasolla, mutta käytännön resursseja jakaessa emme ole vielä lähelläkään vastaavaa tilannetta.

YHTEENVETO: LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTI NOSTETTAVA PÄÄTÖKSENTEOSSA PRIORITEETIKSI

Turussakin riittää syrjäytyneitä nuoria. Meidän erityisiä haasteitamme ovat alueellinen eriytyminen, johon pyritään nyt puuttumaan syrjäytymisen vastaisella ohjelmalla. Kaupungin kunnianhimoinen tavoite on, että jokainen Turussa asuva lapsi, nuori ja aikuinen voi kokea kuuluvansa osaksi tätä yhteisöä ja yhteiskuntaa.

Tärkeiksi syrjäytymiseltä suojaaviksi tekijöiksi nousee varhainen tuki perheille eri elämäntilanteissa ja nuorten tukeminen entistä vahvemmin kouluissa ja oppilaitoksissa. Turussa tilanne näyttäytyy osittain muuta Suomea parempana esimerkiksi niin, että turkulaisilla kolmekymppisillä on taustallaan poikkeuksellisen hyvin sujunut peruskoulu ja vähemmän riskitekijöitä ylipäättään. Toisaalta perusasteen jälkeisen tutkinnon puuttuminen on erityisen iso riski Turussa.

Nuoren hyvinvoinnin edellytyksiä ovat usko itseän, tulevaisuuteen ja elämän merkityksellisyyteen sekä läheiset ihmiset ja mielekäs tekeminen. On tärkeää, että palvelut ja nuoret kohtaavat. Esimerkiksi erinomainen Ohjaamo-toiminta tulisi vakinaistaa. Keskeistä on myös yhteistyö eri toimijoiden kanssa. Esimerkiksi useat järjestöt, seurakunnat ja oppilaitokset tekevät jo nyt työtä syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Uuden tiedon avulla voidaan kohdentaa nykyisiä palveluita entistä osuvammin ja lisätä nuorten mahdollisuuksia käyttää niitä.

Ennaltaehkäisevä mielenterveystyö on tärkeää, mutta samalla tarvitaan myös riittävästi kriisiapua silloin, kun ongelmat ovat jo päässeet pitkälle. Turku on esimerkiksi lisännyt psykiatrisia sairaanhoitajia kouluissa. Pidempikestoiseen psykoterapiaan pääsyn kynnyks on silti edelleen liian korkealla. Tähän tarvittaisiin laajempien hartiatukea valtion taholta, jonka tulisi päättää terapiatakuun käyttöön otosta ja resursseista.

Jokaiselle lapselle ja nuorelle tulee turvata mahdollisuus ainakin yhteen mielekkääseen harrastukseen. Islannin mallin mukaista vapaa-ajan korttia ja

vanhempien, koulun ja viranomaisten tiiviimpää yhteistyötä tulee kehittää. Vapaa-ajan lisäksi on tärkeää, että Turussa saa laadukasta koulutusta aina varhaiskasvatuksesta korkeakouluihin. Turku on vanha sivistyskaupunki, jonka tulee pitää tästä kulmakivestä huolta.

Lasten ja nuorten hyvinvointi pitää nostaa kaiken politiikan ytimeen ja tavoitteeksi, eikä sitä tehdä yhdessä lautakunnassa tai edes yhdellä valtuustokaudella. Vastuullisen ja kestäväen politiikan tekeminen vaatii päättäjiltä halua ja rohkeutta priorisoida nuorten hyvinvointi ykköseksi – muuten koko hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuus on vaakalaudalla. ■

Janika Takatalo

SIVISTYS

TURKU - SIVISTYKSEN KEHTO

Kaija Hartiala

Turun katedraalikoulussa kävi 1200-luvulla sivistyneistö koko maasta. Koko kansan koulutus aloitettiin vasta satoja vuosia myöhemmin. Kansakoulujen perustaminen 1860-luvulla johti hiljalleen asenteiden muutokseen, mutta oppivelvollisuudesta säädettiin lailla vasta vuonna 1921, jonka jälkeen opetus koski kaikkia lapsia.

Suomalaisen yhteiskunnan nopea nousu yhdeksi maailman johtavista hyvinvointivaltioista on pitkälti perustunut juuri koko kansan sivistystyöhön. Snellmanin ajatus siitä, että pienellä kansakunnalla ei ole varaa hukata kenenkään lahjoja ja Cygnaeuksen periaate sekä poikien että tyttöjen koulutuksesta ovat pohjana suomalaiselle tasa-arvolle.

Koulutuksen rakenteet ja sisältö ovat jatkuvassa muutoksessa, koska koulutus palvelee tulevaisuutta. Turku on juuri sopivan monipuolinen, mutta hallittavissa oleva kaupunki, jossa tiivis vuorovaikutus yhteiskunnan eri tahojen välillä palvelee dynaamisesti koulutuksen kehittämistä. Monet koulutuksen innovaatiot, esimerkiksi ammattikoulutuksen kaksoistutkinto, ovat lähtöisin Turusta.

Nostan seuraavassa esiin muutamia sivistystoimialan toimintaan liittyviä hehkutuksen aiheita, mutta myös joitakin kohtia, joissa voisimme tehdä asioita toisin. Koska sivistystoimiala on viime vuosina pysynyt erinomaisesti budjetissaan, en tässä yhteydessä nosta taloutta esille.

PÄIVÄHOIDOSTA VARHAISKASVATUKSEEN

Päivähoitolaki säädettiin lähes 50 vuotta sitten ja päivähoito kuului pitkään sosiaalitoimelle. 2000-luvun alussa päivähoidon laatuun ja sisältöön alettiin paneutua ja lopulta se siirrettiin osaksi kasvatus- ja opetustointa. Jyrki Kataisen hallituksen valmistelema varhaiskasvatuslaki määrittelee varhaiskasvatukselle pedagogiset tavoitteet. Lasten yksilöllisen kehityksen tukeminen ja seuraaminen on nyt oleellinen tavoite.

Turussa varhaiskasvatusta tuottaa sekä kaupunki että iso joukko yksityisiä tuottajia. Kokoomuksen aloitteesta koko varhaiskasvatus siirrettiin yhden johtajan alaisuuteen, mikä tiivistää yhteistyötä ja yhteisymmärrystä.

Panostuksia kotouttamiseen. Turussa asuu pääkaupunkiseudun jälkeen eniten maahanmuuttajia. Joillakin asuinalueilla on päiväkoteja, joissa reippaasti yli puolet lapsista on muun kuin suomenkielisiä. Tämä usein hidastaa

kotoutumista tukitoimista huolimatta. Tie yhteiskuntaan avautuu parhaiten, kun uuden maan kieli on opittu täydellisesti. Koska toimet segregaaation vähentämiseksi esimerkiksi asumisen hajauttamisen keinoin eivät tunnu kuitenkaan olevan riittäviä, on pohdittava myös muita keinoja. Jos muita keinoja ei saada toimimaan, olisi harkittava jopa sellaista vaihtoehtoa, että alamme kuljettaa lapsia päiväkodeihin oman asuinalueen ulkopuolelle, jotta lapsilla olisi kielen oppimista tukeva ympäristö. Ruotsi on toiminut havahduttavan pelottavana esimerkkinä siinä, millaisia seurauksia kotouttamisen laiminlyönti aiheuttaa.

Oma vai yksityinen? Päivähoidon tuottaminen on Turussa tulenarka aihe. Kaupungin koneisto on ollut useaan otteeseen niin hidas reagoimaan lisäantyneeseen palvelutarpeeseen, että olisi jouduttu laittomaan tilanteeseen päivähoitopaikkojen puutteessa. Yksityiset päivähoito tuottajat ovat olleet ketterämpiä toimijoita ja paikkoja on saatu riittämään kaikille. Turussa on nyt voimassa tuore kaupunginvaltuuston linjaus, jonka mukaan 40 prosenttia päivähoidosta voi olla yksityisten tuottamaa. Tuottajien joukossa on monia pieniä, yhdistystenkin ylläpitämiä päiväkoteja, jotka tarjoavat erikoispalveluita.

Palveluseteli. On todellista rikkautta, että lapsille on tarjolla päiväkoteja, joiden toiminnassa on erityinen lisäsisältö kuten metsä, vieras kieli, musiikki, kuvataide ym. Kaupungin omat päiväkodit ovat myös alkaneet tuottaa kielipainotteista sisältöä ja esimerkiksi ruotsin kielikylpy on jo vuosia jatkunut suosittu palvelu.

Tyytyväiset asiakkaat. Turun sivistystoimi on tehnyt urauurtavaa työtä laadukkaan päivähoito takuun ja toisaalta kumppanuuden ylläpitämiseksi yksityisten päivähoito tuottajien suuntaan. Päivähoidon palvelusetelin käyttöönottoon liittyi sääntökirjan kehittäminen yhteistyössä ammattikorkeakoulun kanssa. Monet muut kaupungit ovat ottaneet täältä mallia ottaessaan käyttöön palvelusetelit päivähoito hankkimisessa.

Tapaan lastenlääkärin työssäni paljon lapsiperheitä. Usein keskustelu kääntyy myös päivähoitoon. Erityisen hienoja ovat kertomukset museovierailuista, metsäretkeilyistä, aktiivisesta liikunnasta -jopa avantouinnista, mutta myös siitä, miten hyvin lapset päiväkodissa viihtyvät. Perheiden tyytyväisyys päivähoito laatuun ja sisältöön on hienoa kuultavaa. Sivistystoimi tekee vuosittain vanhemmille asiakaskyselyn, jossa arvosanat kertovat vakuuttavasta laadusta.

Aktiviteetteja pojille. Jo päiväkodissa alkaa kehitys, joka näkyy poikien huonompana menestyksenä kouluissa. Pojat ovat usein vilkkaita ja joutuvat helposti silmätikuiksi. Suomessa ADHD-diagnoosin vuoksi lääkitystä saavista lapsista valtaosa on poikia. Toivoisin kovasti, että vilkkaiden ja usein kovin älykkäiden poikien opintie olisi järjestettävissä siten, ettei lääkitykseen tarvitsisi niin usein turvautua. Lääkärinä minun on vaikea hyväksyä, että kaikki poikien diagnoosit olisivat oikea biologinen tosiasia, tai etteikö poikien oppimista voitaisi varhaiskasvatuksesta lähtien tukea jollakin muulla tavalla kuin persoonaa lääkkeillä säätelemällä.

Lasten liikkumisesta on annettu kansalliset suositukset. Tehtyjen tutkimusten mukaan päiväkodin arjessa jäädään kauas näistä suosituksista. Päivän aikana lähinnä istutaan, seisotaan tai kävellään. Sykettä nostavaa liikumista on usein vain 1–2 kertaa viikossa. Päiväkodissa lapsen pitäisi oppia elämänhallintaan liittyviä tärkeitä tapoja ja tottumuksia. Liikunta ei ole pelkästään jumppasalissa toteutettavaa ohjattua liikuntaa, vaan lasten on saatava juosta, hyppiä ja toteuttaa omia liikunnallisia tarpeitaan päivittäin, jatkuvasti. Suuri osa päiväkotien pihoista on tasaisia hiekkapihoja, joissa on pölyä tai kuraa vuodenajan mukaan. Pihojen parantamiseen on toden teolla keskityttävä.

MONIPUOLINEN PERUSKOULU

Kokoomuslainen ajattelu koulutuksessa perustuu yksilöllisyyden huomioonottamiseen ja sitä kautta tasa-arvoiseen koulutukseen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tiedämme ihmisten olevan erilaisia kapasiteetiltaan, luonteeltaan, taipumuksiltaan ja kiinnostuksenkohteiltaan. Kaikkien lasten tulee saada koulutusta, jolla tuetaan jokaisen yksilöllisiä taipumuksia.

Musiikista matematiikkaan. Turussa peruskoulu on alusta saakka ottanut huomioon lapset yksilöinä. Jo ennen peruskouluun siirtymistä oli Turkuun Puolalan kansakouluun perustettu ensimmäiset musiikkiluokat. Yli 30 vuotta sitten aloitettu kieliluokkatoiminta on laajentunut moneen kouluun ja nyt erikoisluokissa voi lisäksi opiskella muun muassa matematiikkaa, taideaineita ja liikuntaa tavanomaista peruskoulua syvällisemmin.

Erikoisluokkatoiminta tukee tasa-arvoa myös siten, että myös ne lapset, joiden vanhemmat eivät tarjoa lapselle harrastusmahdollisuutta, pääsevät näin koulun piirissä kehittämään erityislahjakkuuttaan. Heille tarjotaan opetusta, joka ostettuna usein ylittäisi perheen taloudelliset resurssit. Lisäksi

tarjotaan lainaan arvokkaita soittimia, joiden hankkiminen muutoin olisi mahdotonta.

Kokoomus luottaa lasten yksilöllisyyteen ja siihen, että oppijoilla on monenlaisia eri lahjakkuuden lajeja. Toiminta on myös opettajille motivoivaa ja lasten innostus palkitsevaa.

Nykyisten koululaisten tulevaisuus on nykypäivää paljon kansainvälisempi. Siksi erityisesti kieliluokkatoimintaa on laajennettava nykyisestään, jotta useammat lapset pääsevät siihen osallisiksi.

Valmistautuminen informaatioyhteiskuntaan on meillä otettu hyvin huomioon. Turkulaisille koululaisille perustettiin sähköpostiosoitteet jo toistakymmentä vuotta sitten. Nyt päätelaitteilla oppiminen kuuluu jokaisen isomman koululaisen arkeen. Turun Suomalaisen Yhteiskoulun oppilaiden kehittelemät virtuaalimallit Forum Marinum pihapiha-alueesta tai Wäinö Aaltosen koululaisten Wäiski-TV:n lähetykset ovat vakuuttavia kekseliäisyyden ja osaamisen näyttöjä.

Kansainvälisyys. Turku yliopistokaupunkina ja bioteknologian sekä teknologian teollisuuden kotikaupunkina houkuttelee ja tarvitsee kansainvälisiä osajia. Toimiessani 2000-luvun alussa Turun apulaiskaupunginjohtajana sain yliopistoilta ja yrityksiltä yhteydenottoja, joissa kerrottiin hyvän rekrytoinnin epäonnistuneen koska Turusta puuttui kansainvälinen koulu. Yliopiston kanssa yhteistyössä saimme varsin nopealla aikataululla perustetuksi Turun kansainvälisen koulun Suomessa siihen aikaan ainutlaatuisella konseptilla. Kaupunki ostaa yliopistolta kansainvälisen koulun opetuksen ja koulu sijaitsee Normaalikoulun tiloissa. Koulu on 17-vuotisen olemassaolonsa aikana kasvanut paljon ja tarvitsee nyt uudet tilat.

Turkulainen yhteistyömalli kaupungin ja yliopiston välillä on tuomassa tähänkin ongelmaan hienon ratkaisun ja koulu voi muuttaa Varissuolta lähelle yliopistoa, jolloin se on sijaintinsa puolesta käyttäjien helpommin saavutettavissa.

Sivistystoimi oli Turussa ensimmäinen hallintokunta, joka kutsui **nuorisovaltuuston edustajan** osallistumaan kokouksiinsa. Yksi ensimmäisiä edustajia oli Alvar Euro, joka valaisi lautakuntaa monista koulunkäyntiin liittyvistä konkreettisista asioista. Kouluissa nuorten ajatuksilla on paljon painoarvoa. Parasta demokratiakoulutusta on omakohtainen osallistuminen päätöksentekoon.

AMMATTIKOULUTUKSEN EDELLÄKÄVIJÄ

Turun Ammatti-instituutti kouluttaa huikeita ammattiosaaajia. Turkulaisten opiskelijoiden menestys sekä kotimaisissa että kansainvälisissä ammattitaitokisoissa on yksi osoitus opiskelijoiden erinomaisista ammattitaidoista.

Ammatillisen koulutuksen arvostusta koululaisten keskuudessa on parantanut koulutuksen hallinnollinen uudistus, joka toteutui Turussa polveilevien vaiheiden kautta lopulta vuoden 2013 alussa. Nyt lapsen polku varhaiskasvatuksesta toisen asteen loppuun kuuluu saman toimialan ja lautakunnan alueeseen.

Hajasijoittelusta yhteiseen kampukseen. Ammatti-instituutti on aikojen kuluessa kehittynyt vanhoista eri koulutusalojen opistoista. Hallinnollisesta yhdistymisestä huolimatta koulutusalojen rakennukset ovat edelleen ympäri kaupunkia yli kymmenessä eri toimipisteessä. Nykyinen kasvatus- ja opetuslautakunta on esittänyt, että suurin osa koulutusaloista koottaisiin uuteen yhteiseen kampusrakennukseen. Yhteisessä kampuksessa kokki- tai kampaajaopiskelija voisi kätevästi opiskella esimerkiksi taloutta saman katon alla. Yhteiset tilat tuovat myös tukipalvelut lähelle opiskelijoita. Yhteisen kampuksen suunnittelu on käynnissä ja siirtyminen opistoaikakaudesta nykyaikaan tapahtuu lähitulevaisuudessa.

LUKIOT SUOMEN HUIPPUA

Turussa kaikki kaupungin omat lukiot sijaitsevat ruutukaava-alueella. Koska alue on pieni, on mahdollista tehdä koulujen välistä yhteistyötä. Lukiolaiset voivat sujuvasti käyttää muiden lukioden tarjontaa. Turun lukiot tarjoavat myös liikunnan ja taideaineiden korkeatasoista koulutusta ja lukiodiplomin voi nykyisin suorittaa seitsemässä ei oppiaineessa.

Peruskoulun tavoin myös turkulaisissa lukioissa voi valita erityislinjan, kuten liikunnan, musiikin tai luonnontieteet. Nämä suositut linjat mahdollistavat normaalin lukio-opiskelun ohella syventymisen itseä kiinnostavaan alueeseen, josta monelle erityislinjan käyneelle on kertynyt ammattiin johtavaa osaamista. Lukiolaisten luovaa osaamispotentiaalia voitaisiin käyttää kaupungin tulevaisuuden visiotyöskentelyssä paljon nykyistä enemmän. Hehän ovat juuri tulevaisuuden tekijöitä. Turun lukioden taso on jatkuvasti maan huippua. Historiallinen Katedralskolan on valittu kahtena peräkkäisenä vuonna Suomen parhaaksi lukioksi.

RAKENNUKSET KUNTOON

Toimin nyt kasvatus- ja opetuslautakunnan puheenjohtajana toista kautta. Tänä aikana iso osa lautakunnan työskentelyajasta on käytetty sivistystoimen käytössä olevien kiinteistöjen käsittelyssä. Valitettavan usein on jouduttu ennakoimattomaan tilanteeseen, jolloin huonokuntoisesta rakennuksesta on jouduttu muuttamaan lyhyellä varoitusajalla ja hankkimaan väistötiloja. Tilaelementtiratkaisuja on tälläkin hetkellä käytössä paljon. Ilmiö on valtakunnallinen ja johtuu pitkälti 70- ja 80-lukujen vallitsevasta rakennustavasta. Sen ajan suunnittelu suosi tasakattoja ja matalia sokkeleita. Rakennusten kunnan seuraaminen ja jatkuva kunnossapito voisi olla nykyistä paremmalla tolalla.

Uusien koulujen rakentamisessa on otettu Turussa ihan uusi suunta. On ymmärretty, että voidaan rakentaa yhteisiä rakennuksia, joissa nuoriso-, kulttuuri-, sosiaali- ja terveystoimi sekä sivistystoimi ovat saman katon alla. On myös opittu rakentamaan allianssimallilla, jossa yllätykset vähenevät ja kaikki osalliset ovat sitoutuneet saamaan valmista sovittuna ajankohtana, sovituin kustannuksin. Erinomainen esimerkki tästä uudesta kulttuurista on Syvälahden monitoimitalo, joka toimii myös paikallisten yhdistysten, seurojen sekä Hirvensalon lapsi- ja nuorisoteatterin kotipaikkana. Rakennus valmistui etuajassa ja alitti kustannusarvion.

Vuokralaisen eli Turun sivistystoimialan kannalta hyvä vaihtoehto voisi olla myös se, että rakennukset omistaisivat jokin ulkopuolinen taho. Kiinteistöjen korjaukset ja huollot, joissa nykyisin on paljon toivomisen varaa, kuuluisivat silloin automaattisesti omistajan velvollisuuksiin.

VOIKO VIELÄ JOTAIN TEHDÄ PAREMMIN?

Olen kovin ylpeä Turun sivistystoimialan toiminnasta, opettajien ammattitaidosta, hienoista tuloksista ja hyvästä toimintakulttuurista. Joitakin asioita voisimme tehdä vieläkin paremmin. Näistä tärkeimmät:

- **Varhaiskasvatuksen lapset liikkumaan**
- **Poikien oppimista tukevat pedagogiset innovaatiot**
- **Maahanmuuttajalasten kotouttamiseen tehokkaita toimia**
- **Rakennusten kunto ajantasaiseen seurantaan**

Kaija Hartiala

SIVISTYS

KORKEAKOULUTUS TURUSSA

Saara-Sofia Sirén

Turku on paitsi Suomen vanhin kaupunki, myös ensimmäinen yliopistokaupunki. Suomen ensimmäinen yliopisto perustettiin Turkuun vuonna 1640: Kuninkaallinen Turun Akademia. Historian koukeroista ja Turun palosta johtuen tuo kyseinen yliopisto tunnetaan nykyään Helsingin yliopistona. Turun yliopisto, maailman ensimmäinen suomenkielinen yliopisto, sen sijaan perustettiin vuonna 1920. Yliopisto juhli juuri kunniaakasta sadan vuoden historiaansa. Ruotsinkielisen Åbo Akademin satavuotisjuhlia vietettiin jo pari vuotta aikaisemmin.

Selvää on, että Turku on Suomen historiassa korkeakoulutuksen, ja yleensäkin sivistyksen, keskeisimpiä keskuksia. Tänä päivänä Turussa toimii kahden jo mainitun yliopiston lisäksi neljä ammattikorkeakoulua. Yhteensä näissä kuudessa korkeakoulussa opiskelee 40 000 opiskelijaa, mikä tarkoittaa, että joka viides turkulainen on opiskelija.

Turulla on opiskelijakaupunkina varsin hyvä maine ja opiskelijat viihtyvät Turussa tutkimustenkin mukaan erinomaisesti. Ainutlaatuinen ja jatkuvasti kehittyvä kampusalue sijaitsee lähellä keskustaa ja hyvien yhteyksien varrella. Opiskelijoiden mukaan arki on mukavaa, palvelut pelaavat ja kaikki on riittävän lähellä. Moni opiskelija kokee Turun juuri sopivan kokoiseksi opiskelukaupunkiksi: ei liian pieneksi, muttei liian suureksikaan. Asuminen on kohtuuhintaista ja vapaa-ajanmahdollisuudet monipuoliset.

Omassa lähipiirissäni olen todistanut lukuisia tapauksia, joissa mielikuva Turusta on kaupungissa opiskelun myötä parantunut merkittävästi. Nekin, jotka eivät Turkuun ole ykköstavoitteenaan pyrkineet, lopulta haluaisivat jäädä kaupunkiin myös opintojen jälkeen. Opiskelukavereistani kauppakorkeakoulussa iso osa kertoi opiskeluiden alkaessa yrittävänsä seuraavana vuonna uudestaan ensisijaiseen vaihtoehtoonsa Helsingissä. Aika on saattanut haalistaa muistoja, mutta en muista vuosikursiltani yhdenkään lopulta vaihtaneen kesken opintojen Turusta pois.

Vuonna 2019 toteutetun kyselyn¹ mukaan 99 % opiskelijoista suosittelee Turkua opiskelijakaupunkina ystävilleen. Kolme neljästä toivoisi myös löytävänsä Turusta työpaikan opintojensa päätyttyä. Haasteena vastavalmistuneilla onkin ollut juuri oman alan töiden löytäminen. Kun pääaineena on ollut esimerkiksi kansainvälinen liiketoiminta, ovat isojen yhtiöiden pääkonttorit

1 <http://www.turku.fi/opiskelijakysely>

helposti houkutelleet vastavalmistuneita ekonomeja töihin pääkaupunkiseudulle. Moni on työn perässä joutunut lähtemään, vaikka olisi kuinka halunnut asettua työelämään Turkuun. Onneksi moni on myös löytänyt tiensä takaisin, kun työkokemusta on vähän karttunut ja työmahdollisuuksia avautunut Turun päässä.

Oman työurani alussa toteutin vuonna 2012 Turun Nuorkauppakamarille pienen kyselyn, jonka tarkoituksena oli kartoittaa Turusta työn perässä lähteneiden kiinnostusta Turkuun palaamiseen. Parinsadan korkeasti koulutetun vastaajan otoksella suurin osa Turusta muuttaneista työikäisistä olisi valmiita muuttamaan takaisin Turkuun, mikäli mielekkäitä töitä olisi tarjolla. Otos on pieni ja kyselystä jo aikaakin, mutta viesti vastannee kutakuinkin todellisuutta tänäkin päivänä. Mielikuva Turusta on positiivinen, niin opiskelukaupunkina kuin opintojen jälkeiseksi asettumisen paikaksi.

Turkulaisissa korkeakouluissa tarjotaan monipuolista ja laadukasta koulutusta, jonka johdosta kaupungissa valmistuu todella monen alan osaajia. Monialaisuus on kaupungin vahvuus ja koko talousalueelle iso mahdollisuus. Viime vuosina tätä maankolkkaa kohdannut positiivinen rakennemuutos on kuitenkin nostanut entisestään esille myös haasteita koulutustarjonnan ja elinkeinoelämän tarpeiden kohtaamisessa. Joillakin aloilla krooninen puute osaavasta työvoimasta on ollut merkittävin kasvun este.

Räikein ja tunnetuin esimerkki koskee teknistä alaa. Samaan aikaan kun osaajien tarve on kasvanut jatkuvasti esimerkiksi meri- ja autoteollisuudessa, ei Turussa ole ollut mahdollisuutta kouluttaa tarpeita vastaavasti diplomi-insinöörejä. Vaikka Turun korkeakoulujen tarjonta kuuluu maan monipuolisiin, kaupungista ovat puuttuneet melkein kokonaan teekkarit!

Varsinais-Suomesta olisi noussut myös oivaa ainesta teekkariuralle, sillä alueelta löytyy muuhun maahan verrattuna poikkeuksellisen vahvaa matemaattista kiinnostusta. Turun lukioissa lähes kahdeksankymmentä prosenttia valitsee tänä päivänä pitkän matematiikan. Samaan aikaan kun pitkän matematiikan kirjoittaminen muualla maassa on vähentynyt, Turun seudulla sen yleisyys on kasvanut. Matematiikan huima suosio turkulaisissa lukioissa lupaisi hyvää teknisille jatko-opinnoille, mutta valitettavasti koulutuspaikkoja ei juuri ole kaupungista löytynyt. Diplomi-insinöörikoulutuksen määrä Varsinais-Suomessa on ollut vain murto-osa Pirkanmaan tai Uudenmaan alueiden koulutustarjontaan verrattuna.

Tilanne on ollut ristiriitainen. Teknisen osaamisen vaje on ollut esteenä koko seudun elinkeinoelämän kehitykselle ja kasvulle. Turun yliopisto olisi jo pitkään ollut valmis tarjoamaan koulutusta. Kiinnostuneita opiskelijoita löytyisi omasta takaa, opiskelijoille olisi alan töitä tarjolla ja yrityksissä huutava pula tekijöistä, mutta päätöstä Turun yliopiston koulutusvastuiden laajentamisesta on jouduttu odottelemaan. Ensin ratkaisuksi yritettiin eri yliopistojen välisen yhteistyön tiivistämistä, mutta perusteet paikallisille koulutuspaikoille ovat olleet koko ajan olemassa.

Nyt alueen diplomi-insinööripulaan on kuitenkin tiedossa helpotusta, sillä viime vuonna Turkuun vihdoinkin saatiin lupa DI-koulutuksen laajentamiseksi. Ensimmäiset opiskelijat aloittavat konetekniikan ja materiaalitekniikan diplomi-insinööriopinnot tänä vuonna. Laajempi tekninen koulutus vahvistaa koko talousaluetamme.

Tulevaisuudessa Turku lieneekin entistä vahvempi osaamisen keskus. Isoja visioita liittyy esimerkiksi Turun Tiedepuiston kehittämiseen, mikä on yksi Turun kaupungin niin sanotuista kärkihankkeista. Yliopistokampuksen rinnalla on Kupittaa ja Itäharjun alueiden kasvava työpaikkakeskittymä, jonka kehittymistä keskeisesti tukee tavoite tunnin junayhteydestä Turun ja Helsingin välille.

Kaiken keskiössä on kumppanuusajattelu julkisten toimijoiden, elinkeinoelämän sekä korkeakoulujen välillä. Tulevaisuuden menestyksen rakentamiseen ei riitä yksinään opiskelijoiden tuoma elinvoima ja osaaminen, sen enempää kuin optimaalinen logistinen sijaintikaan. Tarvitaan yhteistyötä ja vuorovaikutusta kaupungin, alueella toimivien yritysten sekä eri oppilaitosten välillä. Kun toimijoilta löytyy valmiutta uudenlaisiin toimintatapoihin ja rohkeutta kestävään päätöksentekoon, alueesta muodostuu nykyaikainen alusta kasvulle ja kehitykselle. Tavoitteena on, että jatkossa yhä useamman opinnot käynnistyvät Turusta ja opiskelijoista yhä useampi löytää innostavia mahdollisuuksia ja mielekästä työtä alueelta myös opintojen jälkeen. ■

Saara-Sofia Sirén

HYVINVOINTI

SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON TULEVAISUUS TURUSSA

Pentti Huovinen

Sosiaali- ja terveydenhuoltoa on pyritty uudistamaan Suomessa jo pitkälti toistakymmentä vuotta. Suunnittelu on tapahtunut pääasiassa kansallisessa ohjauksessa. Sairaanhoidopiirit, kunnat ja eri asiantuntijatahot ovat olleet mukana lähinnä soteen liittyvien käytännön asioiden suunnittelussa. Ministeriöt ovat tukeneet alueellista sisällön kehitystoimintaa.

Sote-uudistusta ohjaavan lainsäädännön puuttuminen on kuitenkin kerta toisensa jälkeen pysäyttänyt uudistuksen toimeenpanon. Tämä on estänyt tai jarruttanut laajapohjaista rahoitusta edellyttävien organisatoristen päätösten tekemistä.

Varsinais-Suomessa kuntien ja sairaanhoidopiirien tekemä uudistustyö on kuitenkin edennyt eräissä asiakysymyksissä. Näistä mainittakoon sote-järjestämissuunnitelmien hyväksyminen kunnissa ja sairaanhoidopiirissä, tietojärjestelmien kehittäminen sekä yhteisen sosiaalipäivystyksen luominen. Asiantuntijoiden toimesta on myös luotu tärkeimpien sairauksien hoitoketjuja.

Sote-uudistuksen lainsäädäntötyö ja toiminnan käynnistäminen vievät joka tapauksessa useita vuosia. Siksi turkulaisten kannattaa edelleen pohtia sote-ratkaisun tavoitteita ja sisältöä suunniteltaessa kaupunkilaisia mahdollisimman hyvin palvelevaa sote-järjestelmää.

TAVOITTEENA PORTAATON PERUSTERVEYDENHUOLTO JA ERIKOISSAIRAANHOITO

- Perusterveydenhuollon jonot ovat Turussa aivan liian pitkät.
- Erikoissairaanhoito on laadukasta ja toimivaa, kun sinne pääsee.
- Näiden välillä on kuilu, joka pitää ylittää.

Uusien perustason sote-keskusten perustuu omalääkärin ja hoitajien muodostamiin tiimeihin. Omalääkäritoiminta on todettu Suomessa vakuutavien tutkimuksin toimivaksi ja kustannustehokkaaksi. Tutkimusten mukaan tässä voidaan käyttää hyväksi myös ammatinharjoittajien yrittäjyyttä muodostettaessa omalääkäritiimejä.

Erikoissairaanhoito tulee liittyä portaattomasti perusterveydenhuoltoon. Erikoissairaanhoito jaetaan perustason-, vaativa tason ja erityistason hoitoon.

Perustason hoitoa tarjotaan jo nyt terveyskeskuksissa joko omana tuotantona tai ostopalveluna. Toiminta tulee järjestää perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yhteisessä organisaatiossa niin, että sen avulla vältetään erikoissairaanhoidon pääsyn kuilu ja vältetään kiusaukselta siirtää kustannuksia organisaatiosta toiseen eli välttää osaoptimointi.

Moniammatillisten sote-tiimien luominen. Sosiaali- ja terveydenhuollon integroiminen on ollut yksi johtava periaate sote-uudistuksessa. Suuri osa, jopa kaksi kolmesta, sosiaalihuollon palveluiden piirissä olevista tarvitsee samanaikaisesti myös terveydenhuollon palveluja. Moniammatillinen tiimi on tarpeellinen erityisesti asiakkaan ensikohtaamisessa. Tällöin voidaan tehdä suunnitelma yhdessä ja toteuttaa sitä koordinoitusti kukin tahollaan.

Erityistason sote-keskukset. Turkuun on suunniteltu erikoistuneita sote-keskuksia. Turkulaisille tulee suunnitella ja toteuttaa erityistason sote-keskukset ikäihmisten palveluihin, perhe- ja lastenpalveluihin, vammaispalveluihin sekä mielenterveys- ja päihdepalveluihin.

Digiklinikat ja telelääketiede. Yksityinen terveydenhuolto on jo ottanut käyttöön kattavia digipalveluita. Myös lääkärien televastaanottopalvelut ovat yksityisessä terveydenhuollossa lisääntymässä. Koronapandemia on omiaan edistämään telelääketieteen palveluja, ei pelkästään tartuntatautien hoidossa, vaan myös muun vastaanottotoiminnan osalta tartunnoilta välttymiseksi.

Palvelusetelien käyttö. Jo nyt palvelusetelien käyttö on ollut mahdollista laajassa mittakaavassa. Kaikkia mahdollisuuksia ei ole kuitenkaan Turussa käytetty. Tavoitteena tulisi olla potilaan koko palvelukokonaisuuden ostaminen, ei pelkästään yksittäisen vastaanottokerran ostaminen. Näiden kokonaisuuksien määrittelyssä ei ole edetty, johtuen osin poliittisen yksimielisyyden puutteesta, osin ostokokonaisuuksien määrittelystä ja hinnoittelusta.

VAATIVAN ERIKOISSAIRAANHOIDON KORKEA TASO ON SÄILYTETTÄVÄ

Turussa on kansainvälisellä mittapuulla mitattuna korkeatasoinen **yliopistollinen sairaala**. Erikoissairaanhoidon on moitittu kustannusten noususta perusterveydenhuollon kustannuksella. Viime vuosien aikana kustannusten nousua on saatu onnistuneesti suitsittua. Sairaaloiden välisessä kustannusvertailussa Turun yliopistollinen sairaala ei ole halpa, mutta ei kalliskaan.

Erikoissairaanhoido on korkeatasoista. Sairaala on opetussairaala ja siellä tehdään korkeatasoista tutkimusta ja annetaan laajasti terveydenhoitohenkilöstön koulutusta. Hoitoa ja koulutusta annetaan 50 lääketieteen erikoisalalla sekä viidellä hammaslääketieteen erikoisalalla. Vaikka yhteistyötä ja työnjakoa yliopistollisten sairaaloiden kanssa tehdään, on tärkeää säilyttää Turun yliopistollisen sairaalan itsenäisyys, oma osaaminen ja kattavat palvelut. Kaupunkilaisten etu on, että Turussa saa jatkossakin parasta mahdollista erikoissairaanhoidoa ja siitä on pidettävä kiinni.

ERIKOISSOSIAALIHUOLTO KUNTIEN YHTEISTYÖN VARAAN

Kuntien sosiaalihuollon toimijat ovat alueellisesti jo sopineet **yhteispäivystyksen aloittamisesta**. Tällä kaikki kunnat säästävät ja suuntaavat sosiaalihuollon resursseja.

Erikoissosiaalihuolto tulee järjestää alueellisen yhteistyön varaan. Erikoissosiaalihuollon osaaminen on alueella epätasaisesti jakautunut. Erikoissairaanhoidon tavoin, ja yhteisen päivystyksen esimerkin mukaisesti, erikoissosiaalihuollon järjestäminen pystytään paremmin kohdentamaan ja sen myötä säästämään resursseja.

Sosiaalihuollon integrointi terveydenhuoltojärjestelmään on tärkeä tavoite. Suurella osalla sosiaalihuollon asiakkaista on samanaikaisia kontakteja terveydenhuoltoon. Integrointi edellyttää toimintatapojen ja – kulttuurin tuntemusta, sekä yhteisen kielen kehittämistä tavoitellessa parasta mahdollista tulosta.

IKÄÄNTYVILLE MUUTTUVIIN TILANTEISEEN SOPIVAT PALVELUT

Turkulaisten ikääntyvien palvelut tulee kohdistaa heidän itse kokemiensa tarpeiden ja ammattilaisten tekemien arviointien mukaisesti. Turussa kuunnellaan asiakasta ja hänen tilanteensa arvioidaan vuorovaikutteisesti tarvittaessa yhdessä lähiomaisten kanssa.

Turussa on tehty joidenkin ikäryhmittäin osalta palvelutarpeen arvioinnit. Valtaosa ikääntyvistä asuu kotona. On kuitenkin välttämätöntä laajentaa palvelutarpeen arvioita ja tehdä koko ikääntyvän väestön kattava arviointi. Tämän perusteella on mahdollista mallintaa tulevaisuuden hoivan tarpeita.

Kun järjestelmä on luotu, sen mahdollistaman hoivan kohdentamisella voidaan toimintaa suunnitella etukäteen ja edetä kustannustehokkaasti.

Ikääntyvän väestön muuttuvien tarpeiden tulee vaikuttaa palveluiden joustavaan järjestämiseen. Ympäri vuorokautisen hoidon tarpeen yllättäessä asiakkaalla tulee olla varmuus siitä, että hänestä pidetään huolta.

Viimeaikaisten tapahtumien valossa niin ulkopuolelta ostettujen palveluiden kuin omienkin palveluiden **toimintatapojen ja laadun tulee olla jatkuvassa sisäisessä tarkkailussa.** Normaalin oman laadunvalvonnan lisäksi ulkopuolista palveluiden sisällön ja toiminnan valvontaa on tehostettava.

SOTE-RATKAISUJEN VAIKUTUS TURUN ELINKEINOELÄMÄÄN

Turku on bioteknologian sekä lääke- ja diagnostiikkateollisuuden keskus.

Siksi turkulaisessa näkökulmassa sote-ratkaisuilla on merkittävä vaikutus kaupungin elinkeinoelämään ja innovaatiotoimintaan. Turussa sijaitsee yli 100 bioteknologian yritystä. Suurin niistä, Bayer Nordic, on yli miljardin euron liikevaihdollaan Suomen suurimpia yhteisöveron maksajia. Bayer Nordicin tuotteisiin johtaneet innovaatiot ovat suomalaisten tutkijoiden tekemiä.

Yliopisto ja yliopistollinen sairaala työllistävät yli 10 000 terveydenhuollon ja koulutuksen osaajaa.

Ne ovat alueen suurimpia työllistäjiä. Mutta tämän lisäksi yliopistollisen sairaalan potentiaalinen merkitys turkulaiselle innovaatiotoiminnalle on valtava. Sitä ei ole vielä läheskään riittävästi hyödynnetty. Sote-ratkaisujen yhteydessä tulee varmistaa, että sote-organisaatioiden potentiaali on elinkeinoelämän käytössä. Sote-organisaatioiden, korkeakoulujen ja elinkeinoelämän tiivis yhteistyö luo innovaatioita, työpaikkoja ja vaurautta koko alueelle.

YHTEISTYÖ YKSITYISTEN PALVELUIDEN TARJOAJIEN KANSSA

Turussa sote-palveluita tarjoaa vahva yksityinen sektori. Sosiaalihuollon palveluista merkittävä osa, jopa puolet, ostetaan yksityisiltä toimijoilta. Terveystenhoitosektorilla osuus ei ole läheskään näin suuri. Perinteisesti terveydenhuollon palvelut on pyritty tuottamaan itse. Tähän painotukseen tulee voida tehdä muutoksia, jos sen myötä palvelujen tuottamisen laatu paranee.

Terveysthuoltosektorin kehitystoimintaa on haitannut sote-uudistuksen odottaminen. Vaikka suunnitelmia on tehty, varsinkin edellisen uudistuksen kaatumisen jälkeen, uudistusten toteuttamistahdissa ollaan valitettavasti selvästi yksityissektoria jäljessä.

Omalääkärijärjestelmän osaksi luodaan ammatinharjoittamiseen perustuva mahdollisuus, jossa lääkäri ja/tai hänen tiimensä toimii sote-keskuksessa ammatinharjoittajana. Samalla järjestelmällä voidaan myös rekrytoida eri alojen erikoislääkäreitä sote-keskuksiin. Lääkärit voisivat käyttää sote-keskuksen omaa laboratoriotta sekä kuvantamispalveluja. Tavoitteena on rekrytoida kokeneita ja osaavia yleislääketieteen ja muiden erikoisalojen osaajia sote-keskukseen.

Yksityiset palveluntuottajat tulisi nähdä kumppaneina, joiden kanssa yhteistyötä voidaan kehittää. Sopimukset tulee tehdä niin, että laadullisia seikkoja painotetaan, niiden toteutumista valvotaan tarkasti ja tarvittaessa sopimuksia voidaan myös jaksottaa. Sopimusjuridiikkaan tulee kiinnittää erityistä huomiota. ■

Pentti Huovinen

IKÄIHMISET – TURUN KAUPUNGIN AKTIIVINEN VOIMAVARA

Ulla-Maija Vierimaa

Turun asukasluvusta 20 prosenttia – noin 40 000 – on yli 65-vuotiaita. Heidän joukossaan on erilaisessa elämäntilanteessa olevia: työssäkäyviä, vapaaehtoistyötä tekeviä, lastenlapsiaan hoitavia, matkustelevia, aktiivisesti kulttuuripalveluita käyttäviä, kuntoliikuntaa harrastavia, järjestötyötä tekeviä ja omaishoitajia. On myös heitä, jotka mielellään ovat kotona, lukevat kirjoja ja tapaavat ystäviään.

lääkkin osa kuuluu Turun kaupungin niin kutsuttujen raskaiden terveystalveluiden piiriin, eli tarvitsee apua jokapäiväisessä elämässään. Suurten ikäluokkien ikääntyminen tuo haasteita Turun kaupungin palvelujen riittävyydelle ja laadulle. Turun kaupungin on nyt aika panostaa ennaltaehkäiseviin palveluihin ja siten aktivoida seniorit itse huolehtimaan hyvinvoinnistaan. Turun lukuisat seniorijärjestöt ja vapaaehtoiset ovat tässä hyvänä voimavarana. Ikäihmiset ovat heterogeeninen joukko, ja kaikille on löydyttävä yksilölliset palvelut.

ASUUKO SENIORI KOTONA VAI PALVELUTALOSSA?

Ympäristöministeriö on laatimassa valtakunnallista strategiaa vanhusten asumiseen. Vallitsevana linjana on mahdollistaa senioreiden asuminen omassa kodissaan mahdollisimman pitkään. Turun kaupunki tarjoaa teknologiaa, jotta huonokuntoisetkin vanhuksat voisivat asua itsenäisesti kotonaan: esimerkiksi jopa viikon ateriat voidaan tuoda kerralla vanhuksen itse lämmitettäväksi Menu-mat-laitteen avulla.

Vanhuksiin voidaan olla yhteydessä päivittäin Skypen kautta. Teknologian hyödyntäminen säästää Turun kotihoidon kuluja, mutta vaarana on, että ikäihmisten yksinäisyys lisääntyy. Kun ihmisen suoritus- ja liikuntakyky heikkenevät ja muistiongelmia ilmaantuu, kotihoidon työntekijät saattavat olla vanhuksen päivän ainoat ihmiskontaktit.

Yhdeksi ratkaisuksi Turun vanhusneuvosto on aloitteessaan ehdottanut, että järjestöjen ystäväpalvelu tehtäisiin kattavaksi kaikille kotihoidon asiakkaille. Siihen tarvitaan Turun kaupungin palkkaaman hyvinvointikoordinaattorin työpanosta. Hyvinvointikoordinaattori voisi koota ystäväpalvelua tarjoavat järjestöt yhteistyöhön ja koordinoida ystäväpalvelun saavuttamaan mahdollisimman monen yksinäisen vanhuksen. Kolmannen sektorin voimavarat voitaisiin näin saada kattavaan käyttöön.

Turun kaupungin talouden sopeuttamisohjelmassa pyritään siirtymään vanhusten kalliista laitoshoidosta välimuotoiseen asumisratkaisuun. Se tarkoittaa laitoshoidon ja itsenäisen kotona asumisen välimuotoa. Rakennetaan kortteileita, joissa on yhteisöllisiä tiloja kaikenikäisille: kerhohuoneita, turvallisia ja viihtyisiä sisäpihoja, kirjasto, nikkarointitiloja, ruokasali ja terassi. Yhteisölliset tilat mahdollistaisivat asukkaiden oman aktiivisen toiminnan ja toisistaan huolehtimisen.

Uusia asuntoalueita kaavoitettaessa on tärkeää sijoittaa senioriasuntoja sisältävät korttelit puiston läheisyyteen. Näin mahdollistetaan vanhusten päivittäinen liikkuminen ja itsenäinen terveydestään huolehtiminen.

Esteettömät senioriasunnot voivat sijaita lähekkäin, jolloin asukkaalle on helppo tuoda itsenäistä asumista tukevat kotihoidon palvelut. Uusiin kerrostaloihin tulee suunnitella suurempien perheasuntojen rinnalle myös pienempiä asuntoja, joilla mahdollistetaan perheiden huolehtiminen vieressä asuvista isovanhemmista. Turussa monipolvisia kortteileita ollaan rakentamassa Linnanniemeen ja suunnitelmissa myös mahdollisesti Kirstinpuistoon.

Kysymys siitä, kohtaavatko ikäihmisten toiveet ja tarjolla olevat asumismuodot toisensa, on vaikea. Seniorit toivovat, että Turun Kauppatorin Monitoriin palkattaisiin asumisneuvoja, joka auttaisi jokaista oman asumisensa suunnittelemisessa.

Koska seniorin asuminen itsenäisesti omassa kodissaan mahdollisimman pitkään tulee kaupungille edullisemmaksi, pyrkii Turku tarjoamaan ikäihmisille kotona asumista tukevia palveluja. Eräs tällainen on palveluseteli. Sitä käytetään mm. kotiin tilattavien siivouspalvelujen maksamisessa. Tarkempia tietoja palvelusetelistä voi saada Kauppatorin Monitorista.

Toimiva joukkoliikenne on olennainen osa lähiöissä asuvien senioreiden jokapäiväistä elämää. Turussa seniorit ovat pääsääntöisesti tyytyväisiä Fölin busseihin. Pysäkkivälit voisivat tosin olla lyhyempiä. Penkkejä toivotaan lisää jalkakäytävien reunoille levähtämistä varten. On hienoa, että Turussa rollaattoria käyttävät seniorit voivat matkustaa Fölin busseissa maksutta arkipäivisin klo 9-13. Vanhusneuvosto on tehnyt joukkoliikennelautakunnalle aloitteen, jossa maksuttomuus ulotettaisiin koskemaan myös viikonloppuja.

Turussa ajavat kolme Palvelulinjaa on kaupungin arvokas panostus joukkoliikenteeseen. Senioreiden kannattaa käyttää niitä mahdollisimman paljon,

jotta ne eivät tulevaisuudessa joudu lakkautusuhan alle joukkoliikenteen kuluja karsittaessa.

Muistisairauden yllättäessä turvallisuuden tunne omassa asunnossa katoaa. Tällöin kaupungilla ja yksityisillä yrityksillä tulee olla tarjolla kohtuullisen hintaisia ja viihtyisiä asuntoja palvelutaloissa.

TOIMIVAT TERVEYSPALVELUT

Senioreiden mielestä toimivat terveyspalvelut ovat kaikkein tärkein asia. Suurten ikäluokkien vanhetessa ennaltaehkäisevät sekä toimintakykyä parantavat ja säilyttävät terveyspalvelut on otettu painopisteiksi Turun terveys- ja sosiaalitoimessa.

Vanhusten neuvontaan ja itsehoitoon panostetaan. Ikäihmisten fyysinen, kognitiivinen ja terveydellinen kokonaiskartoitus, ja sen perusteella hoitoon-ohjaus ja muut tarvittavat toimenpiteet tapahtuvat kaupungin Ikäneuvolassa, joka kutsuu kaikki tänä vuonna 75 vuotta täyttävät maksuttomaan terveys-tarkastukseen. Samalla arvioidaan myös asiakkaan mahdollinen lääkitys ja hänelle annetaan ohjeita ravitsemukseen ja liikuntaan. Turku aloitti ikäneuvolatoiminnan 1.1.2020 ensimmäisenä suurimmista kaupungeista Suomessa. Neuvolapilotti on kaksivuotinen ja onnistuessaan jatkunee kaupungin toimintana. Ikäneuvola säästää Turun terveystoimen kustannuksia, kun senioreiden mahdolliset piilevät sairaudet saadaan hoitoon ennaltaehkäisevästi ja varhaisessa vaiheessa.

Terveystoimen suunnitelmissa on myös sotekeskus, joka on ikääntyneille tarkoitettu terveyskeskus. Siellä olisi myös geriatriin vastaanotto. Toteutessaan se on erittäin hyvä uudistus, ja ikäihmiset saisivat kokonaisvaltaisempaa terveydenhoitoa nykytilanteeseen verrattuna.

Meidän kaupunginvaltuutettujen tehtävänä on lisätä resursseja terveystoimeen ja uudistettava terveystoimen rakenteita, jotta jonot terveyskeskukseen lyhenevät. Yksityinen sektori toimii erinomaisesti kaupungin terveyspalveluiden täydentäjänä. Kaupungin järjestämä kotihoito on kärsinyt työntekijäpuhlasta. Työn kuormittavuus ja palkat tulisi saada samalle tasolle kuin naapurikaupungeissa. Työn organisointiin ja viihtyvyyteen tulee kiinnittää enemmän huomiota. Yksityisen sektorin tarjoamat, kotona asumista tukevat palvelut, kuten siivous- ja ateriapalvelut, täydentävät kaupungin kotihoidon palveluita.

KULTTUURISTA JA LIIKUNNASTA TERVEYTTÄ JA ILOA

Liikunta- ja kulttuuritilaisuuksiin osallistuminen pitää ikäihmiset toimintakykyisinä sekä mielen virkeänä. Ne luovat yhteisöllisyyttä ja vähentävät yksinäisyyttä. Vanhusten liikuntapalvelut on Turussa hoidettu hyvin. Tarjolla on ryhmiä eritasoisille kuntoilijoille ja edullisella seniorirannekkeella pääsee monipuolisesti harrastamaan liikuntaa ja kulttuuria.

Myös lähiliikuntapalvelut ovat erittäin tärkeitä senioreille. Talvella vanhusten turvallista liikkumista edistävät liukuesteet, jotka jokainen 70 vuotta täyttänyt voi hakea maksutta jalkineisiinsa Turun hyvinvointikeskuksesta, Ruusukorttelista.

Kaupungin tarjoamista kulttuuri- ja virkistyspalveluista tiedottamista tulee tehostaa, sillä ikäihmiset eivät useinkaan tiedä tarjonnasta. Osalla puuttuu kiinnostus ja taito käyttää nettiyhteyksiä.

Seniorijärjestöjen toiminnalla on suuri merkitys ikääntyvien hyvinvoinnille, koska järjestöt tarjoavat mielekästä tekemistä ja samanhenkistä seuraa. Kaupunki pystyy helpottamaan seniorijärjestöjen toimintaa monella tavalla: esimerkiksi kaupunkien urheilukenttien varaaminen tulee tehdä järjestöille edullisemmaksi. Myös järjestöjen kokoontumistilojen vuokrat tulisi kohtuullistaa. Kaupunki voisi kiittää vapaaehtoisia heidän työpanoksestaan esimerkiksi jakamalla lahjakortteja teatteriin ja kylpylöihin. Järjestöt ja kaupunki voisivat valmentaa eläkkeelle jääviä työntekijöitä vapaaehtoistyöhön.

Turun vanhusneuvosto on tehnyt aloitteen seniorijärjestöjen ja ikäihmisten yhteisestä kokoontumis- ja tapahtumatilasta, jollaisia on jo useimmissa suurimmissa kaupungeissa sekä esimerkiksi Raisiossa ja Kaarinassa. Yhteinen tila - olkoon se sitten kansalaisen olohuone tai joku muu - sijaitsisi Turun Kauputorin läheisyydessä. Vapaaehtoiset ja senioriyhdistykset voisivat vastata tilan toiminnasta. Tarjolla olisi ajankohtaisia esitelmiä ja kulttuuriesityksiä kävijöiden toiveiden mukaan, mutta myös vapaata yhdessäoloa. Ohjelma innostaisi kotona asuvia osallistumaan ja näin poistaisi yksinäisyyttä. Turun vanhusneuvostolla voisi olla myös informaatio- ja keskustelutilaisuuksia kokoontumistilassa.

YHTEENVETO

Turku on viihtyisä ja vanha kaupunki, joka tarjoaa ikäihmisille melko hyvät palvelut ja runsaasti virikkeellistä toimintaa. Turun vanhusneuvosto on lakisääteisenä luottamuselimenä edistänyt senioreiden asiaa ajamalla esimerkiksi ikäneuvolaa ja senioriranneketta sekä rollaattoria käyttävien maksutonta matkustamista Fölin busseissa. Kaikki nämä asiat ovat toteutuneet.

Ikääntyneiden palveluohjaus Kauppatorin Monitorissa toimii erinomaisesti. Vielä toteutumista odottavia vanhusneuvoston ja sen jäsenten aloitteita ovat Kauppatorin lähetyville sijoitettava senioriyhdistysten ja ikäihmisten kokoon-tumistila ja kahvio sekä vanhusasiamiehen toimi, jota on lupailtu perustetta-vaksi sote-uudistuksen valmistuessa.

Turun seniorijärjestöjen työpanosta ikäihmisten hyvinvoinnin parantamiseksi ei vielä täysin hyödynnetä. Kaupungin pitää palkata henkilö koordinoimaan järjestöjen yhteistyötä. Turun vanhusneuvosto yrittää parhaansa vaikuttaa siihen, että senioreiden palvelut paranevat Turussa. ■

Ulla-Maija Vierimaa

MITÄ TEET VIIKONLOPPUNA? VAPAA-AIKAA KAUPUNGISSA

Sini Ruohonen

Vapaa-aika voi olla erittäin antoisaa, ja varsinkin jos sitä saa viettää Turussa. Arkiliikunnan lisäksi sporttinen Turku tarjoaa monenlaisia mahdollisuuksia erilaiseen liikkumiseen. Juoksutreeni Kuuvuoren portailla kohottaa kuntoa, moni taas nauttii ulkoilusta Ruissalon metsissä tai Aurajoen varrella. Lajikokeiluun, harrastamiseen ja sarjapelaamiseen löytyy kymmenittäin vaihtoehtoja. Penkkiurheilu on laji sekin – Turussa pelataan useissa lajeissa SM-tasolla ja maailman huippuja voi seurata esimerkiksi Paavo Nurmi Games -kisoissa.

Kulttuurin kuluttajille on tarjolla lukemattomia teatteriesityksiä, konsertteja ja suurempia musiikkitapahtumia. Ravintolamiljööt jokirannassa, Turun linna ja lukuisat museot avaavat ovet historialliseen ja moderniin kaupunkikulttuuriin. Merellisyys ja upea saaristo luovat ainutlaatuiset puitteet rauhoittumiselle, viihtymiselle, veneilylle, kalastelulle ja vaikkapa mökkeilylle.

Äkkiseltään näyttää siltä, että se mitä Turussa ei voi tehdä vapaa-ajalla, sitä ei tarvita. Ehkä kuitenkin pystymme vielä parempaan, sillä monipuolinen ja aktiivinen harrastaminen ja ajanvietto ovat hyvinvoinnin perusta. Kansanterveyden lisäksi kyse on myös kansantaloudesta.

Kaupungit ovat ratkaisevassa asemassa miellyttävän vapaa-ajan mahdollistamisessa. Monipuolisesta tarjonnasta hyötyvät koko seutukunnan asukkaat, matkailutoiminta ja monet yritykset.

LENKKIPOLULTA VESIJUMPPAAN: ARKI TÄYNNÄ LIIKUNNAN ILOA

Kaupunki tarjoaa mahdollisuuksia monipuoliselle liikunnalle. Liikuntapalvelut tuottavat itsessään nimensä mukaisesti kaupunkilaisten verorahoilla subven-toituja mahdollisuuksia harrastaa erilaisia lajeja. Panostuksia on laitettu sekä tiloihin että puitteisiin. Esimerkiksi vuonna 2012 remontoitu Impivaaran uima-halli palvelee kaikkia turkulaisia ja naapurikuntien asukkaita.

Viimeisin kaupungin merkittävä uudisrakennus liikuntapuolella on vuoden 2018 alussa käyttöön otettu Kupittaan palloiluhalli, jonka ministeriö palkitsi vuoden urheilutilaksi. Kupittaan halli tarjoaa upeat puitteet ylimmän sarja-tason urheilulle salibandysta lentopalloon. Harjoitustilaa tarvitaan kuitenkin lisää. Uusia halleja ei pystytäkään rakentamaan yksin kaupungin budjetista, vaan hankkeita on tehtävä yhteistyössä seurojen ja yritysten kanssa – kumppanuus-malleja on kehitettävä.

Tilojen lisäksi kaupunki ylläpitää monia eri lähiliikunnan paikkoja, kuten ulkoilureittejä ja eri lajeihin sopivia hiekkakenttiä. Ulkoilureittien varsille on viime vuosina ilmestynyt ulkokäyttöön tarkoitettuja kuntoilulaitteita. Matalan kynnyksen treenimahdollisuudet ovat hyvä lisä maksullisiin palveluihin. Olisi tärkeää, että mahdollisimman moni kaupunkilainen löytäisi itselleen sopivan tavan liikkua.

Yksi tärkeä arki- ja hyötyliikunnan muoto on pyöräily. Sen lisäksi, että se on ympäristöystävällinen ja myös vähän kaupunkitilaa vievä tapa siirtyä paikasta toiseen, pyöräily on tehokasta urheilua. Mitä paremmat ja ennen kaikkea turvallisemmat olosuhteet pyöräilylle luodaan, myös talvikaudelle, sitä useampi voi vaihtaa ainakin osan matkoistaan satulan selkään. Sähköpyörät tekevät läpimurtoa ja sekös sopii hyvin seitsemän kukkulan Turkuun. Myös Fölin kaupunkipyörät osaltaan lisäävät pyöräilykulttuuria.

Liikuntapalvelujen kehittämisessä tulisi panostaa jatkossakin erityisesti lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksien tukemiseen. Seurayhteistyötä tulisi kehittää erityisesti tästä näkökulmasta. Nykyistä pisteytysjärjestelmää seurojen tukemiseksi tulisi arvioida uudelleen. Järjestelmässä on monimutkainen rakenne, jossa erilaiset tukimuodot ja avustukset limittyvät tai ovat jopa päällekkäisiä. Tukiperusteiden mittarit eivät ole ajan tasalla. Varteenotettava uudistus olisi siirtyä eräänlaiseen palvelusetelimalliin, jossa raha seuraa harrastajaa – erityisesti lapsia ja nuoria. Mallia pitää kehittää yhteistyössä seurojen kanssa.

Senioreiden oma liikuntaranneke on jo nyt varsin edullinen Turussa – 40 euron maksulla puolivuositain saa liikuntapalveluja käyttää rajattomasti. Mainittava on myös erinomainen turkulainen innovaatio Aarnen talli, joka liikuttaa satoja ikämiehiä Kupittaaan urheiluhallissa viikoittain.

Alennusryhmille on hinnoittelussa perusteensa, mutta perheiden liikunnan kohtuullisesta hinnoittelusta on kannettava huolta. Jos esimerkiksi pienen lapsen kanssa harjoittelee luistelua, voisiko aikuinen päästä jälle maksutta? Käytännössä vanhempi tekee ohjaajan ja valmentajan palkitsevaa työtä sen sijaan, että itse siinä juurikaan pystyisi harrastamaan. Perheiden yhteisen liikumisen esteeksi ei saa muodostua liian korkeat hinnastot.

Lasten liikunnan ihmemaat eri lähiöissä ja Kupittaaan urheiluhallissa ovat erinomainen innovaatio. Nappulaliigan, kuten muidenkin vastaavien aluelähtöisten vapaaehtoisuuteen perustuvien seurojen, toimintaedellytyksiin on ohjattava riittävästi resursseja – ja etenkin tiloja. Samaan aikaan urheilukeskit-

tymiä, kuten Kupittaa, kannatta kehittää voimakkaasti. Kupittaaan koko alue on voimakkaassa kasvussa – kaupunginosan sporttimahdollisuudet kannattaa pitää korkeatasoisina.

Seuraavaksi kaupungin tulisi ottaa hankkeeksi peruskorjata tai uudisrakentaa täysimittainen jalkapallohalli, sillä Impivaaran halli on tullut ikänsä päähän. Yksi vaihtoehto olisi kattaa Kupittaa stadion. Investointiin tarvitaan kumppaneita ja hanke tulisi toteuttaa yksityisten sijoittajien kanssa yhdessä.

Myös toinen kunnollisen kokoinen uimahalli Itä-Turun puolelle tarvitaan palvelemaan kasvavan ja kehittyvän kaupunginosan asukkaita – erityisesti opiskelijoita. Turun kaksi maauimalaa keräävät hyviä kävijämääriä, mutta pystyvät palvelemaan käyttäjiä vain kesäisin.

HUIPPU-URHEILUN JA AMMATTILAISTEN SPORTTIKAUPUNKI

Urheilun vaikutus psyykkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin on tieteellisesti todistettu tosiasia. Yksilöiden näkökulmasta suotuisat lajiolosuhteet voivat siivittää jopa ammattilaisuralle. Menestymisen mahdollisuudet korreloivat huippu-urheilussa pitkälti puitteisiin. Toki valmennuksen ja muun resurssoinnin on myös oltava riittävää.

Turulla pitäisi olla selkeä strateginen ja toiminnallinen suunnitelma huippu-urheilun osalta. Tarvitaan kunnollinen kartoitus olympialajien kohdalla: ovatko eri lajeille tilat ja harjoittelumahdollisuudet riittävällä tasolla? Millainen priorisointijärjestys kaupungilla on parannusten tekemiseksi? Mistä ja miten voidaan saada ulkopuolista rahoitusta? Työskentelyn pitää olla ennakoivaa ja pitkäjänteistä, sillä muuten avustamisessa ajaututaan helposti tekohengityksen tielle.

Olympiakomitean tekemissä rankingeissa, jotka vaikuttavat lajikohtaisten valmennuskeskusten sijoittumiseen Suomessa, Turulla riittää petrattavaa. Panostukset kunkin lajin olosuhteisiin ovat oleelliset, mutta lisäksi tarvitaan edellytykset oheisharjoitteluun, ravitsemuspalveluihin, asumiseen ja huoltoon. Kupittaa keskittymällä on mahdollisuuksia. Valmennuskeskuksia pitää systemaattisesti tavoitella Turkuun, koska ne tuottavat parhaimmillaan toiminnallisuuden lisäksi taloudellista tuottoa kaupungille. Tässä onnistutaan, kun kaupunki on riittävän uskottava toimija tarjoamaan koko tämän paletin, jota huippu-urheiluvalmentautuminen edellyttää.

Urheiluseurat ja lajiliitot ovat toki avainasemassa. Paras asiantuntemus on ammattilaisilla ja vapaaehtoisilla, intohimoisilla urheiluihmisillä, joiden kanssa kaupungin liikuntapuolen pitää käydä jatkuvaa vuoropuhelua. Huippuvalmentajat olisi koottava säännöllisesti pyöreän pöydän keskusteluun, esimerkiksi Urheiluakatemian koordinoimana. Päätöksentekijöiden pitää myös osallistua vuoropuheluun. Konkreettisia yhteistyön muotoja ja pitkän aikavälin tavoitteita tulisi asettaa, noudattaa ja myös seurata. Kaupungin liikuntapolitiikan tulisi olla hallinnonrajat ylittävää ja monialaista ohjelmallista työtä.

Huippu-urheilun osalta kaupungin rooli on tarjota alusta kansainväliselle yhteistyölle. Pitää luoda verkostoja ja yhteistyömahdollisuuksia eri kaupunkien välille. Varsinkin nuorten lahjakkuuksien menestymisen edellytys on löytää oman lajinsa huipputason valmennusta ja harjoitusleirejä muista pohjoismaista, jopa ympäri maailmaa. Turulla on valmiiksi hyvää suhdetoimintaa esimerkiksi ystävyyskaupunkeihin – urheilua on pidettävä vahvasti esillä, kun tehdään vierailuja ja yhteistyösopimuksia.

Turku Future Sport -hanke on toki jo käynnistetty. Sen tavoitteena on luoda kaupunkiin laaja-alainen ja kansainvälinen liikunnan ja urheilun ekosysteemi, jonka ytimessä ovat hankkeen verkostotoimijat ja yritykset. Konseptissa on monta osa-aluetta ja se nivoutuu osaksi kaupungin strategiaa. Tavoitteet ovat kannatettavia, mutta vielä tarvitaan resurssointia ja konkreettisia toimia, jotta hanke ei jää vain kauniiden ja hyvien päämäärien listaukseksi.

VIIDEN TÄHDEN KULTTUURIKAUPUNKI

Kulttuuri on laaja käsite ja pitää sisällään henkistä hyvinvointia, yhteisöllisyyttä ja sivistystä. Kaupunkikulttuuri on itsessään ainutlaatuinen kokemus urbaanista elämäntavasta, jossa ihmiset kohtaavat ja löytävät elämyksiä. Turkulaista kulttuuria vauhdittavat kaupungin ainutlaatuiset historialliset kontekstit: Suomen vanhimmalla kaupungilla ja entisellä pääkaupungilla on vahva perinne yhtenä Itämeren alueen kauppapaikkana. Niin ikään yhteys Ruotsiin ja sitä myöden kaksikielisyys ja suomenruotsalainen kulttuuriperimä ovat läsnä modernissa Åbossa.

Turkulaiset ovat itseriittoisia omasta kotikaupungistaan, mikä näkyy hyvin esimerkiksi kaupungin omassa Kiss My Turku -markkinointikampanjassa. Keväällä 2020 Turku nimesi omat urheilulähettiläänsä – miksei seuraavaksi

myös kulttuurilähettiläät nostamaan tietoisuutta turkulaisesta osaamisesta kansallisesti ja kansainvälisesti?

Kulttuuripalveluja on kohennettu Turussa nimenomaan viime vuosikymmenten aikana. Kulttuuripääkaupunkivuoden 2011 projekti vanhan varikon kunnostamisesta kulttuurikeskus Logomoksi on osoittautunut menestykseksi. Kaupunginteatterin mittava remontti valmistui syksyllä 2019. Seuraavaksi on tulossa uusi konserttitalo tai -sali korvaamaan vanhan ja lisäksi uusi Suomen historian ja tulevaisuuden museo kaupungin 800-juhlavuoden kunniaksi. Taidemuseota, Käsityöläismuseota tai Wäinö Aaltosen museota ei myöskään sovi unohtaa. Turun Musiikkijuhlat on kansainvälisesti arvostettu jokavuotinen tapahtuma.

Turku siis todella on panostanut ja jatkaa panostuksia kulttuurisektoriin. Kaupunkilaisten iloksi modernit tilat tarjoavat näytelmiä, esityksiä ja näyttelyjä. Opastetut kierrokset avaavat portit kaupungin pitkään historiaan.

Vaikka talot ja salit ovat tärkeä osa kulttuuripalveluja, kaikkien saatavilla ja erityisesti opiskelijakaupungin ylpeydenaihe on eittämättä Turun pääkirjasto. Uusi, toiminnallisesti nykyaikainen ja arkkitehtuurisesti upea kirjastorakennus nousi vanhan rakennuksen kylkeen vuonna 2008.

Kirjastopalvelujen muutos kytkeytyy laajempaan median ja teknologian murrokseen sekä toisaalta myös alusta- ja jakamistalouden nousuun. Jos ennen kirjasto oli nimensä mukaisesti paikka, jossa luettiin tai lainattiin kirjoja, ovat ne nykyään myös kohtaamispaikkoja ja tiloja, joissa voi tehdä paljon muutakin kuin lukemista. Turun kirjaston palveluihin kuuluvat jo nyt luentosarjat, elämykselliset tapahtumat, verkkopalvelujen käyttö tai vaikkapa 3D-tulostaminen. Kirjaston muuntautuminen lainaamoksi tarkoittaa sitä, että kohta sieltä voi saada käyttöönsä esimerkiksi ompelukoneen, liikuntavälineitä tai soittimia.

Kirjastojen selvästi orastava, uusi kukoistuskausi ilmentää koko kulttuurikentän muutosta. Kyse ei ole enää vain korkeakulttuurista vaan siitä, että yhteisöllisyyden myötä kulttuurin kenttä kaikkine muotoineen koskettaa arjessa yhä useampia kaupunkilaisia.

TAPAHTUMIA JA ELÄMYKSIÄ VUODEN YMPÄRI

Kansainvälisesti kiinnostava Turku syntyy siitä, että kulttuurielämyksiä on tarjolla moneen eri makuun ja tarkoitukseen ympäri vuoden. Turkulaisten

omaleimainen kaupunkikulttuuri ponnistaa historiallisesta ja merellisestä ainutlaatuisuudesta ja sitä pitää edelleen vahvistaa. Jos mittarina pidetään keskiaikaista linnaa, katedraalia ja jokea, Turun voi todeta olevan Suomen ainoa eurooppalainen kaupunki.

Ei liene sattumaa, että Suomen vanhin musiikkifestivaali ”Ruisrock” myy loppuun vuosi toisensa jälkeen – harvasta kaupungista löytyy niin upeat olosuhteet musiikkikokemukselle. Kesäisessä Turussa on tarjolla myös monia muita festareita, markkinoita ja urheilutilaisuuksia. Turun ravintolakulttuuri on viime vuosina noussut todella korkeatasoiseksi – mikä näkyy tarjonnan määrässä ja laadussa. Jopa arki-iltoihin pöytävaraukset on Turussa tehtävä hyvissä ajoin. Kaupunki saisi myöntää entistä helpommin lupia terasseille ja sisäpihojen ravintolakäytölle, sillä niistä syntyy eurooppalaista tunnelmaa.

Merellisyys on Turun valtti ja siihen kannattaa panostaa. Aurajoen ranta houkuttelee keväästä syksyyn erilaisia tapahtumakonsepteja tuottamaan elämyksiä niin kaupunkilaisille itselleen kuin vierailijoillekin. Vanhan Suurtorin joulumarkkinat ovat vetonaula, mutta vielä mahtuisi talvikaudelle lisää uusia tapahtumia.

Yksi ilmeinen puute Turulla on – vetovoimaista perhematkailukohdetta saa kaupungista vielä hakea. Huvipuistot laitteineen ja eläintarhat karsinoineen saattavat olla jo vanhanaikaisia, mutta jotakin muuta, luonnonläheistä, liikunnallista ja elämyksellistä konseptia pitäisi Turkuun houkutella. Saaristosta ja merellisyydestä voisi löytyä idealle käyttökelpoisia siemeniä.

Kaupungin tulee suhtautua ennakkoluulottomasti uusiin ideoihin ja kokeilukulttuurin hengessä mahdollistaa erilaisten toimijoiden yritteliäisyys Turussa. Esimerkiksi jokivarren hämähäkkikontille, niin kauan kuin se on vain parkki-käytössä, voisi rakentaa väliaikaisia esiintymislavoja, taidenäyttelyjä, graffiti-seiniä, luistelukenttää, pulkkamäkeä tai sählykaukalon. Kaupungin kannattaa suhtautua kumppanuuksiin suopeasti. Villeimmätkin ideat pitää toivottaa tervetulleeksi Turkuun – niistä voi syntyä vaikka minkälaisia menestystarinoita.

KOHTI VIELÄKIN PAREMPAA VAPAA-AIKAA

Turku tarvitsee strategisen ja toiminnallisen liikuntaohjelman, joka läpileikkaavasti huolehtii sekä arkiliikunnan, harrastamisen että huippu-urheilun

edellytyksistä. Kumppanuus- ja verkostotyöskentelyllä ohjelman suunnitteluun ja toteutukseen saadaan sitoutettua asukkaat, seurat ja yritykset mukaan.

Turussa kannattaa vahvistaa entisestään kansainvälistä kaupunkikulttuuria, kuten elämyksellisten tapahtumien tarjontaa, ruoka- ja ravintolaelämää, ihmisten mahdollisuuksia viettää aikaa ja kohdata yhteisöllisesti. Kaupungissa tulee olla avoimet ovet ideoille, yrityksille, yhteisöille ja liikkeille sekä ruohonjuuritason toimijoille. Urbaani kulttuuri syntyy siitä, että kaupunki ei rajoita, vaan mahdollistaa.

Turkulaisten iloksi kotikaupungista löytyy niin paljon aktiviteetteja ja elämyksiä kaikkina vuodenaikoina, että kaupunkilomailuun löytyy loistavat ainekset ilman matkailuakin. Kehittyvä ja kasvava kaupunki erottuu muista asuinpaikoista siinä, että sieltä löytyy aina kiinnostavaa koettavaa ja tekemistä ihan jokaiselle. ■

Sini Ruohonen

HYVINVOINTI

THE FLYING FINN

Ilkka Kanerva

Atlantin olympiakisojen aikaan vuonna 1996 maailmanlaajuinen aikakauslehti Time järjesti lukijäänestyksen siitä, kuka on kautta aikojen tunnetuin urheilija maailmassa. Kyselyn tulos oli meitä suomalaisia mairitteleva: voittaja oli selkeästi Paavo Nurmi.

Paavo Nurmi tunnetaan kaikkien aikojen suurimpana juoksijana. Myös sanonnat ”juoksijoiden kuningas” tai ”lentävä suomalainen” ovat tulleet tutuiksi. Maailmanlaajuisesti tunnettu Nurmi tuli ehtymättömäksi ylpeydenaiheeksi vastikään itsenäistyneelle Suomelle. Kolmissa olympiakisoissa vuodesta 1920 vuoteen 1928 Nurmi voitti yhdeksän kultamitalia ja kolme hopeamitalia.

Paavo Nurmi -kisoja on järjestetty vuodesta 1957 alkaen. Tuolloin hänen 60-vuotisjuhliensa syntymäpäivälahjana.

Vuoden 2012 syksyllä kolme turkulaista yleisurheiluseuraa, Suomen Urheiluliitto sekä Paavo Nurmen perilliset yhdistivät voimansa suuren tavoitteen edessä. Tavoitteena oli nostaa kokonaan uudentyypinen Paavo Nurmi Games kansainvälisen huipputason yleisurheilukilpailujen joukkoon. Toinen tärkeä tavoite oli tuoda Paavo Nurmen urheilu- ja kulttuuriperintö 2000-luvulle. Tavoitteen saavuttamiseksi osakkeenomistajat, suomalainen yleisurheiluyhteisö sekä Paavo Nurmen perilliset perustivat Paavo Nurmi Turku Oy:n.

Nyttemmin Paavo Nurmi Festivals -tapahtumakokonaisuus on saavuttanut aivan uuden tason. Paavo Nurmi on näkynyt seitsemän vuoden aikana 130 maassa ja kaikissa maanosissa. Kolme tuntia suoraa lähetystä ympäri maailman Turussa järjestettävästä tapahtumasta, jota selostetaan jopa 30 eri kielellä. Tämä Eurosportin, Discoveryn ja Ylen tv-lähetys näkyy Euroopassa, Aasiassa, Lähi-Idässä, Pohjois-Afrikassa, Etelä-Amerikassa, Karibialla, Pohjois-Amerikassa ja Osceaniassa. Kisat ovat Suomen kansainvälisin ja laajimmin maailmalla näkyvä vuosittainen tv-tapahtuma. Suomessa PNG tavoittaa parhaimmillaan 1,3 miljoonaa katselijaa.

Kansainvälinen yleisurheiluliitto arvottaa vuosittain tuhat eri puolilla maailmaa järjestettävää korkealaatuisinta kilpailutapahtumaa. Kun aloitimme seitsemän vuotta takaperin, saavutimme maailman yleisurheiluliiton rankingissä sijan 73. Viime kesänä nousimme jo hienosti sijalle 20.

Jotakin on tehty oikein. Kokonaisuus on rakentunut ammattimaisella tasolla ja yhdistelmällä, jossa on päätoimisuutta, osa-aikaisuutta ja vapaaehtoistyötä.

Jokainen vuosi on ollut uuden kehittymisen vuosi. Festivaalin sateenvarjon alle kuuluu varsinaisen huippu-urheilutapahtuman lisäksi Paavo Nurmi master- ja juniorkisat sekä erillinen Paavo Nurmi -maraton tapahtuma, jossa on myös lapsille oma minimaraton. Yhteensä tapahtumassa on noin 4000 juoksijaa. Tärkeä osa kokonaisuutta on myös keväisin järjestettävä Paavo Nurmi -koulu-kiertue noin 50 eri koulussa. Koulukiertue on tavoittanut tuhansia nuoria koululaisia.

Festivaaleihin kuuluvaan kaksipäiväiseen Paavon sporttipäivään on ottanut osaa 17 000 kisailijaa. Luonnollinen osa festivaaleja on myös Paavo Nurmeen liittyvä perinnetyö sekä erilaiset side eventit, kuten esimerkiksi PNG-golf ja Night of the Champion. Näiden vuosien aikana olemme saaneet mukaan muodossa tai toisessa 700 vapaaehtoistyöntekijän voimin noin miljoona osanottajaa.

Hankkeella on tarkoitus varmistaa, että legendaarisen suurjuoksijan urheilu- ja kulttuuriperintö välittyy tuleville sukupolville kiinnostavalla, yhteiskunnallisesti perustellulla ja nykyaikaisella tavalla. On tärkeää, että Suomessa järjestetään kansainvälisesti laadukasta ja vuosittaista maailmanluokan kilpailutoimintaa. Tarkoitus on aikaansaada positiivista vaikutusta urheilu- ja liikuntayhteisöjen toiminnan aktivoinnissa ja niiden elinvoimaisuuden edistämisessä.

YLEISURHEILUN EDELLÄKÄVIJYYTTÄ

PNG on tänään merkittävä suurtapahtumatoimija kansainvälisesti, mikä edesauttaa myös vahvistuvan yhteistyö- ja vaikuttamisverkoston kehittymistä. Aktiivomme, innostamme ja osallistamme laajaa vapaaehtoisjoukkoa ottamaan osaa kasvavaan yhteistyöhön yli seurarajojen sekä samalla pitämään yllä aidosti vaikuttavaa kansalaistoimintaa.

Me arvioimme jatkuvasti PNG:n kansainvälisen luokituksen, kilpailullisen tason, katsojalukuja ja muuta julkisuutta. Tapahtuma voi kehittyä vain laajan yhteistyöverkoston myötä.

Omistajayhteisön kanssa hankkeen tarkoitukseen ja tavoitteisiin on sitoutunut moninaisen yritys yhteistyöverkoston lisäksi myös Turun kaupunki. Myös opetus- ja kulttuuriministeriön liikunta- ja urheiluosaston panostuksella on keskeinen rooli toiminnan kehittämisessä. Muu yhteistyöverkosto

koostuu muun muassa Varsinais-Suomen liitosta, Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymästä, Varsinais-Suomen poliisista ja pelastuslaitoksesta sekä Varsinais-Suomen ja Turun yrittäjistä.

Festivaalit on siis rakennettu toiminnallisesti ja taloudellisesti mahdollisimman laaja-alaiselle perustalle. Lisäksi osallistumme aktiivisesti suomalaisen urheilun ja liikunnan laatu- ja vastuullisuustyön kehittämiseen ottamalla osaa Suomen Olympiakomitean hankkeisiin.

Toimintafilosofia on laaja-alainen ja vaikutukset kohdistuvat Paavo Nurmi festivaalin osatapahtumien kautta kaiken ikäisiin ihmisiin eri elämäntilanteissa aina huippu-urheilusta lasten harrastetoimintaan unohtamatta sosiaalisen pääoman ja fyysisen hyvinvoinnin kasvattamista. Julkisuuden ja median kautta vaikutukset kohdistuvat urheilua, ja erityisesti yleisurheilua seuraavaan, yleisöön laajasti sekä valtakunnan tasolla että kansainvälisesti.

Jatkuvuuden ja riittävän kehittymisen varmistamiseksi vapaaehtoisorganisaation koheesio on hyvin tärkeä. Sen suunnitelmallisen osaamisen ja toimintavalmiuksien vahvistaminen on kaiken aikaa tärkeässä roolissa. Digitalisaation hyödyntämistä vapaaehtoistoiminnassa on nykymaailmassa nähtävä välttämättömänä. Vapaaehtoistyö on toimintamme perusta ja sen kansainvälistyminen on yksi keskeinen toimintamme luonteenomainen piirre.

Tavoitteena on mahdollisimman pitkälle viety vuorovaikutteisuus ja kohde-ryhmien sitouttaminen. Yleisölle, osallistujille ja urheilijoille on kaikille suunnattu omaa viestintäänsä ja palautteen keräämistä ajanhermoilla pysymiseksi. Sosiaalisen median alustoilla ja työkaluilla on tässä tärkeä rooli. Systemaattista arviointitietoa kerätään kävijäkyselyjen muodossa. Saatua palautetta ja ideoita sovelletaan hankkeen jatkuvassa kehitystyössä.

ENEMMÄN KUIN URHEILUKISAT

Kansainvälinen yleisurheiluliitto ja Euroopan yleisurheiluliitto ovat avoimesti ilmaisseet, että Turussa synnytetty ”Paavo Nurmi Sport Concept” edustaa nykyaikaista tapaa käsitellä suurtapahtuman yhteyteen ja ympärille rakennettavaa moniarvoista ja yhteiskuntavastuullista tekemistä. PNG suhtautuu avoimesti tulosten ja toimintamallien hyödyntämiseen sekä muiden urheilumuotojen vastaavankaltaisten projektien tukemiseen.

Toimintaa pitää ohjata vastuullisuus, talousympäristö ja yhteiskunta. Vaikutavuuden ja vastuullisuuden mittaamista pyrimme taustoittamaan ja kehittämään olemassa olevaan tutkimusdataan nojautuen.

PNG ja Festival ovat keskeisessä roolissa suomalaisen yleisurheilun kehitystyössä. PNG on lajin kansainvälinen ykköstuote Suomessa ja se valittiin kansainvälisen World Athletics Tourin kilpailusarjan ylimpään Gold-sarjaan, joka televisioidaan vuosittain pitkälti yli 100 maahan. Tapahtuman katsojapotentiaali on satoja miljoonia katsojia. Samalla PNG on tärkeä ponnahduslauta sekä kilpailu- että julkisuusmielessä suomalaiselle yleisurheilijalle, joka on urallaan pyrkimässä kohti arvokisoja. Tarjoaahan PNG saavutetuista tuloksista ja sijoituksista korkean tason ranking-pisteet, joilla on nykyään olennaista merkitystä muun muassa arvokisavalintoihin.

Mikään ei olisi mahdollista ilman vapaaehtoistyötä. Heidän sitoutumisensa ympärivuotisesti ja heidän ammattitaitonsa on siis noteerattu myös kansainvälisesti vaativalla tasolla. Olemme laatineet myös ympäristöohjelman, jolla toteutamme ympäristövastuunme ja EKOKOMPASSI-sertifikaatin vaatimuksia.

Yleisurheilu on tasa-arvoinen ja kansainvälinen toimintaympäristö. Se on myös eri urheilumuodoista aktiivisin urheilun negatiivisten lieveilmiöiden poistaja, ja samalla tasa-arvon ja vastuullisuuden ajaja. Suomella pitääkin tässä olla tärkeä rooli ja PNG haluaa olla edelläkävijä tässä työssä. Yhtä lailla kuin urheilun moniarvoisuuden lipunkantaja. On tärkeää korostaa yhteisöllisyyden, eri seura- ja urheilulajien yhteistyön sekä osallistuvan kokemuksen ja kansainvälisyyden merkitystä.

Kaiken tämän ajatuksena on tähdätä siihen, että Turku on yleisurheilun pääkaupunki Suomessa. Se edellyttää tekoja ja tuloksia ja onnistumisen ilmapiiiriä. Näihin puolestaan päästään innostuksella, osaamisella, rohkeudella ja resursseilla.

Paavo hymyilee kun näkee, että perintöä vaalitaan! ■

Ilkka Kanerva

VOIKO KAUPUNKIMAISET VAHVISTAMALLA PELASTAA TURUN?

Alvar Euro

Suomi muodostuu ja kasvaa yhä kovempaa tahtia kolmen navan ympärille. Maakuntakeskukset sekä erityisesti niiden ympäristöt tyhjenevät lujaa vauhtia, ja opiskeleva sekä työssäkäyvä väestö keskittyy kolmelle alueelle: Helsinkiin, Tampereelle ja Turkuun. Ihmisiä houkuttelee helppous, elävyys sekä luonnollisesti työmahdollisuudet. Yritykset ja hallinto keskittävät työpaikkoja kasvukeskuksiin, vaikka etätyö ja liikkuminen helpottuvat jatkuvasti. Erityisesti pääkaupunkiseudulle muodostuu työpaikkoja yhä edelleen ylitse muiden.

Vaikka väestö keskittyy kasvaville kaupunkiseuduille, on väestörakenne muodostumassa hankalaksi ja todelliseksi haasteeksi ympäri Suomen. Huoltosuhde aiheuttaa jo nyt ongelmia, mutta lähivuosikymmeninä ongelmat tulevat muodostumaan yhä suuremmiksi. Erityisesti sosiaali- ja terveysmenot tulevat vahvasti kasvamaan lähitulevaisuudessa yhä merkittävämmäksi osaksi julkista taloutta. Se rasittaa kaupunkien omia talouksia, erityisesti jos kaupungit eivät osaa oikeilla keinoilla houkutella työpaikkoja, investointeja sekä nuorta, työssäkäyvää väestöä.

Turku ei ole näiden ongelmien yläpuolella, vaan juuri näiden keskiössä. Taloudellinen huoltosuhde, eli työvoiman ulkopuolella olevien osuus työssäkäyviin nähden on ollut nouseva jo pitkään, sen ollessa vuonna 2015 1,42. ¹Luku on kasvukolmion kaupunkien luvuista suurin, ja sitä ei voi ohittaa vain olankohautuksella. Taloudellinen huoltosuhde, eli työvoiman ulkopuolella olevien suhde työssäkäyviin, on saatava kääntymään laskuun. Taloudellisen huoltosuhteen parantamiseksi löytyy kyllä keinoja. Suuren vaikutuksen muodostaa työperäisen maahanmuuton helpottaminen, mutta sitä ei ratkaista kaupunkikohtaisesti, vaan valtakunnallisesti. Meillä on myös sisäisesti keinoja vastata tähän haasteeseen: rakentamalla ja toteuttamalla houkuttelevaa, kaupunkimaista kaupunkiympäristöä, joka lisää koko kaupungin houkuttelevuutta asuinpaikkana. Siihen pääsemme suunnitelmallisuudella ja järjestelmällisellä kehittämisellä.

TURUN ELEMENTEILLÄ VOIMME PYSTYÄ PAREMPAAN

Kaupunkina Turku on juuri otollista aluetta yhä urbaanimman ympäristön kehittämiseen. Tiivis ja korkeatasoinen kaupunkiympäristö vaatii ympärilleen paljon jo valmiiksi hyviä vetovoiman tekijöitä. Olisi turha rakentaa korkeaa ja

1 https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/0504_05_4.pdf

viihtyisää ympäristöä paikkaan, jolla ei ole edes teoreettisia mahdollisuuksia muodostua viihtyisäksi asuinympäristöksi. Tornitalo keskellä metsää ei ole liikenteellisesti järin houkutteleva. Turusta löytyy tiivistä kaupunkirakennetta, riittävästi väestöä, viihtyisiä julkisia tiloja sekä kaupungille merkittäviä taloudellisia vetovoimatekijöitä, joiden varaan todella pystyy rakentamaan.

Maakunnallisesti myös Varsinais-Suomella menee hyvin, ja boostia löytyy monilla osa-alueilla: teollisuudessa telakalla, lääketeollisuudessa useilla yrityksillä ja yliopistoilta valmistuu jatkuvasti korkeasti koulutettuja huippuosaajia. Meillä on paljon liike-elämän ja vetovoimaisuuden mahdollistavia tekijöitä. Juuri näistä syistä olosuhteet kiinnostavan ympäristön luomiseksi ovat kohdallaan myös talouden ja yrityselämän näkökulmasta. Yritykset seuraavat sinne missä on ihmisiä, ja Turun ollessa yksi Helsinki-Tampere-Turku -kolmion kasvavia keskuksia, on ainekset yritysten mittavampaan houkuttelemiseen jo olemassa.

Turulla on jo paljon vahvuuksia kaupunkina. Meiltä löytyy elementtejä viihtyisästä kaupungista ja elinvoimaista yksityistä sektoria. Torin uudistuessa Turun sydäimestä on tulossa viihtyisämpi kuin koskaan koko keskustan kokiessa kasvonkohotuksen siinä samalla.

Julkisille tiloille ja kaupunkimaisuudelle voisimme kuitenkin tehdä paljon enemmän. Keskustan julkisia alueita saatetaan kehittää hieman toisistaan erillään, vaikka kehittämällä eri osia alueiden ominaisten piirteiden mukaan, voisimme saada viihtyisyyttä kokonaisuutena parempaan suuntaan. Esimerkiksi jokirannassa voi olla eri tarpeet kuin Puolalanpuistossa tai torilla, vaikka ne kaikki ovat keskeistä julkista tilaa Turussa.

LIKKUMINEN ILMAN HELPPOUTTA TUHOAA ELINVOIMAN

Viihtyisään ja menestyvään kaupunkiin kuuluu myös hyvät joukkoliikenneyhteydet. Nuorten asenteet autoilua kohtaan ovat yhä enenevässä määrin laske-neet,² ja liikkumisen helppoutta pidetään yhä suuremmassa arvossa. Joukko-liikenteellä on päästävä mahdollisimman helposti kotoa töihin, harrastuksiin tai vaikkapa kauppaan. Usein liikkumisessa puhutaan kauppakassietäisyydestä, eli siitä, että kauppakasseja kanniskellessa pitäisi pystyä liikkumaan helposti paikasta A paikkaan B. Tämän tuleekin olla kaupunkimaisen ajattelun

2 Pellervon asumispamfletti s. 6 <https://mal-verkosto.fi/wp-content/uploads/2019/06/Asumispreferenssit.pdf>

lähtökohtana. Kauppakassin kanssa pitäisi pystyä pääsemään torilta niin julkisella liikennevälineellä, kevyen liikenteen välineellä kuin omalla autolla järkevästi kotiovelle.

Tästä syystä runkobussien linjojen on oltava mahdollisimman kattavia, eikä eri alueiden tule jäädä katveeseen. Torilta mukaan lähtevä kassi täynnä varhaisperunoita ei ole sellainen, jota kanniskeltaisiin mukana, jos bussi tai vaikkapa ratikka jättää kahden kilometrin päähän kotiovesta. Siksi suuren kapasiteetin linjojen lisäksi pienemmän kapasiteetin linjat on pidettävä mielessä eri asuinalueilla.

Kaupunkimaisuuteen kuuluu samalla myös se, että öisin koko kaupunki ei laita kiskaa kiinni. Myös öisin on mahdollistettava kohtuulliset liikkumismahdollisuudet. Yhä enenevässä määrin yöllinen liikkuminen on normalisoitunut: kaupat ovat pidempään auki, työn murroksesta johtuen työajat muuttuvat, ja joku saattaa myöhään yöhön olla tukemassa yksityisten anniskeluravintoloiden toimintaa. Kaupunkimaisuuteen siis kuuluu, että eri ihmisillä on eri tarpeita ympäri vuorokauden. Siksi joukkoliikenneyhteyksien on oltava kunnossa myös yöaikaan, luonnollisesti harvemmilla vuoroväleillä sekä muutenkin pienemmällä kapasiteetilla.

Suurten väkimäärien linjoille taas pelkkä telibussiratkaisu on pidemmän päälle riittämätön ratkaisu. Väkimäärän kasvaessa bussien kapasiteetti erityisesti keskustan ja Varissuon välillä loppuu ennen pitkää, ja kiinteämpään ja suuremman kapasiteetin omaavaan raideratkaisuun tultaisiin siirtymään. Raideratkaisu myös tutkimusten mukaan lisäisi houkuttelevuutta nuorten keskuudessa.³ Sillä siis saataisiin hyvin panostettua siihen väestönosaan, jota taloudellisen huoltosuhteen ja väestörakenteen osalta tarvitsemme. Maankäytölliset hyödyt ovat myös helposti realisoitavissa, sillä Itäharjun uuden alueen toteutuessa raideratkaisun kera, maan arvonnousu kaupungin mailla olisi huomattavaa. Kaupunki omistaa Itäharjun maa-alueesta noin 80 prosenttia.

KAIKKI VIIHTYVÄT OLOHUONEESSA

Viihtyvyys ja kaupunkimaisuuden kehittäminen vaatii johdonmukaisia toimia ja suunnitelmallisuutta. Turussa aineksia kyllä löytyy: ainutlaatuinen jokiranta, hyvää kaupunkirakennetta, vihreyttä puistojen muodossa sekä paljon muuta,

³ http://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/vtt_-turun_raitiotien_vaiikutukset_seminaari.pdf

joka todella mahdollistaa vähintään Suomen kaupunkimaisimman kaupungin tittelin. Siksi Turun tulisi viedä järjestelmällinen ja suunnitelmallinen kaupunkimaisuuden kehittäminen kokonaan uudelle tasolle, ja muodostaa kokonaan uusi ohjelma, olohuoneohjelma.

Olohuoneohjelman ideana olisi lisätä eri alueiden kehittämistä kaupunkimaiseempaan ja viihtyisämpään suuntaan niin, että kaupunkimaisten alueiden kehittäminen todella tapahtuu alueiden kehittämisen keskustellessa keskenään. Kaupungin tulisi olla paikkana ja ympäristönä sellainen, että se tuntuisi yhtä viihtyisältä kuin oma olohuone. Ohjelmaan voitaisiin helposti sitoa vaikka ydinkeskustan kehittäminen kävelykeskustan suuntaan, jokirannan oleskelumaisuuden lisääminen, kaupungin puistojen järjestelmällinen kehittäminen kokonaisuutena, vihreyden lisääminen keskusta-alueella sekä ehdottomasti helppo ja sujuva liikkuminen keskustassa niin kevyellä liikenteellä, julkisella liikenteellä kuin autoillakin.

Ohjelmalla koordinoitaisiin siis erityisesti puistoja ja julkista liikennettä sekä vaikutettaisiin erityisesti keskusta-alueen liikennejärjestelyihin. Ohjelma voisi ohjata kaavoituksen tapahtumista, mutta sen ei välttämättä tarvitsisi ohjata kaikkea tapahtuvaa kaavoitusta. Olohuoneohjelman avulla voidaan lisätä alueiden viihtyvyyttä niiden omien ominaisuuksien kautta. Jokaisen puiston tai katutilan ei tarvitse olla täysin samanlainen toistensa kanssa.

Ohjelman avulla voitaisiin myös helposti paneutua kunnollisten terassialueiden johdonmukaiseen kehittämiseen. Turussa ei ole tällä hetkellä minkäänlaisia periaatteita ja linjauksia eri terassialueiden kehittämiseksi. Tässä olisi siis loistava paikka päästä muodostamaan viihtyisiä ja toimivia terassikokonaisuuksia koko kaupungin keskustan osalta! Yksityisiä ravintoloita ei voi – eikä pidä – pakottaa perustamaan ravintoloita sinne, mihin julkisen vallan sormi osoittaa, mutta kaupunki voisi tarjota enemmän Vähätorin kaltaisia ympäristöjä ravintoloiden perustamiselle. Voisiko kävelykeskustan lisäämisellä luoda lisää tilaa terasseille ja houkuttelevuutta ravintolaympäristölle?

Keskeinen elementti ohjelmassa olisi myös tiivis ja korkea rakentaminen. Itäharjun ja Ratapihan alueet ovat loistavia miljöitä rakentaa korkeasti ja komeasti. Kyseiset alueet on saatava heti alusta alkaen muodostumaan viihtyisiksi, olohuonemaisiksi paikoiksi. Pellervon asumispamfletissa⁴ saatujen kokemusten perusteella tornitaloissa asuminen nähdään houkuttelevana tapana

4 Pellervon asumispamfletti s. 7 <https://mal-verkosto.fi/wp-content/uploads/2019/06/Asumispreferenssit.pdf>

asua. Korkea rakentaminen on keino saada ihmiset kiinnostumaan tietyistä alueista sen oman vetovoimansa ansiosta.

Korkea rakentaminen ei ole kuitenkaan ainut asumiseen liittyvä asia, jota kaupunkimaiseen asumiseen pitää hyödyntää. Jo aiemmin siteeratun Pellervon tutkimuksen mukaan⁵ vehreyttä asumisen läheisyydessä pidetään korkeassa arvossa. Tiiviin ja tehokkaan rakentamisen ei tarvitse olla tylsää betonin ja kivien lykkäämistä päällekkäin. Ei ole mahdotonta integroida ihan pientäkin vehreyttä uusiin asuinalueisiin. Siksi vehreyteen panostavat osat olisivat luonnollinen osa olohuoneohjelmaa.

YHTEENVETO

Turku on kaiken kaikkiaan loistava kaupunki. Meillä on kaupunkimaista rakennetta, paljon hyvää julkista tilaa ja sopivasti vehreyttä ihan kaupungin keskustaa myöten. Tästä kaikesta on silti saatavissa enemmän irti, ja se vaatii johdonmukaisia toimenpiteitä. Rakentamalla tiivistä ja sopivan korkeaa asuinympäristöä järkevien liikenneyhteyksien varrelle voimme saada Turusta nuorelle, työssäkäyvälle väestölle vielä houkuttelevamman kohteen asettua aloilleen. Väestörakenteen ja taloudellisen huoltosuhteen haasteiden edessä ei pidä antautua vain kiristämällä vyötä ja pohtimalla pelkkiä lukuja. Meidän on panostettava niihin keinoihin, jotka houkuttelevat tänne uutta väkeä.

Tehdään siis Turkuun ”olohuoneohjelma”, jolla yhdistetään kaupunkimaisten ominaisuuksien kehittäminen. Liitetään ohjelmaan keskusta-alueen julkisen tilan kehittäminen ja liikennejärjestelyt, joukkoliikenne koko kaupungissa sekä kävelyn edistäminen ydinkeskustassa. Hyödynnetään suunnitelman laatimisessa kaupungin eri toimialoja ja lisätään keskustassa vierailemisen mielekkyyttä. Jokaisen keskustassa vierailevan – riippumatta siitä kulkeeko jalkaisin, pyörällä, bussilla taikka omalla autolla, pitäisi tuntea paikka lähestyttäväksi ja helpoksi. Kiinnittämällä enemmän huomiota vihrealueisiin sekä viihtyisään asumisympäristöön lisäämme kaupungin houkuttelevuutta entisestään.

Omasta olohuoneesta harva haluaa poistua. Entäpä jos siltä tuntuisi koko kaupunki? ■

Alvar Euro

⁵ Pellervo asumispamfletti s. 5 <https://mal-verkosto.fi/wp-content/uploads/2019/06/Asumispreferenssit.pdf>

YMPÄRISTÖ

KIINNOSTAVAT JA KEHITTYVÄT KAUPUNGIT MENESTYVÄT

Niko Aaltonen

Kaupungistuminen etenee megatrendinä kaikkialla maailmassa. Kiinnostavat ja kasvavat kaupunkiseudut vetävät puoleensa asukkaita ja yrityksiä. Osaaminen keskittyy ja uusia innovaatioita syntyy kaupungistumisen myötä.

Kehityskuva on looginen. Suomi on eurooppalaisittain jäljessä kaupungistumisen trendissä. Tulevaisuudessa vahvat kaupungit ja kaupunkiseudut kilpailevat keskenään asukkaista, työpaikoista ja investoinneista. Vahvoilla tässä kisassa ovat kiinnostavat ja kasvavat kaupungit, joista löytyy monipuolisia koulutus-, työ- ja harrastusmahdollisuuksia, ja joihin on ennustettavan tulevaisuuskuvan ja päätöksenteon ennakoitavuuden vuoksi turvallista investoida pitkälläkin tähtäimellä.

Turussa on ollut jo vuosia hyvä kasvuvaihe päällä. Meillä on monia kunnianhimoisia kaupunkikehityshankkeita käynnissä. Näitä ovat muun muassa Turun kärkihankkeet: Itäharjun Tiedepuisto ja keskustan kehittäminen. Monista muista kiinnostavista hankkeista voidaan mainita vaikkapa Turun Ratapiha -hanke ja sataman Linnanniemen kehittäminen. Lisäksi Turku on tekemässä päätöksen kaupunkikehitys-hankkeena toteutettavan raitiotien jatkosuunnittelusta.

Viime vuosina hyviä toteutuneita kaupunkikehityskohteita ovat olleet esimerkiksi uutta ja vanhaa yhdistävä Kakolanmäen alue ja Linnanfältin puurakentamiseen perustuva kaupunginosa. Näissä kaikissa hankkeissa on yhdistävänä tekijänä hankkeen järkevä koko. Hyvää kaupunkikehitystä ei saada aikaiseksi postimerkkikaavoilla, vaan ottamalla kaupunkikehityksen kohteeksi suurempi alue, jotta voidaan tarkastella isompien kokonaisuuksien tuomia mahdollisuuksia asumiseen, liikkumiseen ja palvelurakenteeseen.

TURUN KÄRKIHANKKEET

Turun kaupungilla on kolme Turun kaupunkistrategiasta johdettua kärkihanketta, joista Turun Tiedepuisto ja keskustan kehittäminen ovat selkeämmin mielletävissä suoraan konkreettiseen kaupunkikehitykseen, kun taas Smart and Wise Turku tukee kaupunkikehitystä välillisesti, esimerkiksi ennakoimalla väestöennusteilla palvelutarpeita, avaamalla avointa dataa suunnittelun pohjaksi ja tukemalla digitaalista kaupunkimallinnusta.

Kärkihankkeet kattavat laajoja kokonaisuuksia ja ulottuvat suunnittelun ja toteuttamisen osalta useille valtuustokausille. Tämä luo omat haasteensa

myös päätöksenteolle ja valmistelulle, koska konkretiaa on alussa vähemmän ja hanke kypsyy uusien ideoiden, tiedon ja kumppanuuksien myötä kohti lopullista toteutusta.

TURUN TIEDEPUISTOSTA EI VOI OLLA INNOSTUMATTA

Turun Tiedepuiston hankekokonaisuus yhdistää yliopistokampuksen, Kupittaan alueen ja Itäharjun. Itä-harjun alue on kaupunkikehityksen näkökulmasta uskomaton kruununjalokivi Turulle. Korkeakoulujen, yliopistosairaalan ja lukuisten yritysten muodostaman kokonaisuuden jatkoksi on mahdollista rakentaa Itäharjun lähes neitseelliselle maalle täysin uudenlaista kaupunkia.

Hankkeen tavoitelukuna on yli miljoona neliötä uutta rakentamista. Alueelle tulee monipuolisesti niin asumista kuin toimitilaakin, virkistysalueita unohtamatta. Alue tarjoaa upean kaupunkikehitysmahdollisuuden loistavalla sijainnilla. Keskiössä on myös Kupittaan rautatieasema, jonka merkitys mahdollisen nopeamman ratahankkeen myötä vain kasvaa. Alue mahdollistaa myös miljardiluokan investointimahdollisuuksien tarjoamisen yrityksille. Hankkeen toteutumisen nopeus ja kunnianhimo on vahvasti sidoksissa joukkoliikennetarkaisuun. Tiedepuiston alue hyötyisi eniten modernista raitiotiepohjaisesta joukko-liikennetarkaisusta.

KESKUSTAN KEHITTÄMINEN

Turun keskustan kehittämiseksi on tehty pitkään monipuolista ideointi ja visiointityötä, johon liittyy monia ulottuvuuksia. Yksi tuoreimmista töistä on monialaisen työryhmän laatima Keskustavisio 2050. Keskustan kehittämisessä voimme puhua esimerkiksi Turun historiallisesta keskustasta, kaupallisesta keskustasta tai jokirannan toimintojen kehittämisestä, unohtamatta kulttuuria tai kaupunkitapahtumia. Elinvoiman vahvistaminen edellyttää puolestaan lisää työpaikkoja ja asuntoja sekä sujuvaa pääsyä keskustaan kaikilla liikenne-
muodoilla.

Ennen suurten kauppakeskusten rakentamista Turun keskusta oli koko seudun suvereeni kauppakeskus. Kivijalkaliikkeitä oli paljon ja asukkaitakin keskustassa oli merkittävästi nykyistä enemmän. Tänä päivänä tilanne on haastavampi: isoja kauppakeskuksia on kaupungin kehällä ja asukkaitakin keskustassa on parhaimpia päiviä vähemmän, johtuen mm. käytössä olevien

asuntoneliöiden kasvusta per asukas. Keskustan kaupallista elinvoimaa voidaankin vahvistaa rakentamalla ruutukaavalle uusia asuntoja ja toimitilaa sekä tekemällä keskustasta houkutteleva olohuone meille kaikille. Keskustan jo valmis rakenne pakottaa keinovalikoiman yksittäisiin toimenpiteisiin, jotka yhtenä nippuna vievät asioita oikeaan suuntaan.

Aurajoen kulttuurirantaa ja samalla keskustaa voimme vahvistaa uudella musiikkitalolla, kehittää Urheilupuistoa, tuoda ydinkeskustaan uuden viihtymispaikan lapsiperheille, toteuttaa kaavoitusprosessissa olevan kulttuurijokilautan jne. Oleellista on tuoda lisää kiinnostavia ja vetovoimaisia elementtejä, jotka houkuttelevat uusia asukkaita, asiakkaita ja kaupallisia toimijoita Turkuun.

Parasta synergiaa hankkeissa saadaan usein silloin, kun kumppanuuksien ja yhdessä tekemisen kautta saadaan aikaan tilanne, jossa Turun kaupungin päättämällä toimenpiteillä mahdollistetaan yksityisen sektorin investointeja kaupungin vetovoiman kehittämiseksi.

TURKU LAAJENE LINNANNIEMEEN

Turun kaupunki käynnisti Turun satamassa sijaitsevan Linnanniemen alueen kehittämiseksi kansainvälisen ideakilpailun keväällä 2020. Alue on merellinen osa Turun laajenevaa keskustaa kattaen noin 30 hehtaaria Forum Marinumin kulmilla aina matkustajaterminaalien taakse.

Turku on kehittänyt sataman ja jokirannan läheisiä alueita jo pitkään. Nyt Linnafältn ja Harppuunakorttelin kaupunkikehityshankkeiden luonnolliseksi jatkumoksi tulee Linnanniemen alue.

Alue on merkittävä kokonaisuus, jonka suunnittelussa pitää harkiten ottaa huomioon kansallissymbolimme Turun linna ja luonnollisesti Turun sataman toiminnallisuus. Hanke sitoo Turun keskusta-aluetta ainutlaatuisen saaristoomme, Turku-strategian mukaisesti.

Liikenneyhteyksien suunnittelussa erityistä huomiota kannattaa kiinnittää merellisyyteen Telakkarannan, Ruissalon ja Hirvensalon välisiä uusia vesibussi- ja siltayhteyksiä harkiten. Satama pitää olla helposti saavutettavissa kaikilla liikennemuodoilla.

Laivaliikenteen uusi yhteisterminaali avaa mahdollisuuden myös matkustajasataman kokonaisuuden uudelleensuunnitteluun. Yhteisterminaali voisi olla ravintoloiheen ja muine palveluiheen osa alueen palvelu- ja vetovoimakokonaisuutta, joka houkuttelisi väkeä muulloinkin kuin laivojen satamassaoloaikana. Samalla voidaan lisätä alueen matkailullista vetovoimaa. Ruotsinlaivojen lisäksi satama toivottavasti houkuttelee yhä enemmän myös kansainvälisiä risteilyaluksia vierailulle Turkuun.

On hyvä muistaa, että alueelle on jo nykyisten päätösten mukaan tulossa uutena toimintona Suomen historian museo. Näin alueelle syntyy kiinnostava ja monipuolinen museokeskittymä Turun linnan ja Forum Marinumin jo ollessa alueella.

TOIMINALLINEN MATKAKESKUS LAAJENTAA KESKUSTAA JA SUJUVOITTAÄ LIIKKUMISTA

Matkakeskus tuo toteutuessaan uuden ison elementin Turun keskustan reunalle, nykyisen linja-autoaseman ja päärautatieaseman tuntumaan. Matkakeskuksen permimäinen idea helposta siirtymisestä liikennevälineistä toiseen on joukkoliikenteen käyttäjämäärien kasvun ehdoton edellytys. Matkakeskuksen pitää sitoa toisiinsa niin henkilöauto-, juna-, kuin erityyppinen bussiliikennekin. Luonnollisesti kevyttä liikennettä unohtamatta. Suunnitelmaan pitää vielä voida tarvittaessa yhdistää pikaraitiotien pysäkki.

Monissa eurooppalaisissa kaupungeissa matkakeskuksen yhteyteen tai välittömään läheisyyteen on rakennettu yritysten toimitiloja tai kunnan ja aluehallinnon virastoja. Tällöin myös alueen uudet työpaikat tuovat uusia käyttäjiä eri liikennevälineisiin. Onhan tällöin matka työpaikalle muulla kuin henkilöautolla aito mahdollisuus. Toinen asia on uudet asunnot ja liiketilat. Matkakeskuksen alueesta tulee muodostumaan Helsingin Kampin tyyppinen alue, jossa myös asumisella on vetovoimaa erinomaisten palvelujen ja sujuvien liikenneyhteyksien ansiosta.

Turku tarvitsee Matkakeskushankkeeseen kumppanin jo asemakaavoitusvaiheessa, koska kaupungilla ei ole yksin resursseja viedä hanketta loppuun, ja toisaalta kaupungin ei kuulu omistaa kaupungin ulkopuolisten toimijoiden käyttämiä tiloja vaan ainoastaan luoda mahdollisuuksia. Tällainen kumppani voisi olla eläkevakuutusyhtiö tai rakentajan ja sijoittajan yhteenliittymä. Kiinnostuneita sijoittajia löytyy varmasti useita sekä Suomesta että ulkomailta.

Matkakeskus tukee myös tunnin junan saavutettavuutta, hyvää kaupunkikehitystä ja kaupallisen keskustan vetovoimaa. Alueelle ei pidä tuoda ydin- ja keskustan palvelujen kanssa kilpailevaa toimintaa vaan huolehtia siitä, että alueelle syntyy keskustan palveluita tukevaa toimintaa. Alue sopii hyvin myös korkeaan rakentamiseen.

LÄHIÖT KAIPAAVAT KONKRETIAA

Uusien kiinnostavien kaupunkikehityshankkeiden ohella meidän on huolehdittava nykyisistä kaupungin-osista ja niiden kehittämisestä. Monet lähiömme ovat sen ikäisiä, että niiden korjaustarpeet tulevat lähivuosina kasvamaan merkittävästi.

Lisäksi haasteena on osassa lähiöitä kansainvälistenkin esimerkkien osoittama negatiivisen segregaatian trendi, jota ei saa päästää vahvistumaan.

Lähiöiden kehittämisessä on tärkeää huolehtia myös täydennysrakentamismahdollisuuksista ja eri asumismuotojen hyvästä tasapainosta. Konkreettisia hankkeita ovat esimerkiksi uudet monitoimitalot, jotka kokoavat alueen palvelut keskeiselle paikalle ”kylän” keskukseksi. Tästä hyvä esimerkki on tuleva Runosmäen monitoimitalo.

Hyvää lähiökehittämistä on myös huolehtia alueen harrastusmahdollisuuksista ja joukkoliikenteen sujuvuudesta. Esimerkiksi Varissuon osalta mahdollinen tuleva pikaraitiotie toisi koko alueen kiinnostavuuden uudelle tasolle linkittämällä alueen Itäharjun tiedepuiston kokonaisuuteen ja tätä kautta tulemaan tunnin junaan.

Helppoja ratkaisuja lähiöiden kehittämiseen ei ole, mutta hyvät palvelukeskittymät ja kasvua tukevat vahvat joukkoliikenteen infran parannushankkeet saavat liikkeelle myös kaivattuja yksityisiä sijoittajia, joita ilman hankkeissa on vaikea onnistua.

LOPUKSI

Turun positiivisen kasvutarinan jatkuminen on haaste myös päätöksenteolle. Nyt pitää rohkeasti investoida tulevaisuuteen ja tehdä päätöksiä kasvun vauhdittamiseksi sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Turku on kaupunki-

kehityksen suhteen kilpailutilanteessa niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Paikoilleen jääminen ei ole vaihtoehto.

Laadukasta ja kiinnostavaa kaupunkikehitystä pitää tehdä kunnianhimoisesti ja pitkäjänteisesti huomioiden laajasti eri kumppanuudet. Suunnittelussa päästään hyvään lopputulokseen, kun parhaan käytettävissä olevan tiedon lisäksi osallistetaan mahdollisen paljon suunnittelualueen nykyisiä ja tulevia toimijoita mukaan kehitysprosessiin. ■

Niko Aaltonen

YMPÄRISTÖ

KAUPUNGISSA LUONTO VOI PAREMMIN

Ville Laakso

Tiesitkö, että Turussa luonto on monimuotoisempaa kuin maaseudulla? Lajit rakastavat monipuolisuutta ja sitä meiltä löytyy: Koroisten rantaniitty, Ruissalon vanhat tammimetsät, Friskalanlahden lintukosteikko, Halistenkoski ja Juhannuskukkulan kedot, tietenkään Kuralan kylämäen vanhoja aikoja henkivää maatalousympäristöä unohtamatta. Turun kaupungin alueella esiintyy jopa 12 prosenttia sellaisista lajeista, jotka ovat Suomessa uhanalaisia.¹

Maailman eliölajeilla menee huonosti, mutta toivonpilkahduksia on. Rakennettu ympäristö on nimittäin elinpiiri, toistaiseksi ainoa, jossa lajien uhanalaistuminen on saatu pysähtymään.² Suomen uhanalaisimmat luontotyytit, kuten niityt ja purot, voivat löytää kaupungista pelastuksen.

TURKULAINEN ON METSÄNOMISTAJA

Ellei suojelualueita oteta huomioon, sijaitsevat Suomen luonnonarvoiltaan arvokkaimmat metsät kaupungeissa.³ Kaupungeissa metsät eivät ole ensisijaisesti metsätalousmaita, vaan lähimetsiä, jotka toimivat tilanjakajina asutusten välissä. Toisaalta kaupungeissa on jo pitkään tarvittu retkeilyalueita, joista monet ovat ehtineet vanhaan ikään, kuten Mälikkälän, Pääskyvuoren ja Ilpoisten metsät.

Kaupunkimetsien ikä tekee niistä arvokkaita. Kuusi ja mänty elävät Suomessa helposti vuosisatoja ja mitä vanhemmiksi metsät kasvavat, sitä enemmän ne tarjoavat elinympäristöjä lajeille. Erityisen tärkeitä ovat järeät lahopuut, jotka tarjoavat elinympäristön niistä riippuvaisille lajeille. Suomen lajeista tällaisia lahopuusta riippuvaisia lajeja on neljännes, esimerkiksi tutut hömötiaiset ja töyhtötiaiset.⁴ Ne ovat hätää kärsimässä, sillä ne eivät löydä sopivia pesäkolopuita talousmetsistä. Kaupunkimetsissä lahopuun lisääminen onnistuu helposti, sillä niihin ei kohdistu taloudellisia paineita.

Jätetään siis tuulella kaatuneet puut korjaamatta ja annetaan kuolleiden puiden jäädä pystyyn. Mikä olisikaan hienompaa, kuin uhanalaisten lajien

1 Murtovaara, Raisa, Turun kaupunki YMPÄRISTÖN TILA 2015, Turun kaupungin ympäristöjulkaisu 3/2016

2 Tiitu, Maija, ym., Luonto kaupungissa - suomalaiset arvostavat asuinalueensa luontoa, Suomen ympäristökeskus 2017

3 Saario, Pertti, Asvalttiividakat - TV-sarja, DocArt 2017

4 Wwf.fi. "Lahopuut". <https://wwf.fi/metsanhoito-opas/lahopuut/>. Haettu 14.3.2020

turvapaikka sinun lähimetsässäsi? Metsissä meidän tulee kääntää katse lähimetsiin, eli metsiin, jotka näkyvät kotisi ikkunasta. Kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia on lisättävä sen osalta, millaisia toimia heidän takapihansa jatkeena olevaan metsään kohdistuu. Jokin tietty puu tai maisematekijä saattaa olla asukkaalle erityisen tärkeä ja tällaisista olisi saatava tieto myös metsurille. Tieto kaupungin metsäalueista ja niille suunnitelluista toimista tulisi tuoda helposti kaupunkilaisten saataville, esimerkiksi karttasovelluksen muodossa. Tavoitteena tulee olla, että Turun metsät ovat aidosti turkulaisten metsiä ja turkulaiset voivat vaikuttaa lähimetsiensä käyttöön.

Tiesitkö, että Turku omistaa miltei 5000 hehtaaria metsää?⁵ Alue vastaa pinta-alaltaan noin 7000 jalkapallokenttää. Jokainen turkulainen on metsänomistaja, sinun ”osuutesi” tästä metsästä on noin 250 neliometriä. Metsien suojelussa Turku on valtakunnan kärkeä. Kaupungin omistamia metsiä on päätetty hyödyntää kestävästi huomioiden niissä myös muita kuin taloudellisia arvoja, kuten retkeilyarvot ja luonnon monimuotoisuuden turvaamisen.

MEHILÄISET MUUTTAVAT KAUPUNKIIN

Myös niittyluonto ja sen mukana monet pölyttäjät, kuten mehiläiset, ovat taantuneet merkittävästi. Tähän on osasyynä se, ettei maaseudulta enää löydy sopivia kukkaketoja pölyttäjien elinympäristöksi. Ratkaisu tähänkin voisi löytyä kaupungeista. Esimerkiksi rakentamalla viherkattoja voisimme luoda korvaavia elinympäristöjä hyönteisille ja niittyluonnolle.

Myös ojanpientareiden niittoaikoja voidaan kohdistaa niin, että niitylajit ehtivät kukkia ja laskea uudet siemenet seuraavalle kasvukaudelle. Näin kaupungeista löytyisi valtavasti korvaavia elinympäristöjä pölyttäjille. Tienvarsille, risteyskiin, liikennemypyroihiin ja katoille perustettuja niittyjä ei myöskään uhkaisi umpeenkasvu, sillä ne olisi pidettävä turvallisuussyistä avoimina. Viherkatot lisäisivät myös asukkaiden viihtyisyyttä. Eikö olisikin mukavaa rentoutua kukkakeden ympäröimänä kotisi yläkerrassa?

Turussa on jo upeita kaupunkiniittyjä, muun muassa Laukkavuorella, Friskalassa ja Halisissa. Niityjen lisääminen onnistuu parhaiten kaupungin ja asukkaiden yhteistyöllä. Kaupunki voisi vastata raivauksesta, niityn perustamisesta

5 Turun kaupungin metsäsuunnitelma 2019–2029

ja uhanalaisten kasvien siemenien toimituksesta, asukkaat puolestaan alueen niittämistä muutaman kerran kesässä. Niittyjä ja ketoja voi aivan hyvin perustaa myös omille pihuille.

Lahopuupuistoilla voimme lisätä monimuotoisuutta aivan kaupungin keskustassa, antamalla lahopuulle uuden elämän taideteoksena tai tilanjakajana.⁶ Hyvän esimerkin lahopuutaideteoksesta löydät Tuomaanpuistosta, missä tuulessa katkenneiden valtaviin tsaarinpoppeleiden päivät eivät päättäneetkään, vaan ne ovat tätä nykyään taideteoksia ja koti tuhansille hyönteisille, sienilajeille, kääville, jäkälille ja sammalille.

Jokainen meistä voi halutessaan tehdä paljon luonnon hyväksi ja kaupungin tulee tässä työssä tukea asukkaitaan. Linnunpöntöillä voimme vastata pesäpuulaan ja niiden ripustamiseen kaupungin maille tulisikin turkulaisia rohkaista. Innokkaimmat nikkarit voivat tarjota talvipesän myös siilille.

KAAVOITUKSESSA KUULLAAN MYÖS LUONTOA

Rakentamisessa ja kaavoituksessa tulee huomioida kasvipeitteisyyden tuomat hyödyt. Puukujat ja jopa yksittäiset puut toimivat ekologisina käytävinä, ovat miellyttävän näköisiä ja tarjoavat meille mahdollisuuden varautua ilmastonmuutoksen mukanaan tuomiin helteisiin. Katuja varjostavat puut tarjoavat helteellä viilennystä ja viherkatot ja -seinät suojaavat asuntoja paahteelta. Kasvillisuus myös sitoo ilman epäpuhtauksia. Hyvä esimerkki onnistuneesta suunnittelusta on vaikkapa Vähä Hämeenkatu, missä vettä läpäisevä päällyste imeyttää hulevettä, eli rakennetuilta alueilta virtaavaa sade- ja sulamisvettä, ja puukuja lisää viihtyisyyttä ja luontoarvoja.

Kaupungin rikas luonto on etuoikeus meille kaupungeissa asuville, mutta se asettaa myös velvollisuuden vaalia ja suojella arvokasta ympäristöä tuleville sukupolville. Kaupunki kasvaa ja välillä uusia alueita otetaan asutuskäyttöön. Luonnon kannalta tiivis, mutta samalla ympäristön huomioiva rakentaminen on paras vaihtoehto. Muussa tapauksessa kaupungit levittäytyvät ympäröiville alueille, mikä uhkaa pirstoa arvokkaita luontoalueita. Turussa tällainen laaja säilynyt metsäalue on vaikkapa Maarian altaan itäpuolella.

6 Parkkamäki, Saara, *Luonnonmukainen rakennettu ympäristö – case Lepaan kampuspuisto*, 2019

Lähimetsät tarjoavat hiljaisuutta. Erityisesti kaupungin keskusta-alueilla tällaiset paikat, kuten Samppalinnanmäki, Vartiovuorenmäki, Urheilupuisto ovat erityisen arvokkaita. Vähemmän tunnettuja ovat ehkäpä Vilkkilänmäki ja Mäntymäki. Kaava- ja liikennetarkoituksilla tulee suojella hiljaisuutta, esimerkiksi alentamalla kriittisissä paikoissa ajonopeuksia tai vaikkapa kasvipeitteisyyttä lisäämällä.

Olemme kiitollisuudenvelassa menneille sukupolville kaikista viheralueista, jotka on päätetty jättää virkistyskäyttöön. Osaisitko kuvitella Turkua vaikkapa ilman Samppalinnanmäkeä ja Vartiovuorenmäkeä? Vastaavasti meidän tulee vaalia samaa perinnettä ja rakentaa Turkua niin, että myös viheralueille jää sijaa. Todennäköisesti kaupunkimme on hyvin erilainen sadan vuoden kuluttua. Koska emme voi ennustaa tulevaisuutta, on metsiä ja viheralueita säilytettävä myös tulevia sukupolvia varten. He varmasti ovat niistä yhtä kiitollisia kuin me edeltävien sukupolvien päätöksiä kohtaan.

PIENISTÄ PUROISTA SYNTYY AURAJOKI

Turussa on monia puroja, jotka saattavat ihmissilmään näyttää mitättömiltä, mutta ovat tärkeitä kalojen lisääntymisessä. Tällaisia ovat muun muassa Jaani-
noja ja Kuninkoja, joiden tila on valitettavan huono. Erityisesti näitä puroja uhkaa hulevesi, joka huuhtoo mukanaan puroihin epäpuhtauksia ja roskia. Vähentämällä kuormitusta voisivat taimenet ja ravut olla tuttuja asukkaita Jaaninojassa ja Kuninkojassa.⁷

Purojen kuormitusta voidaan vähentää hulevesiratkaisuilla, esimerkiksi lisäämällä vettä läpäiseviä pintoja. Hulevesiratkaisuilla voidaan myös lisätä luonnon monimuotoisuutta. Uhanalaisten kasvien elinympäristöjä lisäävä hulevesikokeilu on jo Skanssinkadulla käynnissä. Myös Syvälahdessa, Haarlassa ja Biolaaksossa on hulevesiratkaisuilla lisätty monimuotoisuutta ja vähennetty valumia.

Aurajoen ja Itämeren puhtaus alkaa pienistä teoista. Aurajoen roskaantuminen on edelleen merkittävä ongelma, jota vastaan voidaan kamppailla monella tavalla. Roska-astioita on oltava riittävästi, mutta katse on käännettävä myös kaupungin sadevesijärjestelmään. Nykyisellään sadevedet huuhtovat suuret

⁷ Laaksonlaita, Jussi, Turun kaupunkipurojen monimuotoisuus -esitys, Elävät kaupunkipurot, 24.10.2019

määrät roskia ja epäpuhtauksia sadeveden mukana suoraan Aurajokeen.⁸ Roskat päätyvät näin kaduilta Aurajokeen ja Itämereen ilman, että niitä sinne tarkoituksella kukaan heittää. Kaupunkialueella tulisikin lisätä valistusta siitä, että sadevesikaivoihin päätyvät roskat ajautuvat suoraan Aurajokeen, esimerkiksi koristelemalla sadevesikaivojen kannet huomiota herättäviksi. Ehkäpä voisimme ratkaista ongelman myös jollakin innovatiivisella teknisellä ratkaisulla?

LÄHIMETSÄ ON KORVAAMATON

Luontoon pääsemisen ei tulisi edellyttää pitkien matkojen matkustamista, saatikka kaupungista poistumista. Meidän tulee muuttaa ajattelutapamme sen osalta, että kaupunki ja luonto eivät sopisi yhteen. On ensiarvoisen tärkeää, että turkulaiset voivat helposti ylläpitää luontosuhdettaan.

Luonnossa oleilulla on monia positiivisia vaikutuksia. Stressi häviää, mieliala kohenee ja vastustuskyky paranee. Erityisesti lapsille olisi tärkeää mahdollistaa luontoelämykset, sillä luontosuhde syntyy jo lapsuudessa. Kaupunkisuunnittelussa tulee varmistaa, että jokaisen päiväkodin ja koulun läheisyydessä olisi edes hieman vanhaa metsää tai jokin muu mielenkiintoinen luontokohde. Vanha metsä tuntuu paljon laajemmalta kuin harvennettu talousmetsä ja erityisesti lasten silmissä tämä ilmiö korostuu. Vanha metsä tarjoaa lukematomia leikkejä, piilopaikkoja ja kiipeilypuita. Lähiluonnossa touhuaminen alentaa lasten riskiä sairastua astmaan tai allergioihin.

Kaupungeilla on ratkaisujen avaimet käsissään, sillä yhä suurempi osa ihmisistä asuu kaupungeissa ja kaupunkien päätöksenteko on ketterää. Täten kaupungit voivat nopeasti tehdä päätöksiä, joilla on suuri vaikutus. Esimerkiksi joukkoliikenne, kaavoitus- ja energiaratkaisuilla voimme nopeasti saada aikaan merkittäviä vaikutuksia ympäristön parhaaksi. Eiköhän ryhdytä toimeen!

8 Setälä, Outi ym., Roskapostia – kansalaisen tietokirja meren roskaantumisesta, Silverprint, Sipoo 2017.

- Rakennetaan viherkattoja ja viherseiniä
- Perustetaan lahoppuista hyönteisten elinympäristöksi ja kaupunkilaisten silmäniloksi
- Säästetään tuulen kaatamat ja kuolleet puut, tehdään tekopötkkelöitä
- Perustetaan tienpientareille niittyjä: annetaan kukkien kukkia ennen niittoa, kerätään niittojäte pois
- Huomioidaan kaupunkisuunnittelussa lähimetsät biologisina käytävinä, jotta lajit pääsevät siirtymään ja leviämään
- Lisätään puukujia ja istutuksia katujen varsilla
- Ehkäistään elinalueiden pirstoutumista kaavoituksella
- Varmistetaan, että päiväkotien ja koulujen yhteydestä löytyy monimuotoinen metsä
- Parannetaan luontokohteiden esteettömyyttä
- Tuodaan Turun metsäalueet, retkeilyreitit ja suojelualueet karttaohjelmaan kaikkien nähtäväksi
- Valistetaan kaupunkilaisia roskien kulkeutumisesta Aurajokeen
- Lisätään jakelupisteitä pientaloalueilla
- Tuetaan turkulaisia ympäristötekojen toteuttamisessa:
 - tukea vieraslajien torjuntatalkoisiin
 - avustamalla niittyjen perustamisessa
 - tuodaan kirjastoihin lainattavaksi roskapihtejä
 - kannustetaan linnunpönttöjen kiinnittämiseen kaupungin alueille

Ville Laakso

YMPÄRISTÖ

ÄLYKÄS KAUPUNKIJOKILAUTTA 2020-LUVUN BELLE ÉPOQUE -SYMBOLINA

Lauri Kattelus

Oli aika, jolloin maailma katsoi Pariisiin. 1900-luvun alun Pariisi oli maailman ihailun kohde. Elämää, kehitystä, taidetta ja teknologiaa pursuavaa tulevaisuuden airutta seurattiin herkeämättä ympäri maailman.

Pariisissa ja laajemmin Ranskassa eletty ajanjakso sai myöhemmin nostalgiaa huokuvan nimen Belle Époque. Siihen liitetään vahva tulevaisuudenusko ja myönteisten teknologisten kehitysaskelien ottaminen. Erilaiset keksinnöt seurasivat toinen toistaan. Leimallista keksinnöille oli, että ne mullistivat liikumista, arkea ja massojen elämää. Polkupyörästä tuli koko kansan menopeli, polttomoottorit kehittyivät kohti massatuotantoa ja ihminen kokeili siipiään ilmassa. Uudistuminen näyttäytyi parempana huomisena.

Toiveikkuus rakentui ihmisistä, mutta julkisilla ponnistuksilla oli osansa ajan kuvassa. Pariisin maailmannäyttelyt näyttävine monumentteineen paaluttivat kehityksen pysyvästi kaikkien nähtäville ja loivat Pariisista meidänkin tuntemaa unen- ja taianomaista kiintotähteä kaupunkien joukkoon. Joukko-liikenne kehittyi, kun kaupunki rakensi heti vuosisadan alussa ensimmäisen metrolinjansa maailman ensimmäisten kaupunkien joukossa.

Kiiltävät ja äänekkäät koneet eivät yksin riittäneet ilmiön syntyyn. Teknologian kehitys kulki käsi kädessä kulttuurin kukoistuksen kanssa. Teknologia oli väline, kulttuuri tarkoitus. Keksinnöt mahdollistivat uuden kulttuurimuodon, elokuvan, synnyin. Maailman maalaustaide sai ikimuistoiset tyyliuuntauksensa ja mestarinsa juuri Pariisista. Ajan henki kantoi ja veti puoleensa.

Aikakaudet eivät ole veljiä keskenään. Historia tuskin koskaan toistaa itseään täysin samanlaisena, mutta tästä huolimatta aikojen hengistä voidaan löytää samankaltaisuuksia. Alkava 2020-luku lupaa mullistuksia arkeen vaikuttavien teknologioiden saralla. Tekoäly kehittyi jatkuvasti, datan ja sitä hyödyntävien sovellusten määrä ylittää ymmärryksen ja liikkuminen paikasta toiseen on murroksen edessä autonomisten liikennevälineiden tehdessä vääjäämättä tuloaan.

Kaupungit, Turkukin, ovat alusta uudelle. Ne antavat ympäristön kokeilla ja toteuttaa. Kaupungit antavat nimensä ilmiöille ja toimivat kollektiivisina kasvoina kehitykselle. Suuri joukko ihmisiä samassa paikassa kasaa tekijöiden osaamista, propellipäiden ideoita ja sukanvarteen säästäneiden pääomia keksintöjen toteuttamiseen. Palaset lokahtavat kohdalleen.

Kun teknologian kehittyminen yhdistyy yleiseen toiveikkouteen huomista, saadaan jotain hyvin kaunista aikaan. Tällaisena hetkenä inhimillinen kehitys voi ottaa harppauksia – suuria tiikerin loikkia – eteenpäin. Kaupungit ovat paikkoja, joissa teknologian kehitys voidaan valjastaa yksilöiden arkea helpottavaksi ja massojen hyvinvointia parantaviksi sovelluksiksi.

Turku on ihanteellisen kokoinen julkisen vallan yksikkö kehityksen askeliin. Riittävän suuri ja taloudellisesti kyvykäs osoittamaan panoksia tämän päivän arjen välttämättömyyksien lisäksi tulevaisuuden rakentamiseen. Hullultakin tuntuviin hankkeisiin. Riittävän pieni, ollakseen ketterä ja kelpoinen yhteistyökumppani uusia teknologioita kehittäville ennakkoluulottomille yrityksille. Suomalaisen yhteiskuntamallin mukaisesti Turulla on kaupunkina myös maailman mittakaavassa poikkeuksellisen suuri rooli kaupunkilaisten arjen ja eri elämänvaiheiden palveluiden järjestäjänä. Ottaessaan uusia teknologioita käyttöön, kaupunki ja teknologiat koskettavat asukkaita laajasti.

SYMPAATTINEN HULLUTUS, JOSTA TULEE TOTTA

Turun sympaattinen kaupunkijokilautta Föri on sähköistetty tähän päivään. Lautan sähköistys oli kuitenkin vain alkutahti Aurajoen alajuoksun lauttaliikenteen tulevaisuudessa. Tällä hetkellä Turussa kehitetään Älyföri-konseptia, jossa sillatonta jokiosuutta liikennöisi autonominen kaupunkijokilautta. Siis Förin pikkuväli, jota ei ohjaisi ihminen.

Nykyinen, jo vuonna 1903 liikennöintinsä aloittanut, Föri-lautta on kiistatta maan rakastetuin joukkoliikenneväline. Sen menestys perustuu ulkonäön, elämyksellisyiden ja omintakeisuuden lisäksi ennen muuta käytännöllisyyteen. Lauttavanhus on tärkeä linkki tältä puolelta toiselle lukuisilla päivittäisillä työmatkoilla. Ilman ei pärjäisi.

Parhaimmillaan uuden teknologian sovellus tuo juuri näitä käytännöllisyyden ja omaperäisen sielukkuuden ominaisuuksia uusiin käyttöönotettaviin palveluihin. Siksi ei ole sattumaa, että sympaattisen jokilautan tarinaa halutaan jatkaa uudessa autonomisessa hullutuksessa, josta voi tulla aivan yhtä kiinteä osa kaupunkilaisten arjen rutiineja.

Ranskalaisen Jules Vernen romaanien kokeiden korkealentoisuutta muistuttava hanke voi saada tieteiskirjailijan mielikuvituksen tuotteisiin toisenkin yhtymäkohdan. Se voi nimittäin kirjailijan ennustaman sukellusveneen tavoin toteutua.

Turku panostaa vuosina 2020–2021 noin 400 000 euroa Älyförin kehittämiseen. Summa ei ole kaupungin koko taloudellisessa volyymissa verrattoman suuri, mutta yksittäiseen kehityshankkeeseen merkittävä. Mieleen voi helposti hiipiä kysymys siitä, miksi kaupunki laittaa satoja tuhansia euroja teknologian kehittämiseen, jota ei vielä sellaisenaan ole olemassa, synnyttääkseen palvelun, jota harva osaa kaivata.

Hanke imee magneetin lailla autonomista meriliikennettä suunnittelevia tahoja yhteistyöhön. Se tarjoaa hyvin poikkeuksellisen ympäristön olla mukana kehittämässä käyttökelpoista ja ennen muuta skaalautuvaa eli monistamiskelpoista teknologiaa kaupunkiliikenteeseen. Melkein jokaisessa maailman merkittävässä kaupungissa on joki, joka on ylitettävä. Olosuhteet pilottiin ovat samanaikaisesti sekä hallittavan kokoiset, että riittävän haastavat. Talvi, jäätyvä joki ja vilkkaasti liikennöity verraten kapea joen alajuoksu tarjoavat testaajille sopivan koettelemuksen. Tekniikasta on saatava turvallista ja toimintavarmaa paikassa kuin paikassa. Turkuun on lyhyessä ajassa syntynyt autonomisen meriliikenteen kehittämisen keskittymä.

Hankkeen tunnistetut haasteet ja ylitettävät esteet ovat kuin pienoiskuvaelma uusien teknologioiden kohtaamista haasteista. Lainsäädäntö laahaa tyyppilliseen tapaansa perässä, eikä mahdollista vielä toistaiseksi täysin miehittämätöntä meriliikennettä. Markkinatalouskaan ei ole ehtinyt reagoida, sillä meriliikenteessä keskeinen vakuutusala vasta hioo mahdollisia malleja vakuuttaa itsestään liikkuvia aluksia. Monet autonomisen liikenteen eettiset dilemmat ovat vielä ratkaisematta. Itse teknologian on kehityttävä luotettavaksi, turvallisiksi ja toimivaksi. Ratkottavaa riittää, mutta suunta on selvä. Ennemmin tai myöhemmin joessa kulkee lautta vailla kapteenia.

Symboliarvo nimenomaan uuden joukkoliikennevälineen kehittämisen ja käyttöönoton etupeltona olemisessa on kaupungille erityinen. Föriä pidetään sympaattisena, funikulaaria naureskellaan, ratikkaa kaivataan, mutta itsestään liikkuvasta kaupunkijokilautasta voitaisiin olla syvästi ylpeitä. Kehittyvä kaupunki on paljon muuta kuin näppärät tai näyttävät hankkeensa, mutta kehitystä kuvaavilla ja sille konkreettisen käsinkosketeltavan muodon antavilla liikennevälineillä on aina ollut tärkeä roolinsa kehityksen kansikuvana.

Futuristisen otteensa lisäksi hanke ratkoo käytännön ongelmaa, jonka joen kummallakin puolella kehittyvät alueet sen alajuoksulle tuovat. Vesibussien, huviveneiden ja ruotsinlaivojen liikennöimä alajuoksu on ylitettävä, jotta vilkaat alueet voivat olla luontevasti kosketuksissa toisiinsa. Telakkarannasta

kaivataan Linnaniemelle ja Lauttarannasta Varvintorille. Sillattomasta joesta tulee helposti rajajoki. Toimiessaan miehittämätön lautta olisi ihanteellinen ratkaisu jokialueelle, jossa liikennevirrat eivät välttämättä ole kovin symmetrisiä ja tarvittavia ylitysyhteyksiä on monilukuinen määrä.

Yhteenvetona älykäs jokilautta vahvistaa kaupungin osaamiskeskittymää, tarjoaa yrityksille alustan keksiä uutta, ratkaisee arjen liikkumisen haasteita ja antaa kehityksen aikakaudelle kasvot. Varför Paris, vi har ju Åbo! ■

Lauri Kattelus

TALOUS

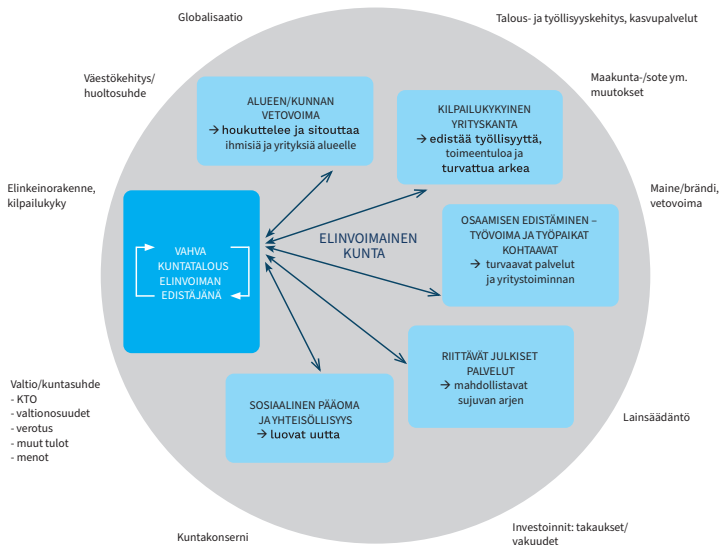
TURULLE TERVE JA VAHVA TALOUS

Ville Valkonen

Talous ei ole itseisarvo, vaan mahdollistaja. Se on kuitenkin edellytys muulle toiminnalle. Vahva talous antaa vapautta kehittää ja investoida parempaan kaupunkiin – ja turvaa elintärkeät palvelut. Heikolla taloudella taas ollaan jatkuvassa niukkuuden kierteessä, jossa ei ole tilaa toimia järkevimmällä tavalla.

Mitä vahva kaupunkitalous käytännössä tarkoittaa? Ensinnäkin se tarkoittaa riittävän ylijäämäistä käyttötaloutta. Tuloilla – veroilla, maksuilla ja omaisuus-tuotoilla – katetaan silloin juoksevat menot, korjausinvestoinnit ja uudet investoinnit. Vuosikatteen pitäisi olla suurempi kuin investointitarpeen. Toisekseen se tarkoittaa kohtuullista verorasitetta. Kolmanneksi se tarkoittaa hallittua lainamäärää, joka kasvaa korkeintaan väestönkasvun mukana – tai mielellään jopa pienenee. Neljänneksi se tarkoittaa toimivaa taloudellista johtamisjärjestelmää, jolla päätöksentekijöillä pysyy oikea tilannekuva mahdollisimman reaaliaikaisesti, joka tuottaa todenmukaiset taloudelliset laskelmat ja jossa kulumalitti sekä talousohjaus on rakennettu sisään kaikkeen toimintaan.

Kunnan elinvoiman tekijöitä

Kuvio 1. Kunnan elinvoiman tekijöitä.

Lähde: Minnamaria Korhonen, Minna Punakallio, Samuel Ranta-aho,
Jari Vaine ja Reijo Vuorento – Kunnan talous kuntoon – mutta miten? Kuntaliitto, Helsinki 2020
Linkki: http://shop.kuntaliitto.fi/download.php?filename=uploads/2034rafojulkaisu_ebook.pdf

KAUPUNKITALOUDELLA ON SUURET HAASTEET, VAIKKA SEUTU PÄRJÄÄ

Vaikka aluetaloudellisesti tilanne näyttää hyvältä, kaupunkiorganisaation osalta Turku on vaikeuksissa. Tuoreimman talousarvion mukaan Turun toimintamenot ovat vuonna 2020 1115,7 miljoonaa euroa. Vuosikate on noin 13 miljoonaa euroa, eli vain nippa nappa positiivinen, mutta pelkät poistot 57 miljoonaa euroa. Todellinen investointitaso on 106 miljoonaa, eli tulorahoitus ei ole lähelläkään sitä. Alijäämä on 41,9 miljoonaa euroa. Lainanotto on 106 miljoonaa euroa ja lainakanta 2020 lopussa on noin 924 miljoonaa euroa. Se on 4780 euroa per asukas, kun valtakunnallinen keskiarvo on vain hieman yli 3 000 euroa.

Turku ei ole yksin ongelmiansa kanssa, vaan koko maan kuntatalous muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta on vaikeuksissa. Valtiovarainministeriön kuntataloutta koskevien ennusteiden mukaan kuntien tilanne on edelleen voimakkaasti heikkenemässä. Keskimäärin Manner-Suomen kunnissa sopeutusarve on noin 450 euroa asukasta kohden. Kunnallisveron korotuspainetta on melkein kaikilla kunnilla, yli puolella kunnista korotuspaine on yli 3 prosenttiyksikköä.

KAUPUNGIN TALOUDEN KORJAAMINEN ON VAIKEAA, MUTTEI MAHDOTONTA

Turun kaupunkitalouden yleiskuva on erittäin vaikea. Turussa tehtiin laaja talouden kuntotarkastus syksyllä 2019. Tuloksena syntyi ohjelma, jonka mukaan Turku sopeuttaisi 59 miljoonaa euroa. Se johtaisi arvion mukaan pitkällä aikavälillä ainakin siedettävään tilanteeseen. Ohjelma pitää sisällään paljon toimenpiteitä, joista suurin osa kohdistuu sosiaali- ja terveystalouteen. Toteutus on vielä aivan alkuvaiheessa, mutta se on hyvä alku.

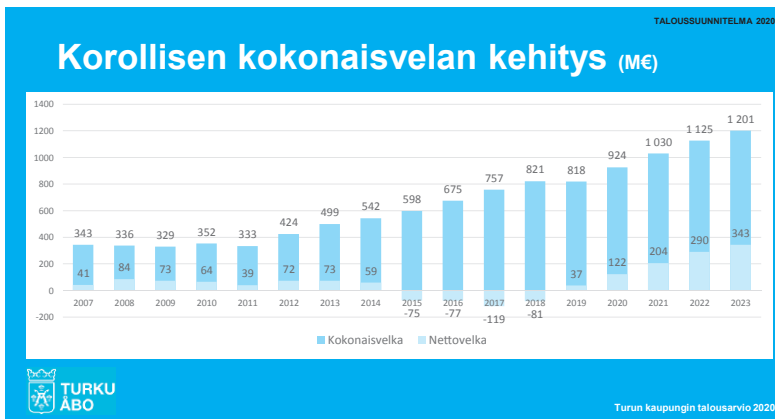
Talouden tasapainottaminen ei ole mahdotonta. Tällä hetkellä asetettu tavoitetaso on 20-35 miljoonan ylijäämä, mutta terve ja vahvistuva kaupunkitalous edellyttäisi tuota suurempaa ylijäämää, koska korjausvelan muodossa piilekissä investointipaine on luultavasti poistotasoa suurempi.

Keskipitkän aikavälin tavoitteen pitäisi olla 50 miljoonaan ylijäämä, jolloin se yhdessä poistojen kanssa kattaisi koko vuosittaisen investointitarpeen. Se tarkoittaa 40-90 miljoonan sopeutusta vuoden 2019 tasosta, riippuen siitä, miten jo päätetty sopeutusohjelma toteutuu.

Kun Turun toimintamenot ovat yli 1110 miljoonaa, tarkoittaa sopeutustarve noin 3,5–8 % edestä uusia päätöksiä menoleikkauksista. Se on noin 207–465 euroa asukasta kohden, kun yhteensä Turku käyttää noin 5 775 euroa asukasta kohden. Pysyvästi 50 miljoonan ylijäämäinen talous on siis kunnianhimoinen tavoite, muttei mahdoton.

Asiaa helpottaa vielä se, että sopeutusta ei tarvitse tehdä vuodessa, vaan sitä voidaan – ja on realististakin – jaksottaa pidemmälle ajalle. Millään yksittäisellä tempulla Turun talous ei tasapainotu. On käytettävä kaikkia mahdollisia keinoja.

Tärkeimmäksi työkaluksi muodostuu menomalltti. Esimerkiksi: jos kaupungin kokonaistulot kasvavat vaikka 2,5 %, ja menokasvu rajataan 1,5 %, vahvistuu kaupunkitalous 1 % vuodessa. Turun tuleekin hyväksyä itselleen sitova menorajoite, jossa menojen kasvuille asetetaan toimialakohtainen rajoite. Rajoitteen rikkoutumisen tulee laukaista tietyt kustannuksia hillitsevät toimet automaattisesti, jotta rajoitteessa pysytään.

Lähde: Turun kaupungin talousarvioesitys 2020 – Minna Arve, 14.10.2019.

Linkki: https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files//kaupunginjohtajan_talousarvioesitys_2020.pdf

MITÄ TASAPAINOTUS KÄYTÄNNÖSSÄ TARKOITTAÄ?

Ensin Turun tulisi selvittää ja päättää, mitä kaikkea tehdään eli lopettaako se jonkun tällä hetkellä tehtävän asian kokonaan – eli priorisoida tehtävänsä. Toiseksi tulee keskittyä siihen, että tehtävillä töillä olisi paras mahdollinen

lopputulos – eli korkea vaikuttavuus. Vasta näiden jälkeen kannattaa keskittyä siihen, miten työt saadaan tehtyä vähimmillä resursseilla – eli tuottavuutta nostettua.

Priorisoinnista on aloitettava. Kuntien tehtäviä pitää karsia tulevaisuudessa – tämä pätee myös Turkuun. Tehtävien poistamiset vaativat lainsäädäntömuutoksia, mutta jokaisen kunnan kannattaisi aloittaa työ erottelemalla lakisääteiset ja vapaaehtoiset tehtävät, ja päättää, onko näihin vapaaehtoiisiin tehtäviin varaa. Samalla on tarkasteltava lakisääteisten palvelujen tasoa: tehdäänkö jotain ylimääräistä?

Suurin osa menoista muodostuu sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista. Niiden kysyntä kasva väestön ikääntymisen myötä. Siksi tuottavuuden ja vaikuttavuuden parantaminen on erityisen tärkeää siellä.

Kuuden suurimman kaupungin vertailussa Turku asettuu monissa palveluissa keskitasoon palveluiden järjestämisen tehokkuudessa, mutta joissain jopa kalleimmaksi paikaksi tuottaa palvelut. Esimerkiksi lastensuojelun kustannukset ovat kaikista suurista kaupunkiseuduista kalleimmat. Erikoissairaanhoidon kustannukset per asukas ovat Turussa yli 1 300 euroa, kun Espoossa ne ovat alle 1000 euroa asukasta kohden.

Vaikuttavuus on erityisen tärkeää sosiaali- ja terveystalouden palveluissa sekä työllisyyspalveluissa. Suurimpia hyötyjä tulisikin hoitoketjujen parantamisesta terveydenhuollossa. Tässä erityisen tärkeää on yhteistyö sairaanhoitopiirin kanssa. Onko perusteltua, että Turulla on omaa erikoissairaanhoitoa, joka on päällekkäistä sairaanhoitopiirin kanssa?

Avoimuudesta voi saada hyötyä. Turun tulisi esimerkiksi avata ostolaskutanssa ja pyytää markkinoilta ehdotuksia toiminnan tehostamiseksi. Hankintaosaamiseen panostaminen organisaatiossa olisi taatusti hyödyllistä.

Eräs keskeisiä palveluntuotannon tehokkuuden kysymyksiä on, mitä kannattaa itse tuottaa ja mitä ostaa organisaation ulkopuolelta. Tässäkin kannattaa jatkuvasti selvittää erilaisia vaihtoehtoja. Ulkoistusten selvittämisen pitäisi olla toimialoille automaattinen prosessi aina, kun jotain palveluprosessia kehitetään.

Palvelualoite antaisi turkulaisille ja yrityksille mahdollisuuden ehdottaa uutta tapaa järjestää jokin asia. Kaupungin olisi verrattava tarjousta kunnan omaan

palvelutuotantoon ja siirtyä edullisempaan palveluntuotantotapaan – tai ainakin perustella, miksei uuteen tapaan tule siirtyä.

Henkilöstömenoissa voi hyödyntää esimerkiksi eläköitymistä, vähentää lyhyitä sijaisuuksia, yhdistää tehtäväkuvia, kannustaa muuttamaan lomarajat vapaiksi, tarvittaessa lomauttaa sekä kilpailuttaa ja ulkoistaa tuki- ja muita palveluita. Myös työhyvinvoinnin parantaminen – sairauspoissaolojen vähentäminen – ja ylitöiden vähentäminen ovat tärkeitä keinoja.

Palvelujen uudelleensuunnittelusta saattaa löytyä säästöjä. Lean-ajattelua mukaillen jokainen merkittävä palveluprosessi tulee käydä läpi ja kysyä, onko tästä aidosti hyötyä asiakkaalle. Digitalisaatiossa on paljon mahdollisuuksia, varsinkin jos onnistutaan johtamaan asiakkaiden asiointitapaa.

Tilakustannukset ovat kaupungille suuri kuluerä. Siksi kannattaa laatia ennakokuluuton tilastrategia, jossa luodaan pitkäjänteinen strategia kiinteistöjen kehittämisestä. Vastaavatko toimitilat palvelurakennetta nyt ja tulevaisuudessa? Sote-kiinteistöjen osalta otettiin rohkea askel, kun ne myytiin. Tilaja tonttitehokkuudessa on varmasti vielä tehostettavaa. Vajaakäyttöisiä tiloja eteenpäin vuokraamalla voitaisiin saada myös joitain tuloja.

Turulla on monenlaisia yhtiötä. Ovatko kaikki niistä kunnan ydintoimintaa? Osan myymistä voisi harkita. Toisaalta joissakin toiminnoissa yhtiöittäminen voi olla perusteltua lisätehokkuuden tai ketteryyden näkökulmasta. Ainakin ammatillisessa koulutuksessa asiaa kannattaa selvittää.

VEROTUS PIDETTÄVÄ KILPAILUKYKYISENÄ, MAKSUTULOJA LISÄTTÄVÄ

Tulojen lisääminen on tietenkin kaikkein paras tapa vahvistaa kaupungin taloutta. Se tarkoittaa verokertymän tai maksutulojen lisäämistä.

Kuntien verotulot koostuvat kunnallis-, kiinteistö- ja yhteisöveroista. Kunnallisveron osuus verotuloista on ollut keskimäärin noin 84 prosenttia, kiinteistöveron noin 8 prosenttia ja yhteisöveron noin 8 prosenttia. Maksettujen palkkojen osuus kunnallisveron veropohjasta on keskimäärin noin 68 prosenttia, eläkkeiden noin 24 prosenttia ja muiden tulojen, kuten päivärahatulojen, osuus on noin 8 prosenttia. Kuntien osuus yhteisöveron tuotosta on vain 31,30 % ja loput menevät valtiolle.

Kaupunki on siis erittäin riippuvainen työssäkäyvien ihmisten verotuloista. Parasta tapa vahvistaa kaupunkitaloutta onkin houkutella Turkuun korkeatuloisia palkansaajia. Veronkiristyksiä tulee välttää, koska ne karkottavat veronmaksajia, ja ovat tietenkin pois kaupunkilaisten kukkarosta.

Turku häviää jo nyt verokilpailun pääkaupunkiseudulle. Turun kunnallisvero on 19,50 prosenttia, kun Helsingissä ja Espoossa se on vain 18 prosenttia. Puolentoista prosentin ero on merkittävä. Keskituloiselle pariskunnalle se tarkoittaa yli tuhatta euroa vähemmän tilille vuodessa, hyvätuloisille enemmän ja pienituloisellakin satoja euroja. Vantaallakin kunnallisvero on matalampi, 19 prosenttia. Vaikkapa vastavalmistuneille korkeakoulutetuille valinta Turun ja pääkaupunkiseudun välillä on aito.

Turku häviää myös seudullisesti Naantalille, jossa veroäyri on 19 prosenttia. Liedon kanssa Turku on tasoissa, mutta korotuksen jälkeen jäätäisiin tappiolle. Seutukunnan sisällä kilpailu on vielä paljon oleellisempaa kuin pääkaupunkiseudun kanssa. Nuoria, ahkeria pariskuntia valuu Turun kehyskuntiin koko ajan. Naapurikuntien etuna ovat usein myös halvemmat tontit tai asunnot.

Kiinteistöveroja sen sijaan voisi vähitellen korottaa maltillisesti. Kiinteistöt eivät karkaa ja Turun vetovoima on riittävä, jotta niitä edelleen rakennetaan. Kiinteistöverojen korottamista perustele myös se, että Turku investoi lukuisiin kiinteistöjen arvoja nostaviin hankkeisiin jatkuvasti.

On kohtuullista, että käyttäjä maksaa. Erilaisten käyttö- ja asiakasmaksujen korotuksilla ei ole työntekoa haittaavaa vaikutusta. Kaikki maksut tulee käydä läpi. Monet toimijat olisivat esimerkiksi valmiita maksamaan rutosti enemmän, jotta kaavoitus- tai rakennuslupaprosessit sujuisivat nopeammin. Energia- ja vesimaksut iskevät lähes kaikkiin kaupunkilaisiin, mutta niissäkin maksetaan kulutuksesta.

TURKU TARVITSEE PAREMPAA TIETOA JA KOKONAISVALTAISTA TALOUSJOHTAMISTA

Talous ei tervehdy itsestään. Menojen nousupaineet suurimmalla osalla toimialoista ovat niin suuria, että talous vaatii kokonaisvaltaista johtamista. Tärkeimmät lähtökohdat ovat läpinäkyvyys ja mitattavuus. Jotta jotain voi johtaa, täytyy siitä olla oikea käsitys – mielellään lähes reaaliaikainen. Sisäistä kustannuslaskentaa on tärkeää kehittää edelleen. Vieläkään ei tarkalleen

nopeasti pystytä vertailemaan erilaisten itse tuotettujen palvelujen hintoja ulkoisesti hankittuihin.

Talouden seurannan pitää olla osa kaikkien tasojen esimiesten ja päättäjien työtä. Turulla on laaja mittaristo toimialojen strategisissa sopimuksissa, mutta palveleeko se menomaltin toteutumista käytännössä? Mittaristo on päivitetävä, selkeytettävä ja kytkettävä kiinteämmin johtamiseen.

Toinen keskeinen lähtökohta on tulosvastuu. Johtamisen arvioinnin pitää olla avointa. Palkitsemisjärjestelmät ovat keskeinen osa yritysten johtamisjärjestelmiä. Kannustinpalkkiojärjestelmiä on alettu kokeilla myös kuntapuolella. Esimerkiksi Riihimäellä kaupunginjohtajalla on tulospalkkiomalli, jossa tulospalkkiopisteisiin vaikuttavat muun muassa kaupungin vuosikate, kustannuskehitys suhteessa verrokkeihin sekä henkilöstön sairauspoissaolojen määrä. Riihimäellä on tarkoitus siirtää koko henkilöstön tulospalkkausmalliin.

Tietenkään tulospalkkaus kunnassa ei ole samanlainen kuin yrityksissä, vaan edellyttää toimia-ala- ja tehtäväkohtaista räätälöintiä. Mittareihin perustuvia palkkamalleja on silti mahdollista rakentaa kuntapuolellekin.

Jonkinlaisia kannustinpalkkioita tulisi ottaa laajemmin käyttöön Turussa aina vähintään keskijohtoon saakka. Monissa toimissa kannustinpalkkiot on mahdollista viedä suorittavaan työhön saakka. Kannustinmallien keskiössä tulisi olla kustannusten hillitseminen.

Turun kannattaa myös perustaa oma kustannusmallityksikkö, joka toimii suoraan talousjohtajan alaisuudessa. Yksikköön kerättäisiin kustannushallinnan ja investointilaskennan osaamista, joka auttaisi toimialoja menomaltin saavuttamisessa. Valtiontaloudessa toimintamalli on vuosien saatossa osoittautunut toimivaksi, kun valtiovarainministeriön budjettiosastolle on kerätty riittävä määrä osaamista eri ministeriöiden hallinnonaloista.

Kolmas keskeinen talusjohtamisen kulmakivi on poliittinen sitoutuminen. Valtuustokauden aluksi on ensiarvoisen tärkeää, että keskeiset talouden raamit sovitaan riittävän poliittisen enemmistön voimin. Myös keskeisimmät toimenpiteet tulee sopia heti kauden aluksi. Raameja tärkeämpiä ovat tosiasialliset toimet, jotka ovat poliittisesti epämurkavia. Raamejahan kenen tahansa on helppo hyväksyä. Kaupunginhallituksen tulee seurata kaupunkitalouden tilannetta kuukausitasolla.

KASVU VAATII INVESTOINTEJA – MITEN NIITÄ KEHITETÄÄN?

Kasvava Turku vaatii investointeja. Uutta pitää rakentaa ja vanhaa korjata. Kaupungilla on rutkasti omia hankkeita päiväkodeista uuteen museoon ja musiikkitaloon, mutta myös tavanomaista kunnallistekniikan rakentamista uusille asuinalueille. Varsinainen jätti-investointi olisi suunniteltu raitiotie.

Ilman investointien tarkkaa suunnittelua ja hallintaa riskinä on, että Turku investoi itsensä henkivieperiin, mikä ajaa talouden hallitsemattomaan tilanteeseen. Liian investoinnit saavat velkämäärät hätyyttelemään kriisikuntarajoja ja lisäksi nostavat korkoriskiä. Lisäksi velka tietenkin jää tulevien turkulaisten maksettavaksi. Investoinnit näkyvät myös tuloslaskelmapuolella kasvaneina poistoina ja sitä kautta vaikeuttavat ylijäämätavoitteisiin pääsyä.

Ihannetilanteessa kaikki investoinnit saataisiin katettua tulorahoituksella, mutta tällainen ei liene kasvavassa, ja toisaalta ikääntyvässä, kaupungissa realistista. Osa investoinneista rahoitetaan velaksi, mutta määrän tulisi olla nykyistä pienempi.

Ensimmäinen investointien hallintakeino on tietenkin koittaa karsia investointilistaa. Tällainen karsinta tulisi tehdä osana talouden kokonaissuunnitelmaa. Toinen keino on investointien jaksottaminen pidemmälle aikavälille. Tämäkin tulee suunnitella ja päättää pormestarisopimuksessa.

Kolmas keino on harkita investoinnin toteutustapaa. Turun omaan taseeseen velkarahalla tehtävä investointi on perinteisin tapa. Siinä pääoma sitoutuu pitkällä aikavälillä, mikä tosin voi olla perusteltua, koska kaupungin rahoituskustannukset ovat erittäin matalat.

Muita vaihtoehtoja ovat erilaiset elinkaarimallit, allianssimallit tai hybridimallit sekä vuokraaminen tai leasing. Elinkaarimallissa yksityinen taho toteuttaa investoinnin joko yksin tai yhdessä kaupunki kanssa ja kaupunki sitoutuu tiettyihin käyttökustannuksiin. Elinkaarimallit voivat olla perusteltuja, jos hankkeen toteuttavalla kumppanilla on enemmän osaamista rakennuksen ylläpidosta kuin kaupungilla. Sillä on myös kannustin toteuttaa hanke kustannustehokkaasti. Riskikin siirtyy kumppanille. Elinkarihankkeessa esimerkiksi riski uuden rakennuksen sisäilmaongelmista on omistajalla, ei kaupungilla.

Allianssimallissa taas hanke tehdään useamman tahon kesken räätälöidyllä sopimuksella. Hankkeen keskeiset toimijat ovat samalla puolella, kun perin-

teisissä urakka- ja sopimusmuodoissa tilaaja ja urakoitsija ovat eri puolilla. Kaikille luodaan samanlaiset kannustimet projektin onnistumisesta. Hybridimalli viittää elinkaari- ja allianssimallien yhdistelmiin, jossa jonkun suuren kokonaisuuden eri osat on kytketty toisiinsa jo projektin alussa suunnittelusta ja rahoituksesta lähtien.

Nämä kaikki erilaiset mallit kannattaa varsinkin isoimmissa hankkeissa selvittää. Hyötyjä saattavat olla taserasituksen vähenemisen lisäksi se, että kaupungin käyttöön saadaan osaamista ja verkostoja, joita sillä ei ole omassa organisaatiossa.

Lopulta voidaan myös harkita, onko kunnan ydintehtävä omistaa. Osan tarvittavista tiloista ja laitteista voi myös vuokrata tai liisata, niin kuin jo tehdäänkin. Kaikissa investointipäätöksissä nämä tulee laskea vaihtoehtoina.

YHTEENVETO: EDESSÄ KOVA URAKKA

Turulla on edessä valoisa tulevaisuus, kunhan siltä löytyy malttia kasvaa hallitusti ja pitää menot kurissa. Nykymenolla talous ei ole tasapainossa ja Turku jatkaa velkaantumista. Turulla on noin 40-90 miljoonan lisäsopeutustarve riippuen siitä, miten hyvin jo vuonna 2019 päätetty sopeutusohjelma toteutuu.

Noin 50 miljoonan ylijäämä on kunnianhimoinen, muttei mahdoton tavoite. Se edellyttää ennen kaikkea menokasvun hallintaa. Siihen tarvitaan tehtävien suoraa karsintaa eli tärkeimpien priorisointia, vaikuttavuuden parantamista ja tehokkuuden parantamista. Palvelurakenteita tulee uudistaa ja henkilöstö- sekä tilamenot tutkia. Palvelualoitteesta, ulkoistuksista ja digitalisaatiosta löytyy työkaluja. Turun tulee asettaa sitova menorajoite, joka laukaisee automaattisesti menomallitietoimia.

Kilpailutilanteen takia, ja työstä rankaisemisen välttämiseksi, kunnallisveron kiritysten tielle ei pidä lähteä, mutta kiinteistöveroista ja -maksuista voidaan hakea joitain lisätuloja.

Turun talouden johtamisjärjestelmää tulee parantaa. Tiedolla johtamisen edellytykset täytyy nostaa uudelle tasolle ja mittarit ottaa uudistaa menomallitua tukeviksi. Tulee rakentaa kattava kannustinpalkkausjärjestelmä. Taloussuunnitelmalle tarvitaan sitoutuminen heti valtuustokauden alusta.

Turku ei saa investoida itseään allikkoon. Käyttötalouden parantaminen on suurille investoinneille ehdoton edellytys, mutta investointitaakkaa voi hallita myös karsimalla, jaksottamalla ja erilaisilla investointimalleilla. Esimerkiksi elinkaari- tai allianssimalleilla voidaan sekä vähentää taserasitusta että saada hankkeisiin mukaan erityisosaamista.

Talouden kuntoon laittaminen on iso urakka, mutta välttämätön. Vahva ja terve talous ovat hyvinvoivan Turun kulmakivi! ■

Ville Valkonen

LÄHTEITÄ

Pekka Averio, Asko Koskinen ja Eero Laesterä

- *Kuntien talous ja rahoitus*, KAKS – Kunnallissalan kehittämissäätiö, Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2019

Anni Jäntti ja Kaija Majoinen - Kuntajohtaminen 2015

- *suunta, sisältö ja välineet*, Kuntatalon paino, Helsinki 2009

Aki Kangasharju - *Rakentaminen remonttiin*, Nordea, 2018

Jari Vaine - *Esitys: Kuntatalouden näkymät 22.10.2019*, Kuntaliitto

Minnamaria Korhonen, Minna Punakallio, Samuel Ranta-aho,

Jari Vaine ja Reijo Vuorento – *Kunnan talous kuntoon*

- *mutta miten?* Kuntaliitto, Helsinki 2020

Turun kaupunki – *Talousarviot, tilinpäätökset, sopeuttamisohjelma 2019, kaupunginvaltuuston esittelytekstit, Kaupunkistrategia 2029 (hyväksytty kvvalt 16.4.2018)*

Tilastokeskus

Valtiovarainministeriö - *Kuntatalousohjelma 2020*,

Kuusikkokunnat.fi - *Palveluiden kustannusten vertailu -raportit 2019*

TALOUS

TYÖLLISYYS JA MAAHANMUUTTO

Muhis Azizi

Varsinais-Suomessa on tällä hetkellä työvoimapula ja samaan aikaan työttömien osuus on noin 10 %. Näyttää vahvasti siltä, että kehitys tulee jatkumaan tähän suuntaan ja näin ollen tulemme tarvitsemaan lisää käsipareja, eli lisää työvoimaa. On siis havaittavissa kohtaan-to-ongelma työn ja työvoiman välillä, jolloin maahanmuuttajataustaisen työvoiman merkitys korostuu.

Ulkomaalaisten työllisyysluvut ovat kuitenkin olleet koko väestöön verrattuna matalampia ja työttömyysluvut korkeampia. Vuonna 2019 vieraskielisten osuus Turun kaupungissa oli noin 11,4 % ja noin viidennes ulkomaalaisista työikäisistä oli työttömiä. Tästä huolimatta ulkomaalaisten työllisyys on selvästi kohentunut viime vuosina Varsinais-Suomessa. Mutta vaikka onnistuisimme työllistämään valtaosan työikäisestä maahanmuuttajaväestöstä, tulemme silti tarvitsemaan tulevaisuudessa lisää työvoimaa ulkomailta, koska työvoimaa ei tule olemaan riittävästi.

Varsinais-Suomen alueella on selkeästi havaittavissa raju muutos väestörakenteessa. Työikäisten eläkeikä lähenee, syntyvyys vähenee ja vanhusten määrä tulee lisääntymään selvästi. Kun verrataan maahanmuuttajaväestön tämänhetkistä ikärakennetta kantasuomalaisen väestön ikärakenteeseen, on maahanmuuttajaväestö paljon nuorempaa.

Suomalaistaustaisten voimakkaasti laskenut syntyvyys on asettanut maahanmuuton keskeiseksi tekijäksi väestönkasvun lisäämisessä. Ulkomaalaistaustaisten määrän on arvioitu lisääntyvän Varsinais-Suomen alueella yli 1 000 henkilöllä vuosittain, ja määrät tulevat yhä kiihtymään. Hyvänä esimerkkinä Turun kaupungin maahanmuuttajaväestön kasvu, joka on noin 1 % vuodessa.

TURKU – KOTOUTTAMISTYÖN EDELLÄKÄVIJÄNÄ

Vastuu työikäisten kotouttamisesta on kunnilla ja työ- ja elinkeinotoimistolla. Turulla on suuri rooli ulkomaalaisten ja muunkielisten kotouttajana ja se toimii Varsinais-Suomessa eräänlaisena kotouttamistoimen ”päämoottorina”, sillä Turun kotouttamispalveluita hyödyntävät myös alueen naapurikunnat. Kotouttamistoimet Turussa ovat hyvin kattavat ja laajat ja niitä kehitetään jatkuvasti.

Turun kaupunki laatii joka neljäs vuosi uuden kotouttamissuunnitelman, jossa käydään perusteellisesti läpi mm. koulutusmahdollisuudet, kotouttamishankkeet, turvallisuus, lasten ja nuorten opetus ja koulutus, sosiaali- ja terveystal-

velutarpeet, pakolais- ja vastaanottopalvelut sekä paljon muita kotoutumisen edistämiseen ja tukemiseen liittyviä asioita. Kyseisen suunnitelman laatimiseen osallistuvat kaikki maahanmuuton piirissä työskentelevät elimet. On nähtävissä, että verrattuna muihin kaupunkeihin Suomessa, Turku on kotouttamistyön edelläkävijä myös pitkän monikulttuurisen historiansa ansiosta.

Turussa on tarjolla, ehkä liiankin runsaasti työllistymiseen liittyviä palveluja. Työ- ja elinkeinotoimistoon rekisteröitynyt maahanmuuttaja saa opastusta työnhausta, työmarkkinoista ja koulutuksista. Vaihtoehtoina ovat esimerkiksi työvoimapolitiittinen kotouttamiskoulutus, omaehtoinen suomen kielen koulutus, muu koulutus tai työelämä. Varsinais-Suomen alueella toimii kotouttamispalveluiden yksikkö, joka on TE-toimiston alaisuudessa, johon suunnataan vain (3 vuoden) kotouttamisajalla olevat vieraskieliset.

Tämän lisäksi Turussa on paljon työllistymistä tukevia palveluja, jotka ovat kaupungin hallinnoimia, kuten mm. työpiste, maahanmuuttajien osaamiskeskus, infopiste, ulkomaalaistoimisto, kaupungin tulkkikeskus sekä mm. lukuisia maahanmuuttajien työllistymishankkeita. Unohtamatta kolmannen sektorin osallisuutta kotouttamistoimintaan.

KOTOUTUMISEN KOMPASTUSKIVET JA TYÖLLISTYMISEN HAASTEET

Koska väestönkasvu Varsinais-Suomessa tulee tulevaisuudessa olemaan voimakkaasti kasvavan maahanmuuton varassa, on tärkeää tarkastella nykyisten kotouttamistoimiemme toimivuutta. On selvää, että nykyisellä maahanmuuttajaväestön kasvunopeudella tarvitaan päivitettyjä ja tehokkaita kotouttamistoimia. On tärkeää huomioida, että kotouttamistoimien tulisi pysyä mukana maahanmuuton voimakkaassa kasvussa. Pitäisi pystyä mahdollistamaan kotoutuminen myös työn ohella niille, jotka muuttavat työn takia Turkuun sekä asettumispalvelut heidän perheilleen.

Kun maahanmuuttoväestö kasvaa, niin kotouttamisen piirissä oleva maahanmuuttajien määrä kasvaa yhtä lailla, mutta (3 vuoden) kotouttamisajan piirissä työskentelevien henkilötyövuosien määrä ei ole osoittanut kasvua. Oletuksena on, että samalla kapasiteetilla voidaan taata onnistunut kotouttaminen yhä nopeammin kasvavalle maahanmuuttajaväestölle. Tällä hetkellä Turun kaupungilla ei ole resurssipulaa vaan kotouttamistyön organisointi ja priorisointi on kovin hajanaista. Turun kaupungin alaiset kotouttamispalvelut tarvitsevat räätälöityä ohjausta, sillä tällä hetkellä ei ole pätevyyttä havaita

asiakkaiden erilaisia tarpeita. Tämä johtuu osittain siitä, että vastuu kotoutumisen edistämisestä on jaettu usealle toimijalle.

Kotoutumisen yksi ongelmakohta Turussa on asuntopolitiikka, jonka seurauksena tietyllä statuksella maahan tulleet keskittyvät tietyille asuinalueille. Tämä synnyttää eriarvoistumista, joka johtaa segregaatioon. Seurauksena on jälkikasvun sosiaalisen nousun rajoittuminen sekä kaksisuuntainen kotoutuminen.

Tällä hetkellä maahanmuuttajataustainen henkilö suunnataan työelämään aivan liian myöhään, koska kielen oppimiseen panostetaan enemmän, vaikka näiden asioiden tulisi mennä käsi kädessä. Tällöin henkilöllä on myös suurempi riski jäädä ”kannustinloukun uhriksi” ja motivaatio työntekoon surkastuu. Tämän lisäksi ongelmana ovat osa- ja määräaikaisten työsuhteet, vuokratyö, vuorotyö, epätyypilliset työajat eli iltatyö, yötyö, viikonlopputyö ja alityö, joissa on myös vähemmän työtunteja kuin toivottaisiin. Edellä mainitut tekijät ovat tyypillisiä maahanmuuttajien työtä määritteleviä tekijöitä, eli työsuhteet ovat haavoittuvia ja vaikeuttavat henkilön tulevaisuuden suunnittelun.

Ongelma on myös se, että maahanmuuttajille oletusarvoisesti kohdistetaan vain tietynlaisia, yleensä matalapalkkaisia töitä. Sukupuolittunut ajattelu vaikuttaa edelleen maahanmuuttajien työllistämässä ja koulutukseen ohjaamisessa. Esimerkkinä tietyt ammattialat, kuten esimerkiksi hoiva-ala, siivous, kuljetus ja liikenne, logistiikka ja varastotyöt.

Nykyinen sosiaaliturvajärjestelmä ei kannusta väestöä työntekoon. Pahimmillaan etuusjärjestelmä saa työntekijän kokemaan, että työnteko on kannattamatonta. Ei ole esimerkiksi myöskään järjestelmää, mikä vähitellen vähentäisi etuuksien määrää, mikäli henkilö on toistuvasti osallistumatta yhteiskunnan velvollisuuksiin. Motivaatiota ja velvollisuuksia ei vaadita.

Turun kaupungissa tapahtuva pitkäaikaistyöttömien ”tukityöllistäminen”, on tapa saada ihmiset vähitellen takaisin työelämään, mutta se ei houkuttele ihmisiä juurikaan, koska ei kilpaile työttömyysetuuksien kanssa. Tällaista voisi kutsua ”keinotyöllistämiseksi” ja se ei ole kestävä ratkaisu.

Maahanmuuttajien työllisyydestä puhuttaessa keskeiseksi kysymykseksi nousee maahanmuuttajataustaisten naisten työllisyysaste. Maahanmuuttajanaiset ovat pääosin enemmän työttöminä, joten alkukartoituksen jälkeen tulisi tehostaa ohjausta erityisesti heidän kohdallaan.

Työhön ja koulutukseen ohjaamisessa tulisi unohtaa sukupuolittunut ajattelu ja ohjata pidempään kouluttautumiseen sekä naisten että miesten osalta. Koulutukseen ja ammattiin ohjatessa tulisi huomioida tarkemmin maahanmuuttajien henkilökohtaiset tavoitteet ja toiveet. Työelämä ei tule muuttumaan, jos maahanmuuttajat jäävät työelämän ”alimmille portaille”.

TIE VETOVOIMAISEMPAAN JA KILPAILUKYKYISEMPÄÄN TURKUUN

Tulevana syksynä hallitus tulee toteuttamaan hallitusohjelmassaan työllisyys- ja kuntakokeilun, jonka tavoitteena on vähentää laajaa työttömyyttä mm. maahanmuuttajien keskuudessa. Koska Turku on päättänyt lähteä mukaan kyseiseen kuntakokeiluun, nyt on paras hetki alkaa tehostamaan maahanmuuttopalveluita myös Turussa. Kuntakokeilun eräs tavoitteista on myös yhdistää valtion ja kunnan työllisyysprosessit yhteisiksi Turun kaupungissa yhteisen työnjohdon alle. Uskon, että tämän linjauksen kautta voimme tarjota toimivampaa ja kustannustehokkaampaa palveluohjausta Turun kaupungissa.

On myös seikkoja, mitkä vaikeuttavat työn ja työvoiman kohtaamista, ja näitä ovat mm. paikallisten yritysten tietämättömyys ja ennakoasenteet maahanmuuttajien työllistämiseen liittyen. Tämän asian ratkaisemiseksi tarvitsemme ehdottomasti jonkinlaisen vahvan osajan, joka vie oikeanlaista informaatiota monikulttuurisuudesta yrityksille. Kaupunki voisi ottaa roolin yritysten monikulttuurisena neuvojana, ja sitä voitaisiin tarjota esim. ”yrityspakki”-nimellä, jonka kautta tarjottaisiin yrityksille ohjausta ja neuvontaa. Pitää myös muistaa, että integraation tulisi olla molemminpuolista toimiakseen.

Tällä hetkellä suomalainen sosiaaliturva kilpailee työllistymisen kanssa, koska kannustinloukkujen takia työnteke ei ole monellekaan kannattavaa taloudellisesti. Merkittävin syy kannustinongelmiin on vero- ja sosiaalijärjestelmän monimutkaisuus. Yksinkertaisesti sanottuna työnteosta tulisi tehdä kilpailukykyisempää kannustinloukkuihin verrattuna. Pitkällä tähtäimellä ainoastaan työnteolla ja sen kautta saatavilla veroilla voidaan pitää yllä suomalaista hyvinvointijärjestelmää.

Mikäli henkilö ei osallistu yhteiskunnallisiin velvoitteisiin, maksavalla taholla tulisi olla oikeus vähentää yhteiskunnallisia tukia. Tämä vain siinä tapauksessa, jos henkilöllä ei ole erityisiä perusteita työttömyydelleen. Suomessa, kuten Turussakin on valtavasti työttömiä maahanmuuttajia, mutta työvoimaa haetaan kuitenkin ulkomailta. Kannustinloukun purkaminen ja sen tilalle

esim. vastikkeellisen sosiaaliturvan järjestäminen olisi keino työllistää jo täällä asuvia työikäisiä maahanmuuttajia.

MAAHANMUUTTAJIEN ÄÄNI KUULUVIIN

Turku toimii Varsinais-Suomessa edelläkävijänä maahanmuuttoasioissa ja on yksi kolmesta Suomen kasvukohteista. Näin ollen meidän pitää tehostaa palveluitamme jatkuvasti muuttavassa ja kansainvälistyvässä miljöössä. Turkuun pitäisi kehittää palvelumalli, jossa olisi yhteinen tiedonhallintapaikka, joka koostuu useasta eri viranomaislähteestä. Näitä olisivat mm. työllisyyspalvelut, kotouttamispalvelut, lupapalvelut, poliisi, maahanmuuttovirasto, KELA, työ- ja elinkeinotoimisto sekä maistraatti.

Niinkin suuressa kaupungissa kuin Turku on mahdollisuus mahdollistaa kaikki palvelut kokonaisuudessaan yhden katon alle. Siksi tulisi pyrkiä siihen, että saataisiin yhtenäistettyä ”päävaltimot”, eli kerätä virkamiehiä eri elimistä saman katon alle. Yhden luukun palvelumalli edellyttää selkeän lainsäädännön kokonaisuutta, jonka kautta kaupunki sekä asiakkaat hyötyvät molemminpuolisesti. Kyseinen palvelumalli on samalla kustannustehokas ja turvallinen sekä helpottaa asiakkaan asiointia ja ”yhden luukun” -periaatteen toteutumista.

Turun kaupungin alaisilla, useilla kotouttamisorganisaatiolla on sama toimenkuva, mutta nyt tarvitaan moninaista tietämystä, sillä maahanmuuttajien taustat ovat monenkirjavia. Näin ollen tehostetun palvelumallin kautta välttäisiin päällekkäisen työn tekemiseltä ja voitaisiin kohdistaa voimavaroja hyödyllisesti.

Yhteenvetona todettakoon, että mikäli haluamme toimivaa ja tehokasta kotouttamista, maahanmuuttajien ääntä pitää kuunnella ja ottaa heidät rohkeasti mukaan kotouttamistyöhön. On äärettömän tärkeää hyödyntää maahanmuuttajien osaamista kaupungin maahanmuuttoasioissa esimerkiksi suunnittelu- ja asiantuntijatehtävissä. Onhan myös sanonta: ”Jokainen pulma sisältää oman ratkaisunsa avaimen.” ■

Muhis Azizi

TALOUS

POLIITTISEN VAIKUTTAMISEN PITKÄ OPPIMÄÄRÄ

Olli A. Manni

Politiikka määritellään yhteisten asioiden hoitamiseksi. Poliittisella päätöksenteolla pitää olla päämäärä, tarkoituksena ei ole vain tehdä yksittäisiä päätöksiä. Äänestäjien pitää tietää minkälainen ideologia puolueilla on ja millä tavoin pyritään huolehtimaan kansalaisten tarpeista.

Demokratiassa ei ole yleensä mahdollista toteuttaa puhtaasti omia tavoitteita, vaan on kyettävä tekemään kompromisseja. Kaiken vastustaminen tai mahdottomat lupaukset saattavat tuoda ääniä, mutta eivät johda mihinkään. Kunniakas häviäminen äänestyksissä ei ole järkevää. Parempi on laiha sopu kuin ei mitään.

MITEN MINUSTA TULI PORVARI?

Lähdin mukaan poliittiseen toimintaan yli 50 vuotta sitten. Silloinen ympäristö opiskelijapiireissä ei oikein antanut muuta mahdollisuutta. Valitsin kokoomuksen kahdesta syystä. Ensinnäkin en voinut hyväksyä stalinistien toimintaa, enkä vaatimusta yhteiskunnan kaiken kattavasta holhouksesta. Minulle yksilönvapaus ja -vastuu oli välttämättömyys.

Marxilaisuuden vastustamiseksi piti olla myös aatefilosofiaa. Tutkittiin Popperia ja Darendorfia. Pidettiin arvossa ihmisen oikeutta olla eri mieltä asioista. Aatteella oli merkitystä, oli kunnia kantaa ”OLE PORVARI” -merkkiä. Valitettavasti aatteellinen keskustelu vähitellen laimeni. Viimeistään sen jälkeen, kun kokoomus pääsi hallitukseen, huomio kiinnittyi valtion asioiden hoitamiseen. Nykyisenä hektisenä someaikana ei olisi pahitteeksi miettiä vähän pidempään, mihin suuntaan haluamme yhteiskunnan kehittyvän.

Toinen syy liittymiseeni oli Juha Vikatmaa. Minut kirjaimellisesti haettiin asunnolta ”Juffen Rinkiin”. Hiukan ummehtunutta puoluetta lähdettiin urakalla uudistamaan. Pitkään kokoomuksella oli Varsinais-Suomessa kaksi kansanedustajaa: toinen Turusta ja toinen maaseudulta. Siihen kannatus riitti, eikä enempää odotettu.

Juha Vikatmaan vaalikampanja lähti hakemaan uusia äänestäjiä, erityisesti nuoria. Vaalityö tehtiin uudella tavalla. Luotiin verkostoa, joka haki ihmisiä tarvittaessa kotoa, kuten minutkin. Jokaisessa kunnassa kaivettiin esiin kaikki potentiaaliset kannattajat. Vaalitoimistossa oli valtava pöhinä, soitettiin puheluita, lähetettiin kirjeitä ja puhuttiin politiikasta. Tältä pohjalta on myöhem-

minkin tehty onnistuneita kampanjoita. Tuloksena oli 10 000 ääntä, pääosin uusilta äänestäjiltä. Kokemus oli väkevä ja monet meistä ovat mukana vieläkin.

JÄRJESTÖN MERKITYS

Kokoomusjärjestön kehittäminen oli kannatuksen kasvun perusta. Uusia yhdistyksiä perustettiin ja jäseniä hankittiin. Piiritoimistossa oli paljon väkeä ja työtä tehtiin melkein urakalla. Kokoomuksen täyttäessä 70 vuotta piirillä oli 125 jäsenyhdistystä ja jäsenmäärä ylitti 10 000 rajan. Varsinais-Suomen Kokoomuksella oli vahva asema puolueessa.

Kasvavan kannatuksen myötä Turkuun syntyi porvarienemmistö 1976. Kokoomus oli johtava puolue ja järjestöväki oli innokkaasti mukana vaalityössä. Järjestötyön merkitys valitettavasti väheni kokoomuksen päästyä hallitukseen. Ajan henki alkoi myös olla toinen, eikä puoluejäsenyyttä enää arvostettu entisellä tavalla. 1970- ja 80-luvulla liittyneet jäsenet taitavat vieläkin muodostaa järjestön rungon. Nyt olisi viimeinen hetki uudistaa järjestelmää. Jäsenten ja kannattajien rajaa on mietittävä uudella tavalla.

Pienissä kunnissa on yleensä vain yksi kokoomusyhdistys, joka vastaa Kokoomuksen toiminnasta ja pystyy vaikuttamaan suoraan kunnan päätöksiin. Suurissa kunnissa, kuten Turussa, on useita yhdistyksiä, jolloin vaikuttaminen on haasteellisempaa. Tilannetta on koetettu parantaa perustamalla ”katto-organisaatioiksi” kunnallis- tai aluejärjestöjä. Turussa yhdistykset voivat saada edustajansa aluejärjestön hallitukseen ja hallituksen jäsenillä on oikeus osallistua myös valtuustoryhmän kokouksiin.

Mielekkään toiminnan tarjoaminen yhdistystasolla on vaativaa. Isoimmat yhdistykset pärjäävät kohtuullisesti, mutta pienet ovat vaikeuksissa. Yhdistyksiä pitää kannustaa yhteistyöhön, jotta tilaisuuksiin saadaan enemmän väkeä. Järjestökentän rakennetta on kuitenkin uudistettava nopeasti. Tärkeintä on saada kaikki se asiantuntemus ja työhalu, joka jäsenistä löytyy, puolueen käyttöön.

PÄÄTÖKSENTEKO TURUSSA

Vuoden 1976 vaalien jälkeen Turussa päätökset syntyivät jonkin aikaa ei-sosialistisen enemmistön yhdessä päättämällä tavalla. Seuraavalla vuosi-

kymmenellä linja alkoi määräytyä kokoomuksen ja sosiaalidemokraattien neuvottelujen pohjalta. Luottamuspaikkajaon lisäksi sovittiin erikseen yksittäisistä merkittävistä asioista. Myöhemmin päädyttiin tekemään niin sanottu Turku-sopimus, johon muillekin puolueille oli mahdollisuus liittyä ja siten vaikuttaa sen sisältöön.

Turku-sopimuksella määriteltiin valtuustokauden tavoitteille raamit helpottamaan päätöksentekoa ja valmistelijoiden työtä. Sopimuksen ulkopuolelle jääneet eivät tietenkään olleet tyytyväisiä – eivätkä kaikki sopimusryhmien valtuutetutkaan pitäneet siitä, ettei sooloilua vaikeissa asioissa hyväksytty.

Kaupungin kehittämisen kannalta Turku-sopimus on kiistatta tuonut hyviä tuloksia, ja talouskin on pystytty pitämään tasapainossa. Kokoomuksen ja sosiaalidemokraattien lisäksi kannatustaan lisänneet vihreät ovat tulleet selkeämmin kolmanneksi kumppaniksi 2010-luvulla. Käytännön asioiden lisäksi pohdittiin johtamisjärjestelmän uudistamista. Asioiden määrä kasvoi jatkuvasti ja politiikkojen mahdollisuus perehtyä materiaalin alkoi olla haasteellista. Silloin jo harkittiin mahdollisuutta siirtyä pormestarijärjestelmään. Päädyttiin kuitenkin siihen, että kaupunginhallituksen puheenjohtajasta tulee päätoiminen ja hän johtaa kaupungin poliittista prosessia. Myös kaupunginhallituksen varapuheenjohtajien asemaa vahvistettiin. Hallituksen puheenjohtajasta tuli melkein pormestari, mutta hänellä ei ollut suoraa esimiesasemaa virkakuntaan.

Turun johtamismalli on ollut toimiva, mutta tyytymättömyyttä on herättänyt kokoomuksen vallan suuruus kaupunginhallituksen puheenjohtajan ja kaupunginjohtajan ollessa kokoomuslaisia. Tulosten kannalta merkittävää on ollut se, miten kaupunginjohtajan ja kaupunginhallituksen puheenjohtajiston henkilökemiat toimivat. Omat kokemukseni kaupunginhallituksen puheenjohtajana olivat hyvin positiiviset.

Viime kunnallisvaalit muuttivat Turun voimasuhteita. Yhteisestä sopimuksesta tuli melkein kirosana ja mediakin riemuitsi valtuutettujen uudesta vapaudesta. Arki tuli eteen aika nopeasti. Päätöksenteosta tuli arvaamatonta ja talousluvut heikkenivät. Vähitellen useimmat myönsivät, ettei näin voi jatkaa. Tämän seurauksena valtuusto päätti pormestarijärjestelmään siirtymisestä. Kokoomuskin hyväksyi ratkaisun, koska mallissa tehdään todella tiukka sopimus, jonka pohjalta pormestari ohjaa valmistelua ja päätöksentekoa.

VIRKAMIESTEN JA LUOTTAMUSHENKILÖIDEN SUHDE

Mielenkiintoista on arvioida virkakunnan ja luottamushenkilöiden suhdetta eri tilanteissa. Olen ollut pitkään luottamustehtävissä, mutta onneksi olen saanut olla myös johtavana virkamiehenä. Tältä pohjalta pystyn arvioimaan kaupungin päätöksentekoa ”aidan” molemmilta puolilta. Virkamiehet ovat usein tehtävissään pitkään, kun taas päättäjät valitaan kerrallaan neljäksi vuodeksi.

Surullista on se, että epäillään virkavalmistelua. Väitetään valmistelijan jopa valehtelevan, kun esittely ei ole oman mielen mukainen. Todellisuudessa jokainen virkamies pyrkii tekemään työnsä parhaalla tavalla. Päättäjillä on kuitenkin oikeus ja jossain tapauksissa velvollisuus esittää kritiikkiä ja olla eri mieltä esittelijän kanssa. Loukkaava käytös ei voi tietenkään olla sallittua. Toisaalta valmistelijan ei pidä myöskään loukkaantua kritiikistä. Hyvä valmistelija pyrkii ennakkoon selvittämään, minkälainen esitys on poliittisen enemmistön hyväksyttävissä.

Demokratian pitäisi toimia siten, että päättäjät selvästi määrittävät päämäärän ja valmistelu tapahtuu siltä pohjalta. Ellei linjakasta ohjeistusta pystytä antamaan, niin virkamiehet toimivat parhaaksi näkemällään tavalla. Järjestelmä toimii kuten ennenkin, mutta tarpeellisia uudistuksia on turha odottaa.

SUOMALAISEN DEMOKRATIAN VOIMA

Suomalaisissa kunnissa on harvoin millään puolueella yksin enemmistöä. Olemme oppineet tekemään yhteistyötä ja pitämään erimielisyydet asioista erillään ihmissuhteista. Lautakunnan jäsenet ovat hyvinkin voineet mennä viettämään yhteistä iltaa, vaikka kokouksessa onkin ollut tiukkaa erimielisyyttä. Meillä vaalikampanjoissakin vältetään henkilöön menevää loanheittoa. Surullisena katson esimerkkejä maailmalta. Yhdysvalloissa pääpuolueiden edustajat suorastaan vihaavat toisiaan. Miten voi maailman johtava valtio toimia järkevästi siltä pohjalta?

YHTEISTYÖ JA JOHDONMUKAINEN POLITIIKKA TUO TULOKSIA

Turussa on kaupungin kehittämistyötä tehty pääosin kokoomuksen johdolla. Kaupunkikuvaa on systemaattisesti parannettu. Aurajoesta on tehty kaupun-

kilaisten olohuone ja matkailijoiden suosikki, valaistuksineen ja siltoineen. Kupittaalalle on luotu kasvava tiedekeskus, joka tuottaa uusia innovaatioita ja hyvinvointia koko Suomelle. Kaupunki tekee poikkeuksellisen laajaa yhteistyötä korkeakoulujen ja elinkeinoelämän kanssa. Turku on historiallinen kulttuurikaupunki, joka nousi uuteen kukoistukseen kulttuuripääkaupunkivuoden myötä. Meillä on huippuravintoloita ja Logomo on osoittautunut menestysseksi. Turku on viihtyisä opiskelukaupunki, jossa opiskelijoiden asuntotilannekin on pidetty kunnossa.

Kaupunkisuunnittelu turvaa monipuolisen asumisen ja viihtyisän ympäristön. Kakolan vankila-alueen uudistunut ilme on melkoinen kruunu Turun kehitykselle. Kiitos siitä suuren riskin ottaneelle yrittäjälle. Olemme myös huolehtineet elinkeinoelämän tarpeista ja erityisesti varmistaneet, että telakalla on mahdollisimman hyvät toimintaedellytykset.

Jatkuvasti kuulee, ettei mitään tehdä päästöjen saattamiseksi kuriin. Väite on erikoinen, kun mietitään mitä kaikkea Turussa on tehty. Olemme toteuttaneet Kakolan jätevedenpuhdistamon, jossa on lämmön täydellinen talteenotto. Kyseessä on yksi merkittävimmistä ympäristöteoista Suomessa. Turku Energia on vähentänyt merkittävästi päästöjään ja Turun Seudun Energiatuotannon kaukolämpöä tuottava energialaitos on melkein päässyt fossiilista polttoaineista. Sähköä tuotetaan omalla vesivoimalla ja tuulivoimaa lisäämään.

Olemme uudistaneet myös joukkoliikenteen. Föli saa kiitosta ja kilpailun kautta linja-autokanta on pudottanut päästöjään murto-osaan aiemmasta. Jätehuolto on viidessätoista vuodessa kokonaan muuttanut luonnettaan: kaatopaikoista on käytännössä luovuttu ja kierrätys toimii.

TALOUDELLINEN VASTUU ON KANNETTAVA JATKOSSAKIN

Työ kaupungin kehittämiseksi on kantanut hedelmää. Kaupunki on kasvanut vahvasti jo kymmenen vuotta. Kehityksen ennustetaan jatkuvan. Pilviä on silti taivaalla. Kuntatalouden, myös Turun, näkymät ovat hyvin epävarmat. Investointeja on tehtävä harkitusti ja päättäjien pitää huolehtia siitä, että talous kestää ja velkaantuminen pysyy kohtuullisena.

Turun tulevaisuuden rakentaminen edellyttää laajaa poliittista yhteistyötä. Tämä onnistuu vain tunnistamalla ongelmat, jotka päätöksentekoon liittyvät. Kannattaa pitää muistissa, miksi on onnistuttu tai epäonnistuttu aikaisemmin.

Välillä on ollut taloudellisesti hyviä aikoja, jolloin on ollut helppo tehdä päätöksiä. Joskus taas, kuten 90-luvun alussa, on ollut pelkkää kurjuutta tarjolla. Turulla on hyvät edellytykset jatkossakin olla menestyvä kasvukeskus. Tulevaisuuteen pitää panostaa, mutta kohtuuttomia laskuja ei seuraaville päättäjäpolville pidä jättää. ■

Olli A. Manni

TURKU VOI PÄIHITTÄÄ WIENIN

Petteri Orpo

Oletko huomannut, että usein kun kirjoitetaan kaupungeista ja niiden kasvusta on jutun kuvituksena korkeita ja kiiltäviä pilvenpiirtäjiä? Minun on vaikea samaistua näihin kuviin, sillä valtaosa Suomen kaupungeista näyttää varsin erilaisilta.

On toreja, vanhoja puutaloja, betonikerrostaloja, lähiöostareita, kosteuskorjausta odottavia kouluja ja tehostetun palveluasumisen yksiköitä, joissa vierailemme mummujen ja vaariemme luona. Kaupunkeihin johtavien teiden varsilla on prismoja ja sittareita. Korkean ja kiiltävän sijaan suomalainen kaupunki on profiililtaan matala ja joskus kiillotuksen tarpeessa. Useimmiten se on kuitenkin toimiva ja turvallinen.

Lähes 75 prosenttia suomalaisista asuu kaupungeissa ja niitä ympäröivissä seutukunnissa. Kaupungistuminen on maailmanlaajuinen ilmiö. Se ei ole mielpidekysymys, vaan tosiasia. Kaupungistuminen ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kaikki ihmiset ja palvelut kasaantuisivat pääkaupunkiseudulle. Keskittymistä tapahtuu kaikilla alueilla ja sen tuloksena on erikokoisia keskittyviä.

Kehitys eriytyy paitsi maakuntien ja kaupunkien välillä, mutta myös niiden sisällä. Esimerkiksi varallisuuserot ovat pääkaupunkiseudun ja muun Suomen välillä kasvaneet, mutta varallisuus on jakautunut pääkaupunkiseudun sisällä vielä epätasaisemmin kuin koko maassa. Myös terveyserot eri alueiden välillä ovat merkittävät: Pohjois- ja Itä-Suomessa sairastetaan enemmän kuin Etelä- ja Lounais-Suomessa.

Pysäyttävimmän ennusteen mukaan vain kasvukolmion eli pääkaupunkiseudun sekä Turun ja Tampereen seutujen väkimäärä kasvaisi vielä 20 vuoden päästä. Muualla Suomessa väkimäärä vähentyisi tulevaisuudessa entisestään. Tulos on hätkähdyttävä. Kun väestönkasvu keskittyy, myös palvelujen tarve keskittyy kasvaviinupunkeihin. Se tarkoittaa entistä suurempia paineita tuottaa riittävästi palveluita kasvavan mutta myös ikääntyvän väestön tarpeisiin.

Jotta Turku voi kasvaa kestävästi, meidän on huolehdittava siitä, että olemme houkutteleva kaupunki työntekijöille ja yrityksille. On löydettävä keinoja, jotta yhä useampi turkulaisesta korkeakoulusta valmistunut löytäisi meiltä tai lähi-alueilta töitä. Kaupungin sisäistä eriytymiskehitystä on kyettävä hidastamaan. Turun ei pidä verrata itseään suomalaisiinupunkeihin, vaan asettaa rima vieläkin korkeammalle. Maailman parhaimpien kaupunkien listoilla profiililtaan kaikista korkeimmat ja kiiltävimmät kaupungit eivät välttämättä ole

ykkössijalla. Kaupunkeja arvioidaan niiden vakauden, terveyspalvelujen, kulttuurin ja ympäristön, koulutuksen ja infrastruktuurin mukaan.

Kahtena vuotena peräkkäin maailman asuttavin kaupunki on ollut Itävallan pääkaupunki Wien. Saatan olla puolueellinen, mutta Turkua voi hyvin verrata Wieneriin. Kaupungin läpi virtaa joki, jolla on ollut valtava merkitys kaupungin kehitykselle. Sen rannoilla on kulttuuria ja elämää. Turussa on omaleimaisia ravintoloita, kaikille avoin arkkitehtonisesti upea kirjasto, sekä helposti saavutettavat palvelut ja kaupunginosat.

Merkittävän osan kaupungin vetovoimasta muodostavat työllistymismahdollisuudet, palveluiden laatu ja saavutettavuus, asunnot sekä hyvät liikenneyhteydet. Kun onnistumme parantamaan entisestään kaikkia näitä, Turku voi kasvaa kestävästi. Me voimme päihittää Wienerin, kun uskomme siihen itse. ■

Petteri Orpo

JOHTOPÄÄTÖKSET: KAUPUNGIT KORONAN JÄLKEEN

Sini Ruohonen

Kädessäsi tai ruudullasi on kirja, jossa on visioitu Helsingin, Oulun, Tampereen, Turun tai Vantaan tulevaisuutta. Teokset toimivat matkappaina Suomen suurimpiin kaupunkeihin. Viiden kirjan sarjana ne avaavat ainutlaatuisen näkymän suomalaisen kaupunkipolitiikkaan historiallisena vuotena 2020.

Kuten saatesanoissa todettiin, lähes kaikki kirjoitukset laadittiin juuri ennen koronan aiheuttamaa yhteiskunnallista mullistusta. Tekstit eivät kuitenkaan ole vanhentuneet kevään edetessä – päinvastoin. Ne osoittavat, kuinka kestäväällä pohjalla kirjoittajien ajattelu kotikaupunkiensa tulevaisuudesta on.

Yli 50 kirjoittajan näkemyksistä on syntynyt tämä johtopäätösluku, joka on kaikkien kirjojen yhteinen.

MITÄ ON KAUPUNKIPOLITIikka? MIKÄ ON KAUPUNKIVISIO?

Keskustelemme kaupunkipolitiikasta usein valtiontason näkökulmasta. Lainsäädäntö ja valtionosuuksien jako asettavat toki selkeät raamit sille, mitä kaupungeissa tehdään. Mutta paljon myös jää oman harkinnan varaan; millaisiin palveluihin panostetaan, miten houkutellaan yrityksiä, mihin investoinnit kohdennetaan ja kuinka talousvastuuta kannetaan?

Kaupungeissa toteutetaan liikkumisen ratkaisuja, tuotetaan kasvatusta ja koulutusta, huolehditaan terveydestä, rakennetaan uutta, korjataan vanhaa ja luodaan lukemattomia vapaa-ajan mahdollisuuksia.

Kaupunkipolitiikka pitäisi nähdä yhteiskunnallisena vaikuttamisena, jota tehdään kaupungeissa. Usein myös koko kaupunkiseudulla. Eikä pelkästään valtuustoissa tai lautakunnissa, vaan myös yhdistyksissä ja yhteisöissä, yrityksissä ja korkeakouluissa. Unohtamatta kansallisia ja kansainvälisiä verkostoja.

Kaupunkivisioiden tekemiseen pitäisikin osallistua poliittisten päättäjien ja virkavalmistelijoiden lisäksi pitkä lista muitakin toimijoita. Toivottavasti kirjat rohkaisevat osallistumaan visiointiin. Ehkä joku myös innostuu lähtemään mukaan politiikkaan.

MEGATRENDIEN MERKITYS KASVAA

Kaupungit kilpailevat kasvusta. Vain kasvavat kaupungit ja kaupunkiseudut pystyvät vastaamaan siitä, että palvelut toimivat ja kehittyvät tulevaisuudessakin. Onnistumista mitataan asukkaiden määrällä ja tyytyväisyydellä, yritystoiminnan ja työllisyyden luvuilla ja esimerkiksi yliopiston houkuttelevuudella. Pärjätäkseen kansallisessa ja kansainvälisessä kilpailussa, kaupungin on oltava vetovoimainen, elinvoimainen ja pitovoimainen.

Kilpailussa menestyminen on aina suhteellista – mikä kaupunki pärjää paremmin kuin toinen? Koronan myötä kilpailutilanne on kuitenkin kaupungeille sama jopa globaalisti. Ensín nyt kevään ja kesään 2020 akuutissa poikkeustilassa. Hetken päästä myös talouskriisin selättämisessä.

Myös megatrendit ovat globaaleja. Useimmissa länsimaissa tulevaisuuden mahdollisuudet ja haasteet kietoutuvat samoihin virtauksiin. Kaupungistuminen, digitalisaatio, väestön ikääntyminen ja kestävä kehitys vahvistuvat koronan aikana ja sen jälkeen.

Miltä kaupunkien visiot näyttävät megatrendien valossa?

KAUPUNGISTUMINEN – MISTÄ VETOVOIMA SYNTYY?

Kaupungeista löytyy työtä ja toimeliaisuutta, joten ne houkuttelevat ihmisiä ja yritystoimintaa. Saavutettavuus, verkostot, osaamispääoma ja alustatalouden mahdollisuudet ovat kaupunkien vahvuuksia. Koronan aiheuttama poikkeustila on osoittanut innovaatioiden merkityksen. Taantumasta nousemiseksi tarvitaan uutta liiketoimintaa, uusia toimintamalleja.

Teija Ruokamo kiteyttää kaupungin omaleimaista historiaa ymmärtäen *Huomisen Oulu* -kirjassa, mistä kaupungin kasvustrategia syntyy: ”Nyt emme vie tervaa vaan osaamista, palveluita ja innovaatioita.”

Kaupungistumisen ydintä on osaamisen keskittyminen – puhutaan osaa-misklustereista, joissa on huomioitu alueelliset erityisvahvuudet. Tripla Helix -mallissa kaupungin, korkeakoulujen ja yritysten yhteistyö on tiivistä ja vaikuttavaa.

Osaaminen perustuu lasten ja nuorten koulutukseen. Kasvatustyön ja opetuksen merkitys nousevat esiin kaikissa kirjoissa. Leena Kostiainen perustelee *Menestystä Tampere* -kirjassa erinomaisesti, kuinka resurssit tulisi kohdentaa univessaaleihin peruspalveluihin, joita ovat neuvolat, varhaiskasvatus ja peruskoulu. Niiden kautta saavutetaan kaikki ikäluokan lapset ja nuoret.

Kaupunkien vetovoimaisuus syntyy myös mahdollisuudesta voida hyvin. Ulkoilua, liikuntaa, kulttuuria ja tapahtumia. Kaupungit mahdollistavat asukkailleen ja matkailijoille kiinnostavaa tekemistä ympäri vuoden. Millaisia palveluja tarvitaan? Miten resursseja lisätään uusilla kumppanuuksilla yritysten ja järjestöjen kanssa?

DIGITALISAATIO – VALLANKUMOUKSELLINEN VOIMA

Digiloikkaa on koronan myötä otettu kouluissa ja monissa vapaa-ajan palveluissa – välttämättömyydestä on tullut hyve. Toivottavasti poikkeustila on ponnahduslauta uudenlaiseen toimintakulttuuriin. Onnistunut digitalisaatio parantaa palvelujen saatavuutta ja tuo kustannussäästöjä.

Jouni Markkanen kirjoittaa *Menestystä Tampere* -kirjassa erittäin osuvasti muun muassa siitä, miksi pdf-dokumentit tulisi julkishallinnossa kieltää. Ja mitä tulisi niiden tilalle. Muutosvastaisuus on hallinnon perusvirtaus, jonka korjaaminen on poliitikkojen tehtävä.

Digitalisaatio vaatii hallinnolta monialaisuutta. Kuinka kaupunkien organisaatiot matriiseineen taipuvat siihen, että toimialojen välillä tieto liikkuu ketterästi? Miten järjestelmähankintoihin saadaan riittävää osaamista? Osataanko tunnistaa se, että IT-ala kehittyy nopeammin kuin mikään muu sektori?

Yritykset ovat monesti julkishallintoa ketterämpiä. Monet yritysmaailmasta kuntapolitiikkaan nousseet ihmettelevät hallinnon hitautta ja kankeutta. Esimerkiksi lean-mekanismien hyödyistä kaupungin toiminnoissa kertoo osuvasti Mia Nygård *Helsinki* -kirjassa.

Usein saa kuulla, kuinka verkkopalvelujen rinnalla tulee ylläpitää fyysisiä asiointimahdollisuuksia tasavertaisuuden nimissä. Poikkeustilan jälkeen on kriittisesti arvioitava kaikki paperiset palvelumuodot ja lopetettava niistä ne, jotka todistetusti hoituvat yhtä lailla ellei jopa paremmin digitaalisissa ympäristöissä. Palvelupisteissä tulee olla päätelaitteet ja opastusta tarvitsijoille.

Koulujen opetuksen muuttuminen lennossa verkkovälitteiseksi on ollut taidon näyte kaupungeilta. Ne ovat toimenpanneet sutjakkaasti sen, mitä valtiovalta on edellyttänyt. Jo hyvän aikaa on esitetty, että etäopetus mahdollistaisi nykyistä laajemman ainevalikoiman kouluissa. Kevät etäkouluissa osoitti, että valmiudet ovat jo olemassa.

VÄESTÖN IKÄÄNTYMINEN

Väestön ikääntyminen asettaa monenlaisia vaatimuksia niin palveluille, liikku miselle kuin asumiselle. Seniorit tulisi nähdä myös toimintakykyisinä yhteis kunnallisina osallistujina, koska monesti eläköitymisen jälkeen on vielä useita vuosia mahdollisuuksia osallistua järjestötoimintaan tai muuhun työhön yhteiseksi hyväksi. Kaupungeissa toimeliaisuuteen on paljon mahdollisuuksia.

Korona ei sinänsä vaikuta ikääntymisen trendiin, mutta ei myöskään poista tätä koko väestöä kohtaavaa uutta tilannetta. Ikääntymisestä syntyy lisäänty vien tarpeiden rinnalla myös ns. poisvalintojen ja muuntautumisen vaade. Kun syntyvyys laskee ja lapsia on vähemmän, päiväkoteja ja kouluja pitää karsia. Kasvavissa kaupungeissa tilanne on toki helpompi kuin muissa kunnissa.

Helsinki-kirjassa Seija Muurinen ja Sirpa Asko-Seljavaara pohtivat, kuinka nyt nousussa olevat trendit ovat itseasiassa uusvanhoja ja sopivat hyvin ikäihmi sille: yhteisöllisyys ja kiertotalous ovat tuttuja elämäntapoja vuosikymmenten takaa.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen merkitys hyvinvointiyhteiskunnan selkärankana on konkretisoitunut koronakeväänä. Hoidon resurssointi, henkilökunnan riit tävyys, sairaanhoitopiirien rooli ja kaupunkien oman toiminnan merkitys ovat kaikki nousseet uutisoinnissa nyt esiin.

Kun sote-uudistusta valmistellaan, tulee kaupunkien näkemykset ottaa huomioon. Miten kaupungeissa tehtävä ennaltaehkäisevä työ hyvinvoinnin eteen otetaan huomioon sote-rahoituksessa? Millainen järjestelmä on asiak kaan kannalta sujuva ja samalla kustannustenjaon näkökulmasta oikeuden mukainen? Mitä heikkouksia ja vahvuuksia korona on nykymallissa tuonut esiin? Ainakin sen, että sote-alan korkean tason asiantuntijuutta löytyy muual takin kuin valtion virastoista. Tätä joukkoa tulisi kuunnella tarkoin.

Pentti Huovinen antaa konkreettiset eväät sote-uudistuksen toteuttamiselle suurimmissa kaupungeissa Ainutlaatuinen Turku -kirjassa. Ikääntyvien palvelutarpeen arviointi on avainasemassa siinä, että palvelut kohdentuvat oikein ja oikea-aikaisesti ja että niitä voidaan myös mallintaa ja ennakoida, mikä tuo kustannussäästöjä.

Sote-uudistus kytkeytyy vahvasti väestön ikääntymiseen ja myös kaupunkien roolin kasvamiseen. Ratkaisu vaikuttaa oleellisesti niin asukkaiden hyvinvointiin, palvelujen tasoon ja saatavuuteen kuin myös kaupunkien budjetteihin.

KESTÄVÄ KEHITYS

Kestävässä kehityksessä kaupungit ovat edelläkävijöitä. Siinä missä EU:n direktiivit ja ympäristölainsäädäntö muuttuvat hitaasti, kaupungeissa toteutetaan kunnianhimoista ilmastopolitiikkaa. Julkinen keskustelu osoittaa, kuinka ympäristövastuullisista ratkaisuista syntyy usein aluepoliittisia kysymyksiä, on kyse sitten yksityisautoilusta tai teollisuudesta. Kaupunkien sisällä tällaista ristiriitaisuutta ei pitäisi olla.

Strategisesta ja kokonaisvaltaisesta johtamisesta ilmastoasioissa kirjoittaa kaupunkiyhtiöiden osalta helsinkiläinen Matti Parpala. Kaupunkipolitiikkaa ei esimerkiksi pääkaupungissa tehdä suinkaan vain valtuustossa – kaupunkikonserniin kuuluu yli 140 yhtiötä tai yhtiön kaltaista yksikköä. Parpala pohtii aiheellisesti, miten kaupungin poliittinen tahto esimerkiksi ilmastomuutostyössä siirtyy onnistuneesti yhtiöiden toimintaan.

Joukkoliikenne nähdään tärkeänä ympäristöratkaisuna ja se on toki laajemminkin kaupungistumistrendin ytimessä. Ympäristönsuojelun lisäksi sujuva joukkoliikenne vapauttaa kallisarvoista aikaa yksityisautoilusta muuhun tekemiseen, kuten Sami Kanerva toteaa *Uudistuva Vantaa* -kirjassa. Samasta aihepiiristä kirjoittaa erittäin osuvasti *Huomisen Oulu* -kirjassa Niilo Heinonen.

Kestävä kehitys on kaavoitusta ohjaava ajattelutapa muunkin kuin liikenteen osalta. Korkea ja tiivis rakentaminen nähdään tehokkaana kaupunkitilan käytönä ja myös myönteisenä ympäristöratkaisuna, kun viher- ja virkistysalueita jää riittävästi ihmisten käyttöön.

Kaupunkien välisessä yhteistyössä ja kilpailussa ympäristöajattelu on myös imagotekijä. Ei ole sattumaa, että hiilineutraaliustavoitteet on asetettu Turussa vuoteen 2029 ja Tampereelle vuoteen 2030.

Yksi näkökulma kestäväan kehitykseen on kaupungin luonto ja sen tarjoamat virkistytymismahdollisuudet – aihe, joka jää usein vähälle huomiolle. Korona-aikana ihmiset ovat tutustuneet lähimetsiin ja ulkoilureitteihin. Ympäristöteko vailla vertaa. Millaisia luontoelämyksiä kaupunkilaiset kaipaavat? Monille ainakin puhdas meri ja puhtaat vesistöt ovat ensiarvoisen tärkeitä.

Luonnon kasvavasta merkityksestä hyvinvoinnille visioivat esimerkiksi vantaalainen Otso Kivimäki, turkulainen Ville Laakso ja oululainen Kati Jurkka. Heillä kaikilla on esittää myös konkreettisia ehdotuksia luonnon ja luontoelämyksien parantamiseksi.

ENTÄ TALOUS?

Kuntatalouden ongelma on perustavanlaatuinen ilman koronavirusiäkin; valtio säättää kunnille lisää lakisääteisiä tehtäviä tai vähintään suosituksia antamatta niille riittävästi lisää rahoitusta. Korona pahentaa tilannetta. Hallituksen rajoitus- ja hoitotoimenpiteiden lasku on tulossa pitkälti kaupunkien maksettavaksi.

Valtio auttaa talousvaikeuksissa jotenkin, mutta kaupungeille jää tehtäväksi niin sopeutuksia kuin elvyttäviä toimenpiteitä.

Taloussaiheet pohdinnat kirjoissa osoittavat, ettei kaupunkien talous ole oikein tähänkään saakka ollut riittävän kestävällä pohjalla. Suunnitelmallisuutta vastuulliseen taloudenhoitoon tarvitaan entistä enemmän – säästölistat pitenevät ja investoinneista tulee entistä harkitumpia.

SOPEUTUKSIA – JUUSTOHÖYLÄLLÄ VAI KOHDENNETUSTI?

Jos siis tähän asti on ollut huoli kuntataloudesta, kaupunkien velkaantumisesta, kestävyysvajeesta ja veronkorotuspaineista, on koronan myötä tilanne vieläkin haastavampi.

Sen lisäksi, että koronasta tulee kuntien maksettavaksi merkittävä sote-lasku, myös tuloja jää saamatta; liikunta- ja kulttuuripalvelujen käytön pysähtyminen, joukkoliikenteen supistuminen, tapahtumien peruuntumisen myötä syntynyt kassavaje ja yritystoiminnan hiipuminen lomautuksineen aiheuttavat merkittävän kassavajeen.

Kaupungeissa on tehtävä valintoja talouden sopeuttamiseksi. Miten tehdä säästöt oikeudenmukaisesti ja vaikuttavasti?

Yleensä poliittinen sopu löytyy helpommin, kun otetaan juustohöylällä vähän jokaiselta sektorilta. Myös kategoriset linjaukset, kuten rekrytointi ja matkustusiellot, ovat yleensä suosittuja ratkaisuja. Helppous ei kuitenkaan kulje käsi kädessä vaikuttavuuden kanssa. Toiset toimialat, kuten kaavoitus ja rakentaminen, tuovat kaupungin kassaan tuloja.

Sakari Rokkanen tiivistää *Uudistuva Vantaa* -kirjassa hyvin: ”Tiivis ja korkea rakentaminen haluttuihin kaupunkikeskuksiin kasvattaa kaupungin verotuloja ja maanmyyntituloja. Turhan yksityiskohtaista sääntelyä kannattaisi hiukan lieventää, jotta arvokkaimmille tonteille voitaisiin rakentaa enemmän asuntoja.”

Myös sivistyksen ja palvelujen sektoreilla olisi tärkeää kohdentaa sopeutuksia – kyse on poliittisista valinnoista. Panostetaanko lapsiin, perheisiin, työikäisiin, opiskelijoihin vai senioreihin? Jos esimerkiksi liikuntapalvelun pääsymaksuun tehdään korotus, keneen se kohdistuu? Kaupungeissa tulisi tehdä talouden sopeutuksiin strategiset linjaukset ja löytää perusperiaatteet, joihin ratkaisut pohjaavat.

Ensi kevään kuntavaalit eivät osaltaan helpota päättäjien urakkaa. Harvoin tulee asukkailta kiitosta siitä, kun palveluja karsitaan tai hintoja nostetaan. Toivottavasti esimerkiksi paikallinen media osaltaan avaa kipeiden päätösten taustoja eikä ainoastaan arvostele vaikeita ratkaisuja. Olisi tärkeää, että kaupunkien asukkaatkin näkisivät kokonaiskuvan. Kaupunkipolitiikka ei ole yksittäisten ryhmien edunvalvontaa, vaan yleisen edun vaalimista ja kompromissien löytämistä.

VAATIMUKSENA TOIMINTATAPOJEN MUUTOS

Sopeutustoimien rinnalla taloutta pitää tervehdyttää hallinnollisilla uudistuksilla ja toimintakulttuurin muutoksilla. Myös keskustelu kuntaliitosten välttämättömyydestä on viritettävä uudelleen.

Kuten edellä esitettiin, digitalisaatio on omaksuttava nyt kokonaisvaltaisesti julkiseenkin hallintoon. Oikein toteutettuna saavutetaan säästöjä henkilöstömenoissa, tehokkuutta ja parempaa palvelua.

Kaupunkien organisaatiot ovat isoja. Hallinnon virtaviivaistamisen apuna on hyvä käyttää ulkopuolista konsultaatiota, kuten monissa kaupungeissa on jo tehtykin. Muutostarpeet hahmottaa paremmin etäältä kuin sisältä.

Yhden luukun -palvelumallia esittää kirjasarjassa niin maahanmuuttajien työllistymisestä kirjoittava Muhis Azizi (*Ainutlaatuinen Turku*) kuin perhepalvelujen tulevaisuutta avaava Mono Kuoppala (*Huomisen Oulu*). Näkökulmana on asiakslähtöisyys, mutta samalla todennäköisesti syntyisi kustannussäästöjä.

Olisi tärkeää, että hallinnon uudistaminen hahmotetaan jatkuvana prosessina. Uudistus ei ole itseisarvo, mutta tarkoituksenmukaisuutta on punnittava jatkuvasti. Kokeiluista ei pidä automaattisesti tehdä pysyviä. Päättäjien tehtävä on vaatia uudistuksia. Kun kaupungit luovat omat exit-strategiansa koronaan, on painotettava hallinnollista ketteryttä.

KASVUINVESTOINNEILLA UUTEEN NOUSUUN

Sopeutustakin tärkeämpää saattaa olla elvytys. Mitä investointeja viedään nyt vauhdilla eteenpäin, jotta yritystoiminta jatkuu ja työllisyys kasvaa? Investointitarpeita löytyy aina. Nyt tarvitaan priorisointia ja sen avuksi selvät kriteerit.

Kaupunkien omaleimaisuutta kannattaa pohtia. Mitä vahvuuksia kullakin seudulla on? Mistä yhteisöverotulot syntyvät? Investoitavat liikennetkaisu- rakennuskohteet ja palvelut tulisi valita siten, että ne ovat tietenkin tarpeellisia, mutta myös tuottavat paitsi lisäarvoa kaupunkilaisille myös euroissa mitattavia tuloja. Mitkä korjauskohteet ovat kiireellisimpiä? Mikä on tärkeää kaupungin asukkaille?

Olisi tärkeää, että julkiset investoinnit saavat liikkeelle yksityisiä sijoittajia. Elvytys toimii parhaiten silloin, kun toimeliaisuus lisääntyy, työllisyys nousee ja yritysten määrä ja liiketoiminta kasvavat.

Lisäksi kaupunkien investointipäätöksissä tulisi huomioida, millaisiin hankkeisiin valtiolta tai EU:lta voidaan saada rahoitusta ja mitkä ovat investointien pitkän aikavälin vaikutukset koko talousalueelle. Suurimmat kaupungit suunnataavat koko kaupunkiseutunsa nousua koronasta. Ehkäpä koko maan.

YHTEISÖLLISYYS, OSALLISUUS JA PÄÄTÖKSENTEKO

Väitetään, että korona on lisännyt yhteisöllisyyttä ja yhteisymmärrystä. Pandemiasta rajoitustoimineen on ainakin tullut sukupolvikokemus, jollaista emme ole kokeneet 1990-luvun laman jälkeen. Mitä omaksumme poikkeustilasta arkeemme jatkoissa?

Voisimme ainakin yhä enemmän luoda alustoja virtuaalisille palveluille ja kohtaamisille. Ne eivät korvaa live-tilanteita, mutta ovat oivallisia keinoja tavoittaa toisemme ajasta ja paikasta riippumatta. Jokaisen kaupungin ei tarvitse olla itse tuottajana. Lasten lukuhetki kirjastossa on verkossa nähtävillä ympäri Suomen, samoin esimerkiksi jumppahetki senioreille. Kaupunkien välistä yhteistyötä kannattaa lisätä.

Kaupunkilaisten osallisuutta pitää lisätä. *Huomisen Oulu* -kirjassa Jari Laru kiteyttää: ”Ihmisten tarve vaikuttaa omien asuinalueidensa asioihin ei ole kuitenkaan hävinnyt yhtään mihinkään.” Laura Rissasen ajatus *Helsinki*-kirjassa on puhutteleva: ”Rakennetaan Helsinkiin uusia kylänraitteja ja varmistetaan näin paitsi ekologisesti kestävä myös sosiaalisesti vahva kaupunki.”

Kaupunginosabudjetointia ja erilaisia asukasraateja toteutetaan suurimmissa kaupungeissa. Verkkoa on hyödynnettävä tässä työssä, sillä lähidemokratian on oltava vaivatonta. Vertaisopetus on keino tavoittaa ne, jotka eivät hallitse digiä. Poikkeustila on taatusti nostanut valmiuksia omaksua uusia tekniikoita.

Päätöksentekijöiltä koronakriisi on vaatinut tiedonvälitystehtävän omaksumista. Varsin perinteinen rooli luottamushenkilöille, mutta se on saattanut matkan varrella vaihtua puolivahingossa yksisuuntaiseksi tiedottamiseksi tai jopa jatkuvaksi kampanjoinniksi. Poikkeustilanteessa asukkaat ovat janonneet tietoa siitä, mitä kaupungissa tapahtuu ja poliitikkojen velvollisuus on ollut

selvittää ja informoida kysyjä. Toivottavasti tämä edustuksellisen demokration uusvanha toimintamalli vain vahvistuu kriisin jälkeen.

KATSE TULEVAISUUTEEN – OSALLISTU VISIOINTIIN

Tässä kirjassa, ja muissa kirjasarjan teoksissa, on esitetty lukuisia näkökulmia, ajatuksia, ehdotuksia ja ideoita siitä, mitä kaupungeissa pitäisi tehdä seuraavaksi.

Mikä on tärkeintä juuri nyt? Miltä kaupungit näyttävät pitkällä aikavälillä? Kuinka selätämme akuutit ongelmat? Millaisesta kotikaupungista haaveilemme?

Sukellus Suomen suurimpien kaupunkien, Helsingin, Oulun, Tampereen, Turun ja Vantaan polttaviin kysymyksiin on toivottavasti herättänyt innostuksen kotikaupungin asioihin. Oletko samaa vai eri mieltä kirjoittajien kanssa? Mikä olisi sinun kaupunkivisiosi?

Osallistu keskusteluun kirjoittamalla ja kommentoimalla: #kaupunkivisio2030. Julkaisemme mielenkiintoisimmat puheenvuorot osoitteessa <http://www.toivoajatuspaja.fi/kaupunkivisio2030>. Kaikki kirjasarjan teokset löytyvät niin ikään Ajatuspaja Toivon verkkosivuilta. ■

Sini Ruohonen

Ainutlaatuinen **TURKU**

Mitä tapahtuu seuraavaksi?

On suunnattava katse tulevaan. Tarvitsemme vision, strategian ja konkreettisia suunnitelmia. Millainen kaupunki Turku on kymmenen vuoden päästä?

Tässä kirjassa joukko kaupunkipolitiikan taitajia avaa näkökulmia ja esittää ehdotuksia eri aihepiireistä. Sivuilta löytyy uusia ajatuksia laajalti liikenteestä opetukseen, kansainvälisyydestä hyvinvointiin. Ja paljon muuta. Yhdytkö näkemyksiin? Haluaisitko haastaa?

Tutustu myös muiden suurimpien kaupunkien tulevaisuuksiin osoitteessa **www.toivoajatuspaja.fi/kaupunkivisio2030** ja osallistu keskusteluun tunnisteella **#kaupunkivisio2030**.